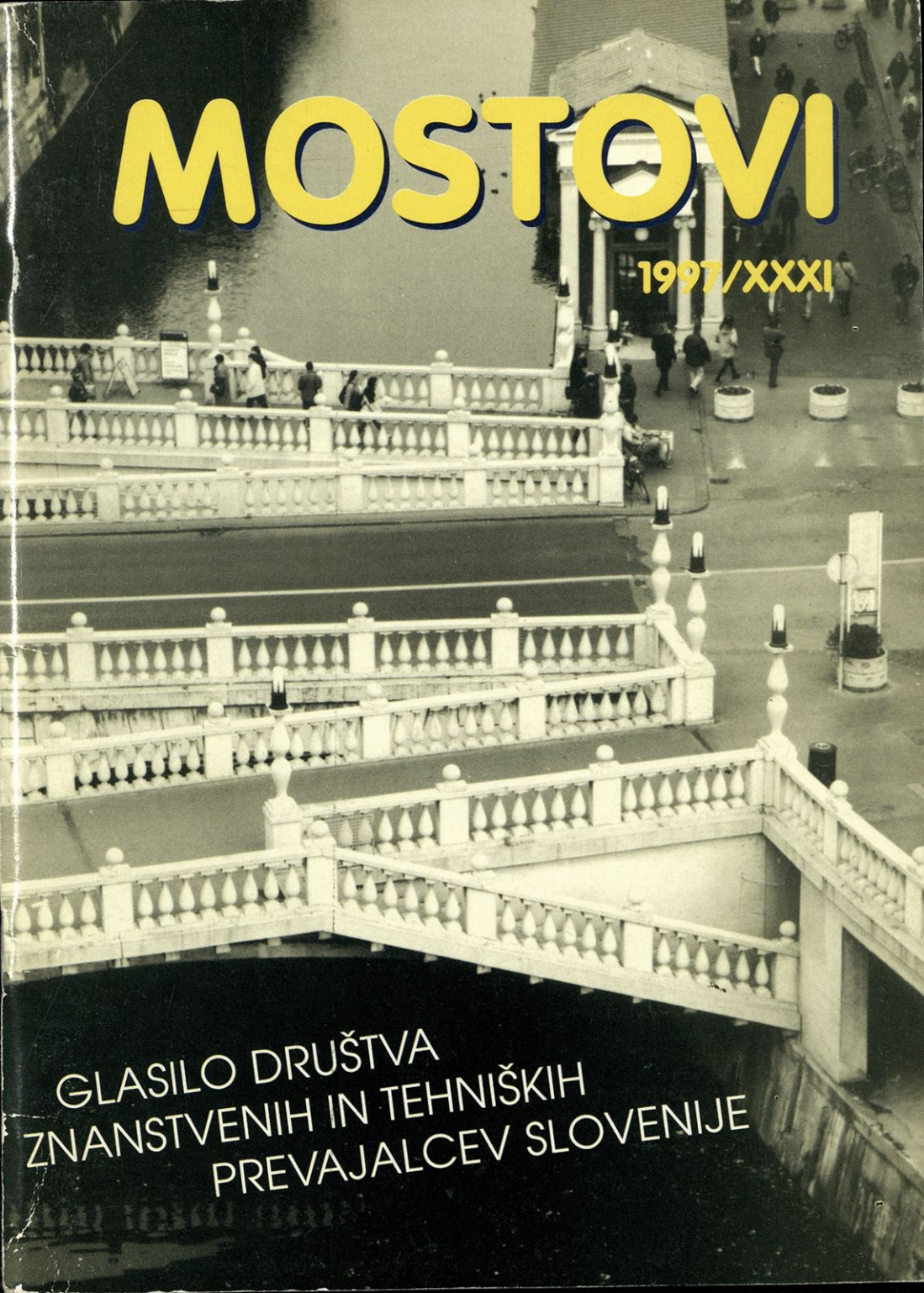

MOSTOVI

1997/XXXI

GLASILO DRUŠTVA
ZNANSTVENIH IN TEHNIŠKIH
PREVAJALCEV SLOVENIJE

197991

MOSTOVI

POGLEDI NA PREVAJANJE

NOTOM D

INFORMACIJE

Ljubljana 1997

900000 PP1

Izdajatelj Mostov:

DRUŠTVO ZNANSTVENIH IN TEHNIŠKIH PREVAJALCEV SLOVENIJE (DZTPS)

1000 Ljubljana, Petkovškovo nabrežje 57, Slovenija

telefon: (061) 317-862, telefax: (061) 320-131

© MOSTOVI

Po mnenju Ministrstva za kulturo Republike Slovenije št. 415-1266/97 mb/sp z dne 12. 11. 1997 šteje strokovno glasilo Mostovi med proizvode, za katere se plačuje 5% davek od prometa proizvodov.

Mostovi

letnik XXXI

št. 1

str. 1-64

Ljubljana 1997

Uredniški odbor: Viktor Jesenik, Alan McConnell-Duff, Anton Omerza, Ines Perkavac, Lidija Šega, Miran Željko (glavni urednik) - **Lektorici:** Nada Colnar, Vesna Čopič - **Likovno-grafično uredil in opremil:** Nedžad Žujo - **Računalniški stavek in tisk:** Atelje Gajšek - Izhaja enkrat letno - Avtorske članke honoriramo

Fotografija na naslovnici: Nedžad Žujo

STROKOVNI ČLANKI

PREDSTAVITEV

POGLEDI NA PREVAJANJE

SEMINARJI

INFORMACIJE

Vsebina

STROKOVNI ČLANKI 6

- ☐ *Jože J. Unk* Kako neslavist doživlja prevajanje in lektoriranje strokovnih tehničnih besedil 6
- ☐ *Alan McConnell-Duff* Illuminating Errors 9
- ☐ *Snežana Muzica* Il nostro inglese quotidiano 13
- ☐ *Peter Brethauer* Ustrezen profil strokovnih prevajalcev in pogoji za dvosmerno prevajanje 25
- ☐ *Andrej Skubic* Računalniški programi za prevajanje 28

PREDSTAVITEV 38

- ☐ *Miran Željko* Predstavljamo vam Olgo Shrestha 38

POGLEDI NA PREVAJANJE 43

- ☐ *Ines Perkavac* Si dice o non si dice 43
- ☐ *Amalija Maček - Mergole* Gospod Janez ali don Juan 44
- ☐ *Anton Omerza* V kakšnih razmerah delujejo slovenski strokovni prevajalci 46
- ☐ *Anton Omerza* Strokovni slovarji v Sloveniji 49

SEMINARJI 52

- ☐ *Maja Dolanc* Seminar za prevajalce medicinskih besedil 52
- ☐ *Karin Band* How to Vet a Dictionary 53
- ☐ *Anica Rant* Posvetovanje o slovenskem naravoslovno-tehničnem izrazju 54
- ☐ *Lidija Šega* Podiranje tabujev 56

INFORMACIJE 59

- ☐ *Olga Shrestha* Poročilo z volilnega občnega zbora 59
- ☐ *Anton Omerza* Šegin slovar 62
- Novi člani DZTPS 64
- Zapustili so nas 64

Contents

PROFESSIONAL ARTICLES	6
□ <i>Jože J. Unk</i> A non-Slavist's Experience of Translating and Correcting Technical Texts	6
□ <i>Alan McConnell-Duff</i> Illuminating Errors	9
□ <i>Snežana Muzica</i> Our Everyday English	13
□ <i>Peter Bretthauer</i> A Suitable Profile for a Professional Translator, and Conditions for two-way Translation	25
□ <i>Andrej Skubic</i> Translation Software	28
PERSONAL PROFILES	38
□ <i>Miran Željko</i> Olga Shrestha	38
OVERVIEW ON TRANSLATION	43
□ <i>Ines Perkavac</i> That's how we say it - or don't	43
□ <i>Amalija Maček - Mergole</i> Mr. John or Don Juan	44
□ <i>Anton Omerza</i> Conditions for Professional Translators	46
□ <i>Anton Omerza</i> Professional Dictionaries in Slovenia	49
SEMINARS	52
□ <i>Maja Dolanc</i> Seminar for Translators of Medical Texts	52
□ <i>Karin Band</i> How to Vet a Dictionary	53
□ <i>Anica Rant</i> Congress on Scientific and Technical Expression in the Slovene Language	54
□ <i>Lidija Šega</i> Breaking through Taboos	56
REPORTS	59
□ <i>Olga Shrestha</i> Report on the AGM of the Society	59
□ <i>Anton Omerza</i> Lidija Šega's Dictionary	62
New DZTPS Members	64
Deceased DZTPS Members	64

STROKOVNI ČLANKI

Jože J. Unk

Kako neslavist doživlja prevajanje in lektoriranje strokovnih tehničnih besedil

Knjiga, časopis, revija, pisana beseda...

Ko človek vzame v roke napisano besedilo v kakršnikoli obliki, najprej opazi črke, ki jih nato poveže v besede in te v določen smisel. Tako je zapisana ideja, zamisel, napotek, pravilo, zakon in podobno.

Temeljna naloga vsakega zapisa, ki hoče nekaj povedati, sporočiti, je njegova berljivost in razumljivost. Berljivost se doseže s primerno uporabo črk, osnovnih gradnikov vidnega dela zaznave besedila, razumljivost pa s pravilno, smiselno in predvsem logično razporeditvijo besed, stavkov in odstavkov. Kot so nas že v osnovni šoli učili: uvod, jedro, sklep. S pravo mero pri izbiri ter ustreznim zaporedjem besed se doseže lep, tekoč jezik, ki ga potem lahko vsakdo z užitkom posluša ali bere.

Vse to še ne zagotavlja razumljivosti. Pomembna, mnogokrat pa tudi odločilna, je pravilna uporaba besed. Večkrat se sliši, posebej pri nas tehnikih, da je pomembna le sama razumljivost, toda to pelje v ohlapnost izražanja. Drobne malenkosti, spremembe v spolu ali sklonu, lahko popolnoma spremenijo smisel, pomen besedila. Zato še kako velja izjava mojega spoštovanega gimnazijskega razrednika, profesorja doktorja Jože Mahnič, zapisana pred nedavnim v Delu, da je "vrhunski strokovnjak, ki ne obvlada jezika, klavrn paradoks".

To je moj uvod v podrobnejšo razčlenitev nekaterih zank in orehov, ki jih srečujem pri tehniškem lektoriranju strokovnih besedil. Izraz "tehniško lektoriranje" uporabljam, da ga ločim od slavističnega, ki je seveda še vedno

potrebno, sledi tehniškemu in je naloga slavistov/slovenistov!

Moje delo je lektoriranje prevodov tujih standardov, predvsem iz angleščine. Potrebna opravila delim na dva dela:

- nadzorovanje prevoda (točnost, smiselnost)
- pravila (zaradi večpomenskosti dostikrat dogovorjena) raba tehniških izrazov.

Ob tem še sam nadzorujem in popravljam najbolj očitne pravopisne napake, ki kažejo na prej omenjeni paradoks.

Najprej bi opozoril na besedno obliko, kjer se nikakor ne strinjam z današnjimi slovenisti: "...koli". Te štiri črke niso ne samostalni, ne glagol, ne pridevnik, sploh nobena besedna vrsta. Ta "beseda" sama zase ne pomeni nič, se ne sklanja, ne sprega, nima števila, nima spola. Je samo pripona. Zato naj ne stoji samostojno. Torej: katerikoli, s komerkoli, kakorkoli in ne kateri koli, s komer koli, kakor koli. Ti besedni koli so kot ošpičene prekle, nikamor ne spadajo, pa vendar padajo in bolijo.

Druga beseda, ki me zbada, je znamenita **nacija, nacionalnost, nacionalen** in podobne privlečenke, jaz jih imenujem kar nacistke. Menda je to prinesel v našo politično teorijo dr. Tine Hribar z razlago, da narod, ki dobi državo, postane nacija. Take razlage me spominjajo na teoretika moje in naše skupne preteklosti. Tudi on je iskal tujke, da je ločil novo od starega. Kako bi se ta razlaga slišala po angleško: "a nation which gets a state be-

comes a nation". Super, kajne. V Jugoslaviji je bilo včasih še opravičljivo uporabljati besedo nacija, da so jo naši "bratje" pravilno razumeli. Sedaj pa nam bodo menda zadoščale besede ljudstvo, narod, država. Spominjam se kozerije, objavljene pred mnogo leti v (verjetno) Slovenskem poročevalcu, ko je avtor rekel: "Hvala bogu, da imamo klerikalce, da vsaj oni skrbijo za lepo slovenščino". Danes bomo morali to kozerijo nadaljevati, samo klerikalce preimenovali v komuniste. Kako bi se slišalo "Nacionalna in univerzitetna knjižnica" ali pa "Triglavski nacionalni park"? Na srečo ali pa hvala bogu je obkraj pravilno uporabljena beseda "naroden".

Pri nas tehnikih je v čislh predvsem razumljivost, šele nato, če je kaj prostora in časa, tudi lepota izražanja. Pa še toliko jugizmov, ki se jih večinoma niti ne zavedamo, nosimo vsi po nepotrebnem s seboj. Takšna je besedna zveza "v kolikor". Kako sem se kregal s kolegi pravniki, ko sem jo zamenjal s "če". Da to ni popolnoma isto in da mora ostati razlikovanje, so rekli. Ko sem vprašal, v čem je razlika, je bil odgovor, da v občutku. Pa smo tam. Kako smo že rekli: klavrn paradoks. Še huje je z besedo "otvoriti". Imamo npr. otvoritev prvenstva, razstave in drugih kulturnih prireditev. Pa bi lahko namesto otvoritvenega govora imeli uvodni (ali pozdravni) govor, namesto otvoritve razstave pa odprtje razstave, namesto otvoritvene bilance pa začetno bilanco itd. Žal je še veliko, veliko huje z besedo **zaključiti**, **zaključek**. Po slovensko, brez hrvaškega čistunstva, se lahko namesto zaključka reče sklep, ugotovitev ali sklepna ugotovitev, pa tudi konec, končati. Samo v elektrotehniki še nisem našel primerne izraza, ki bi to besedo zamenjal pri pomenu: zaključiti vod, vodovni zaključek.

• Naštel bom najbolj pogoste besedne napake, na katere poleg zgoraj navedenih naletim pri svojem delu:

pismo	pisno
(pomenska razlika: znati pisati - kako sporočiti)	
ločljivost	razločljivost
(dva sestavljena dela ločim - na zaslonu, instrumentu pa dobro razločim)	
izgradnja	graditev, gradnja
(jugizem)	

žitarice	žita
(jugizem)	
na razpolago	na voljo
(jugizem; vendar: razpolagati!)	
čitati	brati
(jugizem)	
potrebno	treba
(napačna raba: npr.: stvar je potrebna, in: treba je storiti)	
slediti	zasledovati
(napačna zveza: slediti nekomu in zasledovati nekoga)	
mreža	omrežje
/gospodinjska,	/računalniško,
ribiška/	telekomunikacijsko/
preko	prek
grem prek mostu - hiša stoji tam preko.	

• Poleg teh napak neprestano ugotavljam, da strokovnjaki zelo radi uporabljajo tujke, včasih, da bi naredili vtis, včasih iz malomarnosti, včasih pa kar tako, kot da niti ne vedo točno, kaj uporabljena beseda pomeni. To so seveda že "strokovnjaki". Take besede so:

lokalni	krajevni
kvaliteta	kakovost
kvantiteta	količina
komercialen	tržen
transparenten	pregleden; prosojen
operater	obratovalec
ruralen	podeželski
precizen	natančen

Žalostno, da tako kot prej omenjeni teoretiki naše polpretekle dobe sedaj tudi naši novi strokovnjaki delajo isto, iščejo tujke, da bi dokazali, da z onim prej in njegovo ideologijo nimajo ničesar skupnega, npr. krajevna (in ne lokalna) samouprava.

• Zanimivo in poučno pri lektoriranju je bilo vprašanje obrazil -er in -or pri prevzetih tujkah. Pri ZRC SAZU so mi pripravili tole primerjavo, ki kaže, da francosko obrazilo -er zadnje čase prevladuje:

"-er"	"-or"
(oseba)	(stroj)
operater	operator

<u>(lastnik)</u>	<u>(umetnik)</u>
restavrat	restavator
<u>(poklic)</u>	<u>(naslov, firma)</u>
režiser	profesor
konstrukter	konstruktor
dekorater	dekorator
distributer	distributor.
retušer	
kinooperater	
konduktor	
masker	
aranžer	

Najtežje delo imam pri prevajanju in lektoriranju. Zadržal se bom le pri prevajanju v slovenščino. Dokler gre za leposlovje, se da marsikateri pomen izraziti na več načinov, z več besedami, ne da bi trpela natančnost prevoda. Ko pa gre za tehniško besedo, se zaplete. V slovarju je več izrazov za enega tujega. V takih primerih je potreben dogovor. S kom, kje, kdaj, kdo bo odločil? Različna tehniška področja se prekrivajo, isti tuji izraz pa ima lahko različne pomeni. Take zanke poskušamo reševati in jih večinoma tudi rešimo na USM (Urad za standardizacijo in meroslovje) pri MZT (Ministrstvo za znanost in tehniko). Pri vseh dvomljivih rešitvah nam pomaga tehniška podskupina pri ZRC SAZU, ki pripravlja novi tehniški slovar. Zanimive so predvsem besedne skupine, ki so si pomensko zelo blizu, ali pa skupine, ki zvenijo podobno, pomensko pa so si celo nasprotni. Takrat je treba biti previden. Taki besedni pari, trojčki, četverčki so npr.:

• pomembno pri meritvah:

accuracy	točnost
precision	natančnost
test	preskusiti
check	preveriti
mistake	pomota
error	pogrešek; napaka
fault	okvara
failure	odpoved
defect	hiba
synchronous	hkraten, sinhron
simultaneous	sočasen, simultan

off-line	občasen
on-line	sočasen

• pomembno pri predpisih, pravilnikih, zakonih:

conformity	skladnost
compliance	ustreznost
accordance	soglasnost, soglasje
safeguard	varovanje
protection	zaščita
safety	varnost

• nove besede (tudi za izvirno področje kako-vosti oziroma statistike):

affordability	privoščljivost /koliko si lahko privoščiš, dovoliš/
disponibility	razpoložljivost
dependability	zagotovljivost /v določenem trenutku zagotovo na voljo/

• nova raba v informacijski tehniki (telekomunikacije, računalništvo):

access dostop; **dostopoven** /namenjen za dostop/ npr.: "access protocol/network" ni "dostopni(o) protokol/omrežje", temveč protokol/omrežje, ki omogoča dostop, torej "dostopovni(o) protokol/omrežje".

accessible dostopen (vrata so lahko dostopna in dostopovna: če jih zasujemo, niso več dostopna, so pa še vedno dostopovna)

application uporaba; uporaboven /namenjen za uporabo/ npr. "application protocol" je "uporabovni protokol"

technology tehnologija (znati s čim: temperatura, vlaga, klešče, brušenje... zato imamo tehnologe!)

technics tehnika (veda, znanost, znati kako).

Pozor: bistveno je razlikovanje med tehniko in tehnologijo v slovenščini (MZT bi se moralo imenovati Ministrstvo za znanost in **tehniko**!, vendar pa, če je tehnika znanost, je dovolj, da se imenuje Ministrstvo za znanost)

• novo področje, ki si je tudi v izvirniku moralo najti kup izrazov:

land	kopenski
ground	talni
terrestrial	prizemeljski, prizemni
overhead	nadzemni
(under)ground	podzemni
earth	zemeljski

• pri posebnem področju akreditiranja smo se odločili, da **nosilne besede ostanejo tujke**/prevzemke (enako uporabljene v vsej Evropi in na latinski podlagi):

accreditation akreditiranje; akreditacija; pooblastilo, poverilnica

certification certificiranje; certifikacija; potrditev

vendar pa:

verification	overovitev; verifikacija
validation	oveljavitev; validacija
(e)valuation	(o)vrednotenje; evalvacija

• pomemben prevod kratice MoU:

Memorandum of Understanding
Spomenica o strinjanju (NE. ... razumevanju)

Alan McConnell-Duff

Illuminating Errors

I should like to thank The British Council, Director Carl Reuter, and English Teaching Adviser A. Hill for having kindly invited me to participate in this conference.

I am particularly glad that, on this occasion, special attention is being given to the topic of Translation.

To begin with, I should like to say a few words about my possibly enigmatic title: Illuminating Errors. The word **error** usually has negative connotations, but I wanted to suggest that errors need not always be "bad"- they can often be useful. After trying out a few ad-

• še nekaj provokativnih novih besed (neologizmov):

in/ali oziroma (v zakonih in podzakonskih aktih naj bi se tako uporabljalo)

destination usmerišče (kraj, kamor se kaj pošlje, da bi tam ostalo ali pa da bi se poslalo naprej); namembna smer, destinacija

deviation izsmeritev (preusmeritev ni možna, ker imamo v elektrotehniki že usmernik, presmernik, razsmernik); odklon

chew žvekljaj (enota za potrebno število žvečilnih ugrizov)

code kod (ključ ali algoritem za pretvarjanje, npr. desetiški, dvojiški kod) **koda** (rezultat pretvarjanja, kodni zapis).

Delo teče naprej. Zank in orehov bo dovolj, dokler bo jezik živ. Zaradi nas bo takšen tudi ostal. Noben tujec ne bo skrbel za to, kar so nam predniki pustili kot eno od najbolj opredeljujočih značilnosti naroda. Druge so skupno ozemlje, skupna zgodovina. Nam je temu uspelo dodati še državo.

jectives to go with **error(s)**-interesting, fortunate, helpful, instructive - I decided that illuminating would be best. We can "illuminate" errors, by explaining **what** has gone wrong, while the errors themselves can show us **why** things go wrong in translation, or in writing in a foreign language.

The errors I shall be speaking of here are not grammatical mistakes, but flaws - many of them slight - which blur the sense, lead to ambiguity, or simply convey the wrong meaning. As in this advertisement allegedly seen in an Oxford local paper:

Young German lady (21) seeks accommodation near language school with the intention of improving the English language.

A noble ambition, indeed!

Since the arguments for and against the use of translation in foreign language are by now well known, I shall restrict myself to just one general point which needs to be re-stressed: It is this: translation is **a natural and necessary activity**. It goes on all the time outside the classroom - in banks, airports, hospitals, law-courts, factories, department stores, opera houses, hotels and, of course, travel agencies and tourist offices. In short, almost the entire economy is reliant - to some extent - on the services of translators. I am not suggesting that language learners should be trained to become translators, any more than they be given some training in translation. Most students, once they begin their professional lives, will be brought into contact with foreign languages in relation to their mother tongue. Translation activities can help them better to understand what that relation is. And errors - whether their own or those of others - can illuminate their understanding.

To take a brief example from personal experience: a friend of mine, a Professor of Psychology (not a language teacher!) was asked to write a letter of recommendation, in English, for a Slovene colleague. Basically, the letter was very good, but there were two interesting errors. After mentioning that his colleague was: "lecturing on different in-service courses aimed at high school teachers with improper pedagogical qualifications", he went on to add that "The facts mentioned show that the candidate has sufficient teaching experience". When I pointed out that "improper pedagogical qualifications" sounded, to say the least, a bit odd in English, he laughed. We agreed that something like "teachers who do not have suitable teaching qualifications", or "who do not have proper/adequate teacher training qualifications", would be closer to the mark. But he was puzzled by my second query, to the words: "The facts...show that the candidate has sufficient teaching experience." I suggested that sufficient sounded almost negative (**just enough**), and that a more positive word, e.g. **suit-**

able/the necessary/required/appropriate, would be needed. He agreed, and we soon saw that the confusion was caused by the source language word (*ustrezna*), which does not always match its English equivalents (suitable/appropriate) in the dictionary.

Those are typical examples of the types of errors which occur in translation, and can best be remedied through working on, and with, translation. For, the more practice one gains, the sooner one comes to realize that many errors are **recurrent and predictable**, and that they can be avoided. Just as a driver, who knows two roads well, will also know where the dangerous curves and blind-spots are - and how to cope with them.

Let us now turn to some of the commonest sources of errors - the "danger spots" - in translation, and look at some specific examples.

If we set aside those which are simply straight language mistakes, e.g. **hitted** instead of **hit**, then we can group the most common types of error under the following general headings:

- i **Word choice** (vocabulary, terminology, etc.)
- ii **Word order**
- iii **Punctuation**
- iv **Style Register** /including metaphor and imagery)
- v **Reference** (words such as it, that, which, here, etc.)
- vi **Meaning and Ambiguity**
- vii **Source language influence** (and cultural differences)

And, as a final category, which may also include many of the above:

I should like to stress that these categories are not bound to English alone; in my experience, they are generally valid for translation into a non-mother tongue. Let us now look at one example of each.

- i **Word choice**
"Our "Bee and Flower" soap **does no harm whatever** to your skin. Just try it and you will see our sincere recommendation is **rather convincing**." (SL Chinese)

This otherwise charming message does not have quite the effect intended. Firstly, because **does no harm whatever** to your skin

strikes a somewhat negative note. Secondly, the expression **rather** convincing sounds too hesitant: change **rather** to **most** - or just leave it out. (It is interesting to compare that with a similar Italian advertisement: "Pure and gentle talcum powder for the care of very sensitive **epidermis**. The **components** and the slight fragrance of it are especially **indicated** for the baby's skin." The words in bold type are all too strong.)

ii Word order

"The role of the CSCE High Commissioner is of the utmost importance. His activities have fully justified his existence in a relatively short period of time." (SL Slovene)
The second sentence might be (partly) improved by beginning with: "In a relatively short period of time..."

In passing, I should add that word order is an important source of difference between languages, and is all too often neglected in text books. Translation helps to reveal the problem areas.

iii Punctuation

"These findings were to lead to research on **living organisms and their effect on tumors** was investigated very early on." (SL Croatian)

Since the sentence involves two almost separate parts - marked by the verbal construction "were to lead to" and "was investigated" - a comma is needed after **organism**, in order to make the break clear.

The importance of good punctuation cannot be overestimated: it is to writing what intonation is to speech. In medical, technical and scientific papers especially, poor punctuation can lead to serious misunderstanding. (What would have happened if I had left out the comma after especially?)

iv Style and Register

"The architects had quite a lot of trouble with these columns before **the desired optical effects** was achieved. **The thing was that**, in spite of the **raised pattern**, the concrete rods could be seen through the glass. (SL Russian)

This example illustrates one the commonest errors in translation - that of **mixed register**. The formal tone of "desired optical effect" and "raised pattern" clashes with the informality of "quite a lot of trouble" and "the thing was that".

A similar type of error is that of **mixed metaphor**, to which native speakers of English are also inclined. As here: "Lufthansa is one of the world's leading airlines and has been breaking new ground in the air for several decades."

v Reference

A simple example, referring to the Pope's recent visit to Slovenia:

"In the middle of the presbytery stands the male choir from Celje; as soon as the Pope takes his seat it performs the composition "Totus tuus".

We understand, of course, that it refers to "choir" not to "seat", but the example illuminates an important rule-of-thumb for reference. If there is a danger of misunderstanding, do not hesitate to repeat the word referred to - here, the **choir**.

vi Meaning & Ambiguity

Bernard Russell, in his *Problems of Philosophy*, gives an excellent brief example of the lurking danger of ambiguity:

"A is more like B than C."

Does this, he asks, mean? -

"A is more like B than it is like C."

or

"A is more like B than C is like B."

In technical and scientific writing, ambiguity must at all costs be avoided:

In patients with high blood pressure the therapy should be withdrawn for at least 2-3 days prior treatment with ENAP, **if possible**, otherwise the risk of hypotension is increased."

What does "if possible" refer to - the drug ENAP, or the time period of 2-3 days? Al-

most certainly the latter, but we are not sure.

vii Source language influence

This category, of course, covers all the other areas. Language users, however, are not always aware of how strongly the mother tongue (L1) influences the foreign language (L2).

Here are just a few examples, with the briefest of comments:

– “Departure from the hotel **should be announced** to the reception before 10.00 and rooms vacated by 12 noon. Staying over this time **will necessitate payment** of a further day.” (SL Croatian)

The style is too heavy, almost menacing. The words in bold type could be reduced to a more neutral formal tone.

– “In London, in New York, in Mexico City as well as in Paris, the métro is becoming the **indispensable navigational instrument** of the city dweller of the year 2000. (SL French)

One can feel the strong influence of the French vocabulary and sentence structure.

– The **mighty silhouette** of J.S.Bach **closes** the epoch of the European Baroque style in music without **filling** it completely. (SL Polish)

Can a silhouette be “mighty”? A strange jumble of images, almost certainly faithfully translated from the source language.

To end this overview of common errors, I shall now invite you quickly to test yourselves on a few typical errors - both in translation and in mother tongue English.

SPOT THE ERROR(S)

- 1 Please hang your towel on the side of the bath if you want it changed.
- 2 The National Gallery made yesterday a presentation of the still life Three Bunches of Flowers from the 17th century, a donation by the American company Away.

3 All used programmes (written in program package MATLAB) are given in the Appendix.

4 You are invited to taste our fine domestic kitchen in our specious and comfortable restaurant.

5 One of the major pollutants is coal fired power station fly ash.

6 In order to illustrate the idea above a hydrodynamic plant, shown in Fig.2 is studied.

7 Note that if you take off your shoes during flight, feet tend to swell, and you may have difficulty getting them on again. (Airline In-flight magazine)

8 The tax base represents the profit made in Italy and abroad (after deducting business expenses).

9 Additional income brings tourism.

10 WORLD ECONOMY ON THE BRINK OF RECOVERY (headline, The Times)

I am sure you will have spotted the errors without difficulty, so I will just add a few brief comments. In numbers 1 and 7, the problem is that of **reference**: (1) it refers, of course, to the “towel”, not to the “bath”, (7) **them** refers to “shoes”, not to “feet”. In 3, 8 and 9, there are errors of **structure** or **word order**: (3) “All programmes used...” (8) “The tax base is represented by...”, (9) “Tourism brings additional income.”

In number 2, the meaning is blurred; it should read: “Yesterday, the National Gallery displayed a picture - the still-life Three Bunches of Flowers....- donated by the American company Amway”.

In 5 and 6, the problem is (lack of) **punctuation**: (5) this great cluster of nouns and adjectives must be broken up, e.g. ...coal-fired power station fly-ash. (Or, ...fly-ash from coal-fired power stations). (6) A vital comma is needed:...” to illustrate the idea above, a hydrodynamic plant (shown in Fig.2) is studied.”

In 4 and 10, the problem is **word choice**: (4) "taste our...domestic **kitchen**"... (no thanks!), try - cuisine or cooking; (10) ... "on **the brink** of ..." collocates with "disaster", not "recovery"; try "on the verge of".

Source language influence is clearly felt in numbers: 1,2,3,4,8 and 9.

A brief conclusion:

- 1 Translation is a normal and natural language activity. It can also be enjoyable.
- 2 Language learners have a mother tongue. Why should this be ignored?
- 3 Translation involves discovery - of both languages.

Snežana Muzica

Il nostro inglese quotidiano

I muri delle nostre città sono tappezzati di annunci pubblicitari e manifesti sui quali ricorrono in modo sempre più massiccio parole inglesi; ormai un esercizio pubblico o un negozio mancano di qualsiasi attrattiva se non manifestano nell'idioma d'oltremarina l'attività praticata; in ogni dove, persino nelle situazioni più banali della vita quotidiana, è necessario conoscere (anche se troppo spesso la conoscenza è imprecisa, in virtù, forse, dei molti strafalcioni e delle imprecisioni con le quali certi vocaboli vengono usati) questa lingua divenuta veicolo qualsiasi universale di comunicazione.

Ecco qui di seguito una panoramica di vocaboli ricorrenti nel linguaggio comune opportunamente commentati:

1. **BOOMERANG** arma da getto in legno, di origine australiana (la parola deriva dalla lingua degli aborigeni) che *ha la proprietà di ritornare a chi l'ha lanciata nel caso non colpisca il bersaglio*.

Per traslato diciamo «effetto boomerang» per indicare un'azione, una scelta sbagliata che si ritorce su chi l'ha compiuta.

4 In language learning, mistakes must be made. (You don't learn to ski without falling.) Translation helps us to understand more precisely why the mistakes are made.

5 Errors can teach, while "model sentences" only preach.

In English, there is a cliché: "We all learn from own mistakes". Yet it is also true, especially in language learning. But the learning of foreign languages involves two languages, not one.

If we ignore the mother tongue, it will be much harder to profit from those errors which are truly "illuminating".

2. **BABY-SITTER** (vocabolo composto da baby = neonato e sitter = vocabolo che indica una persona che sta seduta come una gallina mentre cova le uova). L'espressione **a sitter** e infatti usata per indicare una gallina che cova. *Indica una persona che si prende cura dei bambini quando i genitori sono assenti.*

3. **BUNGALOW** il termine, originario dell'India, indica una casa a un piano, con veranda, di solito in legno, tipica delle regioni tropicali, dove veniva costruita per gli ufficiali e i funzionari inglesi delle colonie.

Attualmente *si riferisce a qualsiasi casa a un piano, anche priva di veranda, costruita nei sobborghi delle città o in campagna*. In italiano, invece, la tipologia dell'abitazione si rifà direttamente alla costruzione originaria. Una tipica costruzione della campagna inglese, ora in parte sostituita dal bungalow, è il cottage (dal francese «cotage» e inglese cot = capanna). Caratteristici quelli con il tetto di paglia.

4. **BUNKER** più conosciuto come vocabolo tedesco, che *indica una costruzione militare*

fortificata in cemento armato, è però termine di origine inglese e si riferiva a deposito di combustibili sulle navi.

5. BUSINESS

»Business is business« (»Gli affari sono affari«) è il primo comandamento per chi si occupa di attività commerciali in senso lato.

Lloyd's – *compagnia di assicurazione*, istituzione londinese di fama internazionale, è la più antica del mondo (fu fondata in un caffè nel 1680). È nota soprattutto per le assicurazioni sui rischi marittimi.

Espressioni ormai »naturalizzate« sono quelle che si riferiscono alle condizioni finanziarie della Borsa, che dipendono dal **trend** (*tendenza*) *economico della nazione o del mercato internazionale*.

Gli stessi vocaboli si possono applicare allo stato di salute di un'azienda o di un settore economico.

Boom (forma onomatopeica per *scoppio*) *descrive un forte e improvviso rialzo*; è usato in senso generale per un *aumento del livello dell'attività economica*. **Crack** (forma onomatopeica per schianto) e **crach** (crollo, fracasso) *esprimono, come è intuibile fallimento, crollo*.

Non si può tralasciare un altro termine comune al mondo della politica **lobby**, vocabolo che merita una piccola sosta. Di derivazione latina, con radice comune al loggia, letteralmente significa atrio, vestibolo, ridotto di teatro, corridoio per il pubblico (in Parlamento). Da quest'ultimo si è sviluppato il significato adottato anche in italiano, cioè *gruppo di pressione, che indica coloro che cercano di influenzare, in modo più o meno occulto, le decisioni di chi detiene il potere politico* (da cui l'espressione »manovre di corridoio«).

Per definire gli assetti societari delle aziende usiamo **company** (letteralmente *compagnia*) per società e **corporation** (dal latino »corpus«) che ne è il corrispettivo americano. **Holding** (da to hold, detenere, possedere) è *una società finanziaria che controlla e dirige le attività di altre società di cui è azionista*.

Partnership (da partner = socio, con il suffisso per sostantivi astratti -ship) è *un'associazione tra persone o aziende*. Si può riferire

anche a un paese o un'impresa stranieri con cui si intrattengono rapporti commerciali.

Quando tra i soci si dividono gli utili di un'attività commerciale o il capitale sociale di un'impresa in parti uguali, si può usare l'espressione **fifty-fifty** (cinquanta e cinquanta).

Joint venture (composto da joint = congiunto, unito, venture = impresa rischiosa) è *un'associazione temporanea tra due o più soci per realizzare un progetto comune* (nel qual caso il rischio è calcolato).

Trust (letteralmente fiducia) *denomina un gruppo di imprese con produzione analoga, soggette ad un'unica direzione*. La finalità di questo tipo di associazione è monopolistica, cioè tende a controllare l'intera offerta di un certo prodotto. Per sventare manovre speculative è stata varata nei paesi anglosassoni una legislazione **anti-trust**.

La conduzione di una società è affidata al **manager** (da to manage = amministrare, dirigere; letteralmente riuscire a) termine che, per la verità, deriva dal latino »manus« ovvero i dirigenti, gli amministratori. Più specifici sono **director** (direttore) ed **executive** (chi ha il potere decisionale). Vi è inoltre un modo informale colloquiale, di riferirsi al »capo«: **boss** (anche se per lo più questo termine viene usato per designare un personaggio malavitoso di primo piano: es. un boss della mafia).

L'attività svolta dagli amministratori di una società si chiama management. In italiano è stato coniato l'aggettivo *manageriale*, attinente alla professione di manager.

In un'epoca di lavoro d'equipe (in inglese team – squadra work- lavoro) è naturale usare il vocabolo **staff** (*personale*) mutuato dal gergo militare ed esteso a più settori (ad esempio lo staff del presidente).

Franchising è *una concessione di rappresentanza* (deriva dalla stessa radice di free = libero): un'impresa concede ad un'altra di presentarsi sotto la ragione sociale o il marchio della prima.

Leasing si riferisce a un *contratto di affitto di attrezzature a medio, lungo termine con possibilità di acquistare senza pagamento anticipato*. Molto in voga è il leasing automobilistico.

Mailing (da mail = posta secondo l'uso americano) è *l'invio di lettere, locandine che*

illustrano il prodotto; sostituisce la pubblicità a mezzo stampa.

Marketing (da market = mercato) implica un insieme di attività economiche, quali la programmazione del prodotto e lo studio del mercato, la promozione, la pubblicità, la distribuzione, l'imballo.

Target (letteralmente bersaglio) è la fascia di consumatori a cui è diretto un certo messaggio pubblicitario.

Merchandising (dal latino «merx» merce) vocabolo già in uso nel Medioevo per indicare la compravendita della merce, nell'accezione moderna si riferisce a una tecnica promozionale di vendita, sia da parte del produttore sia nel commercio al dettaglio. È analogo la **promotion** (promozione) che sta a indicare tutte le attività finalizzate a incrementare le vendite. Anche la «sponsorizzazione» è legata alla promozione dei prodotti; lo **sponsor** (dal latino «sponsio-onis», garanzia, obbligazione reciproca) si impegna infatti a sostenere le spese di una manifestazione sportiva, culturale o ricreativa, durante la quale vengono messe in atto anche iniziative pubblicitarie a suo favore.

Per quanto concerne la vendita dei prodotti, sono entrati nell'uso comune vocaboli ed espressioni come **cash and carry** (cash = contante; to carry = trasportare), che indica una vendita all'ingrosso dietro pagamento in contanti con consegna immediata della merce e trasporto a carico dell'acquirente;

Discount, sconto, riduzione di prezzo (**discount shop** è un negozio che vende merce sottoprezzo).

Le merci vengono imballate e immagazzinate su apposite piattaforme di legno mobili denominate col termine inglese **pallet**.

Passando dalla vendita all'acquisto, è ormai comunissimo il vocabolo **shopping** (da shop = negozio): fare shopping sembra più elegante di «fare compere». Stanno comparando anche in Italia i primi shopping centre, centri di vendita di grandi dimensioni, di solito situati in zone periferiche, dotati di parcheggi, che riuniscono varie attività commerciali. Infine un accenno a un altro tipo di attività commerciale: la fiera. L'edificio che ospita questo genere di esposizioni è diviso in **stand** (dal verbo to stand

= stare in piedi), padiglioni dove sono esposte le merci. Ricordiamo inoltre lo **show-room** (to show = esporre; room = stanza), elegante locale in cui vengono mostrati al pubblico i prodotti di un'azienda commerciale (calzature, abiti ..).

Nell'edificio dell'aeroporto si trova anche il **duty-free shop**, negozio (shop) dove si possono acquistare articoli vari esenti da tassazioni (duty=tassa, free=libero). Questo tipo di negozio si può trovare anche su traghetti o navi che facciano servizio tra paesi diversi. **Check in** (controllo in entrata) è la verifica del biglietto e la pesatura del bagaglio da imbarcarsi sull'aereo, effettuati prima della partenza.

Royalty (originariamente diritto reale, da royal) che designa i compensi relativi allo sfruttamento di un brevetto o all'uso di una licenza, oppure il compenso spettante a un autore per ogni copia venduta di un libro; indica ad esempio, le percentuali sugli utili corrisposte agli stati che concedono lo sfruttamento di giacimenti petroliferi o minerari;

6. CAR di origine latina (da «carrus» carro) è il termine corrispondente all'automobile.

Molti sono i vocaboli riferiti al mondo dei motori presi in prestito soprattutto dall'americano. Innanzitutto abbiamo alcuni «ibridi», formati dal prefisso italiano «auto» e da un vocabolo inglese, che non fanno parte del lessico inglese: **autobus** (in inglese bus) **autocaravan** (in inglese senza il prefisso cioè caravan), **autogrill** (in inglese motorway snack bar), **autostop** (in inglese hitchhiking).

Due nuovissimi ibridi sono **telepass** (dal greco «tele» lontano e pass «accesso»), che indica un sistema di registrazione della targa per le vetture che passano attraverso il casello autostradale senza pagare, in quanto fornite di abbonamento per il pedaggio; e **viacard** (da card = carta), che sostituisce il pagamento in contanti con una tessera.

Con il prefisso anti abbiamo parole in uso anche in inglese: **antismog**. Il vocabolo è nato dalla «contrazione» di smoke (fumo) e fog (nebbia) e ben descriveva le condizioni atmosferiche di Londra agli inizi di questo secolo.

Starter è un dispositivo per l'accensione del motore. Con il termine **optional** invece si

designa solitamente un *accessorio non di serie*. Sono pure molto comuni i termini **clacson**, forma italianizzata di klaxon (nome del marchio di fabbrica originario), **parking** (parcheggio), **tunnel** (galleria, traforo).

Tra i veicoli adibiti a uso commerciale è d'obbligo ricordare il **taxi** (abbreviazione di *taximeter cab* = *vettura a tassametro*, dove *tax* sta per *tariffa*). A New York è chiamato *yellow cab* (*yellow*=giallo, *cab*= abbreviazione del francese «cabriolet» in origine vettura a cavalli da nolo), mentre *taxi-driver* (*to drive*=guidare) è il tassista. **Caravan** in italiano è sinonimo di «roulotte» in inglese è preferibile *motorcaravan* (la parola è di origine persiana e filtrata attraverso il francese; originariamente non si riferiva a veicolo a motore, naturalmente, come l'italiano *carovana*). Un ulteriore sviluppo del *caravan* è rappresentato dal **camper** (da *to camp* = campeggiare), che permette di evitare la fatica di trainare un rimorchio.

Un veicolo adibito esclusivamente al trasporto passeggeri è invece il **pullman**, che merita una citazione in quanto il suo ideatore fu l'americano G.M. Pullmann. Sia inglese che americano però non usano questo termine, bensì *coach* (in origine carrozza). Stanno diventando comuni anche **truck** (forma americana per autocarro, in inglese *lorry*) e **truck-driver** (camionista). **Container** (contenitore) è il *cassone metallico per il trasporto delle merci*.

Tornando alle automobili, vorrei soffermarmi sui diversi tipi di veicoli iniziando con la **jeep** che arrivò in Italia in occasione dello sbarco americano nella seconda guerra mondiale; il nome è in verità la trascrizione inesatta della sigla GP (sta per *general purpose* = uso generale) e può considerarsi a ragione la progenitrice dei fuoristrada che furoreggiano oggi e circolano disinvoltamente anche per le vie dei centri cittadini. **Land Rover** è pure un fuoristrada (da *land* = terra e *Rover* = marchio della fabbrica che produce l'automezzo); più recentemente la stessa ditta ha sfornato la **Range rover** (da *to range* = errare, vagare).

Spider (letteralmente ragno) è vocabolo usato solo in italiano (in inglese è *sportscar*) e si riferisce a un'automobile sportiva decapottabile a due posti. Molto attuale è

anche il termine **station wagon** (*wagon* è termine americano, usato per designare il carro dei pionieri), che ha sostituito l'italiano *giardinetta*.

Veicoli particolari sono il **go-kart** (*to go*=andare, *kart*=carro), *vettura molto piccola, semplificata e costituita di solo telaio, usata in competizioni su pista*; il **side-car** (da *side* = lato), *carrozzino che viene unito lateralmente a una motocicletta*. Lo **scooter** (abbreviazione di *motorscooter*, da *to scoot* = precipitarsi) è invece una *motoretta*. Il vocabolo si riferiva originariamente al monopattino, di cui il veicolo dotato di motore ricalca la forma.

Tra le gare automobilistiche indichiamo con un termine inglese il **rally** (letteralmente raduno), *corsa a tappe che prevede prove di velocità e regolarità*; l'**endurance** (vocabolo di lontana origine francese, significa resistenza), gara di lunga durata per auto e moto (famosa la «24 ore di Le Mans»). Molto pubblicizzato è il **Camel Trophy** (da *trophy* = trofeo), che prende il nome dalla famosa ditta produttrice di sigarette che lo sponsorizza; *si tratta di una gara di resistenza per fuoristrada, disputata nelle zone più impervie, dal deserto alle foreste tropicali*.

Pole position (da *pole* = palo e *position* = posizione) è espressione usata soprattutto in «Formula Uno» ed indica la vettura che partirà in testa al «Via». Il **Box** è usato per indicare l'officina di assistenza per le automobili di «Formula Uno» durante le gare. **Box** (letteralmente scatola, contenitore di legno, metallo, cartone) in italiano è anche sinonimo di *garage* e designa anche il recinto in cui si tengono i cavalli nelle scuderie oppure i bambini che non sanno ancora camminare.

Rent-a-car è l'autonoleggio (da *to rent* = affittare) indicazione presente soprattutto negli aeroporti.

7. **DRINK** traduce l'italiano bere o bevanda. Lo usiamo però solitamente in riferimento a una *bevanda alcolica*. Comuni le espressioni «Gradisce un drink?». Andiamo a farci un drink? «Se la proposta viene accettata, in Italia ci si reca semplicemente in un **bar**; in Gran Bretagna il luogo di destinazione sarà il **pub**. Gli alcolici sono serviti solo in questo tipo di pubblico locale (dalle 17 alle 23 nei giorni feriali,

dalle 12 alle 14 e dalle 19 alle 22.30 di domenica). Pub è l'abbreviazione di public house (locale pubblico): si tratta indubbiamente di uno degli ambienti più caratteristici della Gran Bretagna: vi si possono consumare anche pasti leggeri, ma attenzione, chi ha meno di diciotto anni non può assolutamente bere alcolici, neppure la tanto rinomata birra.

La parola **bar** (letteralmente sbarra) indica, invece, il *banco attraverso cui vengono passate le consumazioni*. La sua origine risale a quasi due secoli or sono, in Inghilterra. Durante uno dei moltissimi periodi nei quali fu proclamato il «proibizionismo» (prohibition), che vietava la mescolta di bevande alcoliche, fu emanata una legge di chiusura per tutti gli spacci di alcolici dell'isola. Sulle porte di bettole e taverne furono poste delle assi e fu pennellata con la calce la parola *barred* (sbarrato): da qui l'uso abbreviato della parola *bar*.

Un drink elaborato, alcolico, servito ghiacciato, composto di diversi liquori in aggiunta a altri ingredienti (spremute di frutta, panna) viene chiamato **cocktail**, termine sull'origine del quale è doveroso fare un fugace accenno. La traduzione letterale è coda di gallo (da *cock* = gallo, e *tail* = coda). Tra le più accreditate versioni in circolazione intorno all'origine del termine ricordiamo quella che chiama in causa addirittura George Washington, all'epoca della guerra per l'indipendenza; una vivandiera al seguito delle truppe dei patrioti, tale Betty Flanagan, sarebbe stata solita servire gustose misture di varie bevande alcoliche allungate con sciroppi e acqua; un ufficiale, al cospetto di una mistura particolarmente variopinta, assomigliante nei colori ad una coda di gallo, avrebbe esclamato: «Betty, servi anche a me un cocktail!»

Le bevande miscelate si dividono in **short drink** (da *short*, corto), *da servire in piccole quantità in bicchieri piccoli*; **long drink** (da *long*, lungo, altro), *da servire in abbondante quantità in bicchieri grandi e alti*. In Italia il termine cocktail è usato anche per indicare una *macedonia di frutta* o, in senso traslato, una *qualsiasi miscellanea (di colori, di musica...)*.

Se vengono serviti nel corso di un ricevimento nel tardo pomeriggio, si parla di **cocktail party** (da *party* = festa).

Una doverosa sosta merita la parola **whisky**. L'origine di questa diffusissima bevanda è da collocarsi al IV. secolo, e più precisamente alla venuta di San Patrizio in Irlanda per diffonderci il cristianesimo.

La parola è abbreviazione della voce dialettale celtica «*uisgebeath*», che significa *acqua di vite*. Le prime distillerie sorsero in numerosi conventi. Oltre al whisky irlandese (*irish*), abbiamo il già citato, e nobilissimo, whisky scozzese (*scotch*), il canadese (*canadian*), e i whisky americani. Tra questi ultimi i due principali tipi sono i *bourbon* (prende il nome dall'omonima contea nello stato del Kentucky, ancor oggi il maggior centro di produzione, ed è distillato nella misura del 51% dal mais e, per il rimanente, da altri cereali) e il *rye* (in cui predomina al 51% la segale, mentre il resto è composto da altri cereali, quali avena e orzo).

Il più antico fra i whisky scozzesi è il *malt*, ottenuto dalla distillazione dell'orzo. Accanto a questi due tipi, verso la fine del secolo scorso, fu introdotto il *blended*, miscela di diversi tipi di whisky.

Un modo di servire whisky, diffuso specialmente negli Stati Uniti (gli scozzesi lo preferiscono liscio) è **on the rocks** (letteralmente sulle rocce), cioè *versato su cubetti di ghiaccio*. (*ice*). Dall'America abbiamo infine importato il **walky-cup** (letteralmente tazza da passeggio) *un bicchiere di carta chiuso da un tappo dove è inserita una cannuccia: permette di sorvegliare una bibita mentre si cammina* (da *to walk* = camminare).

8. FILM La stessa parola *film* è inglese e indica prima di tutto la pellicola; in italiano essa denomina anche il prodotto cinematografico (definito in inglese *picture* e in anglo-americano *movie*).

Clip è un inserto filmato (grande successo stanno ottenendo i **videoclip**, *brevi filmati ormai assurti al valore di cortometraggi artistici, prodotti per promuovere canzoni rock e pop*). Il luogo ove avvengono le riprese cinematografiche viene detto **set**, mentre **cast** (da *to cast* = lanciare, tirare a sorte, quindi assegnare le parti) è *l'insieme degli attori scritturati per un film o per una rappresentazione teatrale*. Un

elemento ricorrente nella filmografia è il **flash-back**, *breve scena retrospettiva che interrompe la narrazione per dare informazioni su vicende precedenti* (da flash = lampo, e back = indietro). I film e gli spettacoli comici devono, invece possedere una certa dose di humour e un certo numero di **gag** (da to gag = imbavagliare), cioè di trovate, esilaranti battute di spirito.

Molto diffusi negli Stati Uniti sono i **drive-in** (da to drive = guidare e in = dentro) movie, *cinematografi all'aperto ove si entra in automobile* e dalla stessa è possibile seguire su mastodontici schermi, la proiezione.

È divenuto così comune discutere di **audience** (parola dall'etimo vicino al termine latino «audio») pubblico, *numero di spettatori*, misurata grazie all'**auditel** (abbreviazione dell'espressione italiana audience televisiva).

Passando ai generi di programma non dobbiamo dimenticare uno dei più diffusi, che ha mantenuto la denominazione originale inglese: il **serial** (letteralmente serie), **telefilm** (letteralmente film televisivi di breve durata). La **soap opera**, sottogenere del serial, è basata su racconti sentimentali (il significato letterale, opera sapone, si riallaccia alla sua origine: negli anni Trenta, a scopo pubblicitario, alcune ditte di detersivi sponsorizzarono tali programmi alla radio, passati, con la nascita e la diffusione del mezzo, alla televisione). Dalla primitiva soap opera è derivata la «telenovela», *prodotta dalle reti televisive sudamericane*, ove e proprio trampolino di lancio per divi «a basso costo».

Negli spettacoli di varietà abbiamo gli **sketch** (dall'italiano schizzo, riferito a disegno o pittura), scenette comiche, con accompagnamento musicale. Per i programmi sia culturali sia d'evasione, si usa l'espressione **special** (letteralmente speciale), a indicare una trasmissione dedicata a un particolare argomento o a un personaggio dello spettacolo.

Importato dagli Stati Uniti, ove ha avuto un'evoluzione costante negli ultimi decenni, è arrivato in Italia il **talk-show** (da to talk = conversare), *trasmissione con ospiti nella quale si discutono gli argomenti più disparati come se ci si trovasse in un vero e proprio salotto*.

9. FOOD - Fast food (letteralmente cibo veloce), *locali dove si servono pasti veloci*, da

consumare anche in piedi, essenzialmente hamburger (dalla città tedesca Hamburg), adagiati tra due soffici panini e conditi con ketchup o cathcup (da una parola cinese che si riferisce al pesce in salamoia), una salsa di pomodoro aromatizzata.

Varianti sono costituite da **hotdog** (letteralmente cane caldo, per la somiglianza del wurstel, con cui sono infarciti, con un cane bassotto) o **sandwich**, *panini imbottiti*. Questo genere di snack simile snap, morso, cioè spuntino veloce, prende il nome dal Duca di Sandwich che, essendo un appassionato giocatore d'azzardo, si nutrì per ventiquattr'ore di soli tramezzini, pur di non abbandonare il tavolo da gioco. La parola **toast**, invece, non si riferisce a fette di pane farcite con prosciutto, quale è, appunto, lo spuntino molto diffuso in Italia, bensì al semplice *pane tostato*, uno degli elementi costitutivi e fondamentali del **breakfast** (letteralmente rompidigiuno), *la tipica colazione anglosassone*. Per chi ha dei problemi di linea non resta che affidarsi alle diete: ecco il termine **slimline** (da slim = snello e line = linea).

Molto amati i pasti all'aperto, come il **barbecue**, parola di origine esotica (haitiana), che è passata a indicare *un fornello con griglia su cui si fanno cuocere le vivande in terrazza o in giardino*. Se si invitano gli amici a gustare le pietanze così cucinate, si ha un **barbecue party** (dal latino «partire», dividere, col significato di festa, ricevimento). Una grigliata di carne o pesce al chiuso, chiamata **mixed grill** se è composta di tipi diversi di carne, può essere gustata nei **grill-room**, *categoria di rosticcerie-ristoranti specializzati in questo tipo di preparazione*.

Infine alcuni elementi di origine inglese o americana: tra i «dessert» troviamo il **plumcake** (da plum = prugna, e cake = torta), *tipica delizia a base di prugne ed uvetta*; il **pudding**, *budino* o altro dolce di pasta morbida, il **wafer**, *biscotto di cialda imbottita di cioccolato o crema*.

Per le carni il **roastbeef** (da to roast = arrostitire, e beef = manzo), il pollo od il riso al curry, salsa piccante di spezie delle colonie nelle Indie orientali. Per gli spuntini si usano i **crackers** (da to crack = spezzare), *biscotti salati in superficie*, sottili e friabili, o il pop corn (da to pop = verbo onomatopeico per lo scoppiettio del corn, granoturco, durante la cottura).

Infine **peppermint** (nome inglese della menta piperita) nelle caramelle, nei **chewing gum** (da to chew = masticare e gum = gomma) e nei **bubble gum** (da bubble = bolle che si formano masticando), detti anche gomma americana in quanto sbarcati con i soldati alleati durante la seconda guerra mondiale.

La presentazione del prodotto e, naturalmente, il modo in cui è confezionato sono elementi essenziali alla vendita. A questo proposito usiamo i termini: **dispenser** (dalla stessa radice latina del nostro dispensare) che indica *una confezione che permette il prelievo diretto da parte dell'acquirente* di singole quantità di un prodotto (sigarette, caramelle, bibite, etc).

Supermarket, minimarket (da market = mercato) che hanno rivoluzionato i sistemi di vendita dei commestibili, grazie anche alla presenza in quasi tutte le case di capaci congelatori, detti freezer (da to freeze = gelare, ghiacciare).

10. **HOBBY** – nei lunghi e grigi **week-end** (da week = settimana, ed end = fine), quando le famiglie britanniche possono finalmente godersi la tanto sospirata **privacy** (da private = privato, nel senso di intimità gelosamente difesa), ecco giungere il momento più opportuno per dedicarsi agli hobby preferiti: ancora una volta si conferma l'amore per la vita domestica che fa dire agli inglesi **»Home, sweet home!«** (ossia »Casa dolce casa!«). È proprio quest'atmosfera casalinga, insieme con i ricordi d'infanzia che è in grado di risvegliare, ed aver creato e determinato tale vocabolo rimasto intraducibile. Hobby, infatti, veniva chiamato il cavalluccio di legno col quale i bambini giocavano (dal nome di una razza irlandese di cavalli a taglia piccola), oltre ad essere il vezzeggiativo del nome Robert. *Oggi hobby significa attività svolta con assiduità e impegno, ma per puro divertimento, al di fuori della propria professione. Anzi il più delle volte riguarda interessi che esulano del tutto dal lavoro quotidiano e sono, probabilmente, una forma di evasione e il tentativo di realizzare desideri, di esprimere creatività.*

11. **LOOK** Apparire o non apparire...poiché questo sembra essere il dilemma essenziale

per quanti vivono sulla »ribalta« di vari palcoscenici, da quello dello spettacolo a quello della politica, dall'arte allo sport. Tutti alla ricerca dell'immagine perduta o mai posseduta. C'è chi ha fiutato questo bisogno primario della società post-moderna e si è improvvisato »lookologo« studiando più o meno scientificamente i vari tipi di look. La parola ha un significato più complesso di quanto sembri: in inglese significa *apparenza, aspetto, espressione del viso, ma a ciò si è aggiunto un riferimento più preciso agli elementi estetici di una persona, al suo modo di atteggiarsi, fino a diventare un equivalente di stile e in certi casi, di moda.* Parleremo, quindi in questo capitolo, di termini riferiti all'abbigliamento e all'estetica in genere, ma anche di mode giovanili che sono nate in Gran Bretagna e da lì sono state esportate con successo in molti paesi, tra i quali il nostro.

Per ciò che riguarda i tessuti, tutti conosciamo il **chintz** (da una parola indostana), stampato a colori vivaci, reso lucido da una speciale gommatura e molto usato nell'arredamento d'interni; il **jersey** (dal nome della maggiore delle isole del Canale della Manica), pettinato, liscio e morbido, lavorato a maglia (indossato originariamente dai marinai); il **nylon**, materia sintetica utilizzata nei filati, detta anche »seta artificiale«. Per ciò che concerne l'origine della parola è simpatico quanto poco profetico, il modo con cui tale nome è nato: pare che nylon sia originato dalle iniziali delle parole di una frase pronunciata da una signora statunitense in visita alla prima fabbrica produttrice. Questo filo sintetico ossia »Now you lousy old Nipponese!« (E ora a te, vecchio giapponese pidocchioso!) un riferimento alla concorrenza giapponese che ne sarebbe uscita battuta. Inutile ricordare quella vera e propria invasione giapponese di manufatti dal prezzo particolarmente competitivo che c'è stata nel secondo dopoguerra, a smentire totalmente la profezia dell'ottimista visitatrice. C'è chi considera tale nome come modificazione dell'espressione no run (traducibile con nessuna smagliatura), con suffisso modellato sul nome di altri prodotti chimici.

Shetland (dal nome dell'omonimo arcipelago a nord della Scozia), lana morbida e pelosa.

Plaid, il tessuto di lana con disegni a scacchi o riquadri, originariamente portato sulle spalle a mo' di mantello, che ha dato il nome alle tipiche coperte da viaggio, a doppia faccia con frange.

Tweed (deformazione della parola scozzese «tweel», in inglese twill = spigato) è una stoffa di lana per abiti sportivi bicolore.

Tra i capi intimi ricordiamo il **baby-doll** (da baby = vezzeggiativo per ragazza, e doll = bambola), indumento femminile da notte, formato da camicia corta e mutandine, che prende il nome dalla protagonista di un noto film degli anni Sessanta. Anche la versione maschile del «vestito da notte», il pigiama, deriva dall'inglese **pyjamas**, vocabolo di origine indonesiana (indica anche i pantaloni larghi indossati dagli orientali). Le donne a volte utilizzano il **body** (letteralmente corpo), guaina leggerissima, e come costume da bagno, sempre più diffusamente, il **bikini**, il cui nome origina da un atollo dell'Oceano Pacifico dove gli Stati Uniti fecero esplodere una bomba atomica di prova nel 1946. Secondo lo stilista che lo creò, il bikini, avrebbe dovuto avere, sui frequentatori di sesso maschile delle spiagge, lo stesso effetto dirompente dell'esplosione nucleare. In tempi più recenti un nuovo «cataclisma» è stato provocato dall'avvento del **topless** (da top = parte superiore, e less = senza). **Criss-cross** è il nome commerciale di un tipo di reggiseno ad incrocio dei nastri di sostegno (da cross = croce). Ricordiamo i **boxer** (letteralmente il pugile), mutande a calzoncino, e gli **slip** (da to slip = scivolare), la classica mutanda maschile. È da sottolineare però che l'inglese utilizza il termine pants (al femminile) e briefs (al maschile) per indicare le mutande, mentre slip è la sottoveste.

Numerosi i vocaboli riferiti a capi di maglieria, dal comunissimo **golf**, al **pullover** (letteralmente tira su), al **cardigan** (dal nome del Conte di Cardigan, famoso per aver guidato la «Carica dei Seicento» nella battaglia di Balaclava, 1854). Attenzione a non chiedere un golf in un grande magazzino, potreste rimanere sorpresi! Per i britannici la parola golf indica unicamente il gioco, mentre l'italiano maglia corrisponde a pullover o jumper. Da un altro sport, il **polo**, è derivato il tipo di maglia dal caratteristico collo tondo, alto e rivoltato.

Dall'America sono derivati invece i **blue jeans**, forse il capo d'abbigliamento più longevo finora ideato, creati da Levi Strauss, tedesco emigrato in California, nel 1850. Egli utilizzò della tela ruvida (jean = probabile deformazione di Genova) di canapa in un primo tempo, e di denim (letteralmente de Nim = di Nimes), *tessuto di cotone ritorto*. Poi questo tipo di stoffa era stato utilizzato fino ad allora per fare tende e coperture per i carri dei pionieri. Levi Strauss fece tingere la stoffa d'indaco, da cui il caratteristico colore blu. I jeans hanno inaugurato la moda casual **unisex** (uguale per donne e per uomini), l'abbigliamento informale per il tempo libero destinato al mercato dei giovani.

Per occasioni **snob** (ricordiamo che l'inglese definisce così *chi giudica solamente dalle apparenze*, dal latino «sine nobilitate», senza nobiltà), soffre di un complesso di inferiorità, tendendo, quindi, a inviadere e imitare le abitudini di un ceto sociale a cui non appartiene e tratta con indifferenza chi ritiene inferiore a se.

Gli abiti maschili di rigore sono il **tight** (letteralmente attillato), *per cerimonie diurne*, costituito da giacca nera a falde strette e pantaloni a righe grigie e nere, con panciotto grigio, e lo **smoking** (da smoke = fumo) che deve il nome al fatto che si tratta di una giacca che veniva indossata originariamente per ritirarsi a fumare dopo pranzo. Oggi è usata come *giacca da sera*, nera o bianca, con bavero e risvolti in seta, anche se il termine può indicare l'abito scuro. I due vocaboli, curiosamente non sono usati in inglese: per tight si usa evening suit (abito da sera) e per smoking dinner jacket (giacca da cena) o in americano, tuxedo.

Qualcosa d'inglese è anche nelle scarpe: usiamo **lumberjack** (da to lumber = tagliare legname, e jack = gergale per uomo), *le calzature del taglialegna, robuste e sportive*, diffuse con questo nome commerciale.

12. MUSIC L'ultimo prodotto della tecnologia è il **compact disc** (da compact = piccolo) che sostituisce il 45 e il 33 giri (quest'ultimo detto anche, per la maggiore durata, long playing = letteralmente lungo suono, abbreviato in LP). L'inglese preferisce **record** (come verbo significa registrare) per disco, anche se si sta

diffondendo tra i giovani l'uso di disc o la forma americana disk. Un altro accessorio è costituito dal **mixer** (da to mix = mescolare), che permette di fondere brani diversi in un unico disco o nastro, ottenendo un mixage (mischiatura), o nel montaggio di un film di sovrapporre alla colonna sonora, chiamata **sound track** (letteralmente track significa binario o anche traccia), il dialogo e i rumori. Altre fonti di ascolto sono la radio a **transistor** (da to transfer = trasportare, e resistor = resistore), il **juke-box** (da juke = turbolento, e box = scatola), il **walkman** (da to walk = camminare), registratore tascabile con cuffie per l'ascolto di musica mentre si passeggia o si fa qualche attività. Col video-registratore viene abbinata la musica alle immagini: nata la **videomusic** (da video = schermo), la maggior parte dei musicisti ha prodotto **videoclip** (da clip = inserto, ritaglio), filmati musicali di breve durata.

Il mago delle consolle è il **disc-jockey** delle radio e delle discoteche, che propone ed impone mode musicali, addirittura giungendo a creare (con la recentissima **house music**, letteralmente musica della casa, composta mediante l'utilizzo di batterie elettroniche programmate e con l'intervento della voce a «cantare» ritornelli ossessivi) i nuovi ritmi su cui danzare. Tra i programmi musicali alla radio o alla televisione, uno dei più seguiti è la **hit-parade** (da hit = colpire, parade = parata), classifica dei dischi di maggior successo. Le prime dieci canzoni classificate formano la **top ten** (letteralmente decina in vetta), anche gli ascoltatori hanno la possibilità di proporre una loro **compilation** (compilazione, lista) dei dischi preferiti. Un termine tecnico molto comune è **playback** (da play = recitare, e back = indietro): si tratta di un procedimento in virtù del quale una registrazione sonora viene sincronizzata coi movimenti della bocca di un cantante.

La terminologia riguardante i vari generi musicali moderni è obbligatoriamente anglo-americana. Dagli Stati Uniti, più precisamente dagli Stati del Sud, provengono i **blues** (da to feel blue = provare malinconia), canzoni ballabili, adatte alla musica sincopata nata agli inizi del secolo tra i neri americani. Sempre dalla cultura nero-americana arrivano gli **spirituals**

(letteralmente spirituali), canzoni basate sui motivi religiosi, di tono malinconico, cantate durante il lavoro nelle piantagioni di cotone. La musica nera aveva, poi, nel **gospel** (letteralmente vangelo), *canto individuale o corale di soggetto sacro, l'accompagnamento per le funzioni religiose*. Con **soul music** (da soul = anima) *si vuole intendere un tipo di musica espressiva dei sentimenti di tristezza*, anche se l'accezione maggiormente nota indica un genere di musica nera sviluppatasi negli anni Sessanta-Settanta nelle grandi metropoli, antesignana diretta della disco-music. Il fenomeno musicale di maggiore rilevanza del nostro secolo resta, comunque, il **jazz**. Nato tra la fine dell'Ottocento e gli inizi del Novecento nella zona di New Orleans, in virtù della passione di musicisti improvvisati, che utilizzavano strumenti recuperati dalle bande musicali militari, ben presto assorbì elementi della musica bianca, come per esempio il **ragtime** (ragged = rozzo, grossolano, time = tempo musicale). Lo stile degli anni Trenta fu denominato **swing** (letteralmente oscillazione, dondolio), ritmato e ballabile. Dal 1936 si affermò come ballo il **boogie-woogie**, variazione del blues al pianoforte. Tra gli sviluppi più recenti del jazz, negli anni Quaranta e Cinquanta, citiamo il **bebop** (da to bop = colpire col pugno), dal ritmo complesso, con accordi dissonanti. L'origine della parola è incerta: probabile una derivazione dal suono delle due ultime note di un fraseggio che faceva re-bop, oppure da una trasformazione dello spagnolo «arriba» (letteralmente su, vail!), che i musicisti afro-cubani si gridavano a vicenda a mo' di incoraggiamento (da «arriba» a «riba» a rebop a bebop).

Negli anni Sessanta si approda al **free jazz** (da free = libero), *ove viene lasciato spazio all'improvvisazione ritmica e armonica dei solisti, legato fortemente a una rivalutazione delle radici afro - americane*.

Negli anni Cinquanta si apre l'epoca del **rock'n'roll** (letteralmente beccheggio e rollio), *musica ballabile dal ritmo forte e dalla melodia semplice, con elementi del classico blues*. E la musica della **beat generation** (da beat = battuta, sconfitta, e generation = generazione), *asociale, anticonformista ed esistenzialista*. La radice del termine beat si ritrova in Beatles

(variazione di beetles = scarafaggi), nome della band, che negli anni Sessanta rivoluzionò la musica marcando con un'impronta profonda la **pop music** (pop è abbreviazione di popular = popolare), allora influenzata dai ritmi e dai balli in voga: il **twist** (da to twist = attorcigliare) e lo **shake** (da to shake = scuotere). Dalla Giamaica, sin dalla fine degli anni Settanta, è arrivata l'invasione della **reggae**, *musica di profonde radici africane che canta le tematiche della liberazione nera dall'oppressione coloniale bianca*. Gli anni Ottanta hanno importato in Europa, proveniente dai ghetti neri delle metropoli statunitensi, la **breakdance** (da to break = spezzare), *caratterizzata da movimenti spezzati, quasi da automa, con virtuosismi da ginnasta*. **Rap** (letteralmente colpo secco) è un genere di musica da discoteca composta da una base sonora, ottenuta tramite colpetti dati al disco in movimento sul piatto del giradischi, sulla quale vengono dette, cantate e gridate frasi ripetitive, sconnesse, dal ritmo ossessivo e sinuoso. Tornando alla musica bianca, forte è stata l'influenza della **new wave** (letteralmente onda nuova) che esprime una tendenza alla rottura colla tradizione più recente. La **new age music** (da new age = età nuova) propone, ultima nata, toni soft (letteralmente soffici) per un ascolto tranquillo. Oltre alla musica «in voga» è sempre esistita una musica d'avanguardia, che, magari, man mano diveniva sempre più di moda, definita **underground** (da under = sotto, e ground = terreno, terra) ossia *sotterranea, in virtù dei canali non consueti di diffusione*.

Due generi musicali tradizionali sono il **folk** (derivato da folk-lore, arte e tradizione popolare) con un suono scarno, basato sul lavoro della chitarra, e il **country** (letteralmente campagna), musica popolare delle aree rurali dell'Ovest (in inglese West, da cui l'altro nome Western) degli Stati Uniti.

Pop art (popolare) Tendenza artistica nata negli Stati Uniti e diffusasi in Europa dal 1964, la sua caratteristica è l'ingigantire gli aspetti della realtà quotidiana, prendendo spunto dalla pubblicità e dalla tecnologia, utilizzando, a volte, strumenti e moduli assurdi.

Molte sono le mode giovanili apparse dopo la seconda guerra mondiale. In Gran Bretagna,

negli anni Cinquanta, col diffondersi della musica rock n'roll, scoppiarono i primi disordini tra **teen-ager** (da ten = suffisso dei numeri cardinali da tredici a diciannove e age = età) termine, con cui si definiscono anche da noi gli adolescenti. Si esprimeva il rifiuto dei vecchi standard della morale vittoriana, che aveva dominato l'Inghilterra per più di un secolo. Anche gli uomini di cultura diedero corpo alla sfida e al dissenso col movimento degli **angry young men**, i giovani arrabbiati. La passione per il look oltraggioso e iridescente ha raggiunto l'apice nella moda **punk** (letteralmente legno marcio o cosa di nessun valore), nata negli anni Settanta, ormai in declino, mentre resistono i giubbotti di pelle indosso ai «metallari» (dal nome della musica preferita, l'heavy metal, letteralmente metallo pesante, forma di rock dai toni molto duri). A completare il quadro, dopo la scomparsa dell'ultimo vero mohicano, ecco gli **skin head** (letteralmente pelle testa), che mettono in bella vista, nonostante il clima britannico umido, lo scalpo «artisticamente» rasato. Questi ultimi si sono purtroppo fatti notare per le azioni teppistiche in occasione di incontri di calcio, e ultimamente, con la denominazione di nazi skin, per atti di violenza a sfondo razzista in diversi paesi europei. Il colore nero, da sempre simbolo del male, del lato oscuro delle cose, prende corpo nei **dark** (letteralmente scuro, buio) ragazzi *perennemente vestiti di nero* che possiamo incontrare anche nelle nostre città. Tra il 1955 e il 1960 apparvero i rappresentanti della **hip generation** (da hep = termine gergale che indica un appassionato di jazz o di swing), e gli **hippy** (in Italia chiamati anche figli dei fiori, per gli ideali di pace cosmica e per l'amore verso la natura). Anche in questo caso i gruppi esprimevano un rifiuto del materialismo imperante: *il passare del tempo nei caffè, ad ascoltare jazz, a scrivere poesie e a fumare marijuana*, non portò, però a un tentativo di cambiare effettivamente la società, ma solamente a un loro dissociarsi da essa. Un modello di comportamento accentuatamente individualistico, caratterizzato da un abbigliamento eccentrico, è quello, tipico degli anni Settanta, definito col termine **freak** (letteralmente capriccio, stramberia), il cui significato si è este-

so, man mano, a indicare un drogato oppure un fanatico. Strettamente legato a questo è il verbo to freak out, il cui significato oscilla tra *avere allucinazioni e adottare dei modi di vita anticonformisti*.

Nel decennio del riflusso e del **revival** (da to revive = resuscitare, rianimare, a indicare una moda riproposta a distanza di tempo), negli anni Ottanta, è apparsa la figura dello **yuppie** (dalla familiarizzazione della sigla Y.U.P. - young urban professional, giovane professionista di città) *personaggio che, al contrario dei gruppi di cui abbiamo parlato, si è perfettamente inserito nel contesto sociale e cerca di sfruttarlo al meglio per elevare il proprio «status» e tenore di vita*.

Carattere tipico del personaggio è l'attenzione all'evolversi delle mode e l'impulso all'acquisizione degli **status-symbol** (da «status» = termine latino per posizione sociale e symbol = simbolo) del successo e del potere. La cultura italiana ha sviluppato una definizione propria che è quella di *«giovane manager rampante» o «emergente»*, nettamente favorita rispetto a quella proveniente dal mondo anglosassone.

Single il termine ormai assunto dalla lingua italiana, letteralmente significa singolo e *sta a indicare la persona, sia di sesso maschile che femminile, non sposata che vive da sola*. Divenuta una vera e propria scelta di vita, con i suoi lati positivi e negativi, la singularity (sostantivo gergale che designa tale modo di vivere) ha conosciuto negli ultimi anni una rivalutazione d'immagine, soprattutto per il suo facile conciliarsi con le scelte e la morale degli yuppie: l'ambizione e il carrierismo non sempre ammettono il legarsi alle esigenze di una famiglia.

13. PRESS Definita anche «quarto potere», la stampa, come tutti i **mass media** (da mass = massa e dal latino media = mezzi) è un **opinion maker**, oppure opinion leader (letteralmente creatore di opinione oppure guida di opinione), in grado, pertanto, di influenzare l'opinione pubblica e di guidarne le prese di posizione nei confronti dei più vari problemi.

Il **reporter** e il **fotoreporter** (to report significa riferire, fare la cronaca) sono il cronista e il fotografo incaricati dei servizi di attualità più scottante. Ogni buon reporter è sempre a

caccia dello **scoop**, ossia della notizia sensazionale che gli dia spazio in prima pagina: non è facile emergere nel vasto panorama delle **news** (termine utilizzato soltanto al plurale, indica le notizie, richiamandosi al nostro arcaico nuove, da cui «Niente nuove, buone nuove!»). Da segnalare l'espressione inglese the news, a indicare il nostro intramontabile telegiornale. **Flash** è una notizia lampo (che è poi il significato letterale del termine).

In fatto di libri, il genere più letto è la **fiction** (dal latino «fictio», finzione), la narrativa, di cui sempre più massiccia è la presenza anche sui teleschermi, tanto da determinare la nascita di un festival specializzato, Umbria Fiction. **Science fiction** invece è la fantascienza, *basata su ipotesi di carattere scientifico unite a intrecci romanzeschi*, che non va confusa con la fantasy (letteralmente fantasia), *narrazione imperniata su vicende irreali o impossibili*. Molto successo hanno inoltre le **detective story** (da to detect = scoprire, a indicare gli investigatori), racconti gialli i **thriller** (da to thrill = elettrizzare, eccitare, fremere), racconti del brivido che propongono trame ad alto livello di **suspense** (letteralmente ansia, apprensione, incertezza).

14. SPORT, a scavare in profondità, si può cogliere nella parola sport qualche radice che la lega, se non alla lingua italiana, all'area neolatina. L'origine più antica è infatti, nel vocabolo del francese antico «desport», simile al «diporto» cioè svago, passatempo. L'avvento del professionismo, pur se velato sotto la patina sempre più corrosiva della sponsorizzazione, ha indotto la necessità di raggiungere risultati sempre più vicini al limite delle forze naturali dell'uomo. A volte, e purtroppo ciò ha reso tristemente famoso un altro vocabolo inglese, il desiderio del **record**, occasione per raggiungere la notorietà, ha portato a trasgredire le regole della sportività: **doping** (da to dope = assumere stupefacenti, nel senso di farmaci in grado di migliorare artificialmente la prestazione di un atleta) è divenuta la parola chiave delle Olimpiadi di Seul 1988, che hanno visto la squalifica di un Ben Johnson, velocista, detentore del primato mondiale sui 100 metri piani, come di altri concorrenti meno noti di discipline di minor richiamo. Nata in contesto

sportivo e passata al linguaggio politico-diplomatico è l'espressione **fair-play** (letteralmente gioco leale), tipica della cultura anglosassone. *La correttezza di comportamento* e, infatti, l'applicazione pratica dell'ideale di gentleman (gentiluomo), che non spegne lo spirito di competizione (in inglese competition) ma che antepone all'arrivismo il rispetto delle regole, si tratti di affari come di una gara.

Body building - composto da body = corpo, e building, derivato da to build = costruire. *Si tratta della pratica atletica che permette, attraverso esercizi fisici, generalmente compiuti in palestra, di arrivare allo sviluppo delle masse muscolari e al modellamento del corpo.* Il termine italiano utilizzato per definire tale attività è «culturismo».

Footing - (da foot = piede) indica una marcia o corsa (in inglese run) su strada, praticata per allenamento, nella quale si alternano scatti di velocità con esercizi di cultura fisica.

Free climbing - (composta da free, e climbing, da to climb = arrampicare) *l'espressione modernissima, concezione dell'alpinismo che implica uno stile di ascesa delle pareti rocciose senza l'uso di mezzi artificiali e con tecniche particolari.* Molto spettacolare, soprattutto quando è possibile seguire le ascese di esperti della disciplina, ha avuto origine negli Stati Uniti per dare corpo a un'esigenza di nuovo approccio, non solo tecnico, alla montagna.

Jogging, il significato letterale della parola è trotterellare e sta a indicare un tipo di corsa lenta, di allenamento o mantenimento della forma, molto popolare negli Stati Uniti; è in fondo, una forma di contatto colla natura, visto che, ove sia possibile, viene praticato in mezzo al verde dei parchi.

Polo è un vocabolo di origine tibetana che significa palla, a indicare un gioco nato in Oriente e importato in Gran Bretagna dall'India nel secolo scorso, diffusosi in seguito in Europa e in America. Allo stesso modo di golf, polo è termine entrato nel gergo della moda e indica un tipo di colletto ripiegato su se stesso.

Squash - (dal verbo to squash = schiacciare), è un gioco praticato in locali chiusi entro i quali si lancia una palla morbida contro il muro con una racchetta: l'avversario deve rispondere al rimbalzo. E di moda tra i giovani professionisti

(yuppie), specie negli Stati Uniti, ove viene praticato nell'intervallo del pranzo o dopo l'orario d'ufficio, nelle palestre o nei circoli del centro.

Surf, il nome evoca immediatamente le onde lunghe del Pacifico e le spiagge della California. Surf, infatti significa, spuma, cavalloni, e descrive l'onda che si infrange sulla riva. *Lo sport consiste nel rimanere in equilibrio su di una tavola di legno o plastica, munita di una piccola deriva, seguendo la cresta dell'onda.* Ne è derivato il windsurf (da wind = vento), per il quale si utilizza una tavola con deriva e vela manovrabile attraverso una doppia barra, il che permette di praticare lo sport anche in mancanza di onde.

Trekking vocabolo usato nel dialetto dei Boeri (immigrati olandesi nel Sudafrica), per indicare un viaggio su carovane. Nell'accezione moderna indica una lunga escursione a piedi, in zone solitamente impervie, a tappe.

15. YACHT parola di derivazione olandese: indicava una nave pirata veloce («jaghtschip», da »jagen«, dare la caccia, e »schip« nave in inglese ship). In italiano il termine si riferisce a una nave da diporto, un panfilo. Un altro uso di yacht è nel composto **yacht club**, *circolo nautico, attrezzato in modo particolare per gare.*

Due termini veloci molto comuni sono **ski-pper** (ancora dall'olandese »schipper«, comandante di nave) *chi guida l'equipaggio di una barca a vela da regata* (citiamo la più famosa del mondo, l'America's Cup).

Il **ferry-boat** (da ferry = traghetto, e boat = barca), nave traghetto; **hovercraft** (da to hover = librarsi, e craft = imbarcazione), veicolo sostenuto da un cuscino d'aria che lo innalza dal terreno o dalla superficie liquida, eliminando gli attriti. Messo in moto da eliche propulsive di tipo aeronautico, in Gran Bretagna viene utilizzato per comunicazioni rapide attraverso Manica.

Docks (altro termine preso a prestito dalla lingua olandese, data anche la lunga rivalità tra le due nazioni sul mare) sono, nei porti commerciali, i bacini forniti di tutte le attrezzature necessarie al carico e allo scarico delle navi, le cui banchine sono circondate da magazzini per il deposito delle merci e da uffici.

(povzeto po istoimenski knjižici *avtorice Antonelle Pozzi*)

Peter Bretthauer

Ustrezen profil strokovnih prevajalcev in pogoji za dvosmerno prevajanje

Peter Bretthauer je profesor na prevajalskem oddelku Univerze v Heidelbergu. Spoznali smo ga na konferenci o prevajanju v nematerne jezike, ki je bila maja 1997 v Ljubljani. Njegove trditve o nujnem povezovanju jezikovnega in strokovnega znanja ter poznavanja kulture so se nam zdele posebej zanimive za strokovne prevajalce, zato vam predstavljamo njegov referat v celoti. Profesor Bretthauer je obljubil, da nas bo spet obiskal jeseni 1998 in imel takrat predavanje v našem društvu, OST pa bo pripravil njegov strokovni seminar za prevajalce in tolmače.

"Saj vendar znate francosko, pa prevedite tole, prosim!" To ali kaj podobnega prevajalci v praksi še vse prepogosto slišijo od svojih nadrejenih ali naročnikov. Nepoznavanje, pravzaprav nerazumevanje, ki se zrcali v takih izjavah, pogosto izdaja nizko vrednotenje – s tem pa tudi skromno plačilo – prevajalske dejavnosti. Vendar prevajanje povsem nedvomno sodi med najzahtevnejše človekove dejavnosti. Napačno razumevanje tiči tudi v glavah številnih bodočih prevajalcev, ki si študij prevajanja izberejo le zato, "ker jih zanimajo jeziki". Prav zaradi tega si je dobro zastaviti vprašanje, kakšni so pogoji za uspešno opravljanje prevajalskega poklica, pri čemer bomo upoštevali tudi vidik smiselne, premočrtno organizacije poteka študija.

Prvi pogoj za kvalificirano delo strokovnega prevajalca, o katerem bo vseskozi tekla beseda, saj je velika večina prevodnih besedil strokovnih, je tristopenjska dvojna kvalifikacija. Strokovni prevajalec – enako velja tudi za tolmača, zaradi česar ga moramo v nadaljevanju vselej upoštevati – potrebuje:

1. jezikovno znanje,
2. kulturno znanje,
3. strokovno znanje,

in to v izhodiščni, pa tudi v ciljni kulturi, zato govorim o dvojni kvalifikaciji, tristopenjski dvojni kvalifikaciji.

1. Jezikovno znanje

Jezikovno znanje ne zajema le splošnega jezikovnega znanja. Poleg tega je pomembno

tudi poznavanje strokovnega jezika, tj. poznavanje posebnosti strokovnega sloga v posameznem jeziku, katerih pomena ne gre podcenjevati. Kajti bralec strokovnega prevoda ne zahteva le vsebinsko pravilnega, temveč tudi jezikovno ustrezen prikaz vsebine. Ker strokovni jezik teži k jasnemu, jedrnatemu izražanju in avtorjevo individualnost potiska v ozadje, imamo opravka z omejenim jezikovnim registrom, ki ga je pogosto mogoče označiti že za šablonskega. Obvladovanje strokovnega sloga zato domačemu govorcu po naših izkušnjah ne povzroča večjih težav, saj se s tem slogom v vsakdanjem življenju neprestano srečuje in ga je tudi intuitivno ponotranjil. Pri urah, kjer govorim o strokovnem prevajanju, zato pojasnjevanju vprašan strokovnega sloga na podlagi izkušenj namenjam največ 10 do 20 odstotkov časa. Vendar je potreben predhodni uvod v strokovno stilistiko, ki naj bi ozavestil intuitivno znanje.

Na splošno velja, naj bi leposlovje zaradi njegove jezikovne zahtevnosti in visoke ravni pričakovanih bralcev prevajali le v materni jezik, strokovnih prevodov v tuj jezik pa ne moremo kar na splošno odklanjati, saj lahko na tem področju kakovostno zadovoljivo delo opravljajo tudi tisti, ki niso domači govorniki. Spricho precejšnje normiranosti jezikovnega registra načeloma ne vidim nikakršnih nepremostljivih ovir za prevajanje strokovnih besedil v tuj jezik. Strokovno stilistiko je vsekakor mogoče obvladati. Tisti, ki ni domači govorec, bo to seveda dosegel z več učnega truda kot domači govorec, in tega truda tudi ne bi smeli pod-

cenjevati. Zahtevnost je po eni strani odvisna od jezikovnega para: čim sorodnejši so pravila izražanja in sintaktični vzorci obeh jezikov, tem enostavnejše je prevajanje. Po drugi strani je zahtevnost odvisna od strokovnega področja, na katero sodi besedilo, ki ga prevajamo. Tako je npr. v jezikovnem paru nemščina-francoščina lažje prevajati gospodarska besedila kot pravna, kar je povezano s tem, da ima francoski pravni jezik še precej arhaičnih potez, ki tudi povprečnemu Francozu – ne glede na njegovo stopnjo strokovnosti – izredno otežujejo razumevanje posameznega besedila.

Naročniki pogosto ne posvečajo posebne pozornosti vprašanju, ali je prevod strokovnostilistično izpilen. Seveda je pri prevodih strokovnih besedil na prvem mestu vsebinska pravilnost. V tem smislu je tudi nekdo, ki ni domači govorec, zmožen ponuditi ustrezen prevod v tuj jezik, ki zadosti skromnim slogovnim zahtevam, saj niti pisci strokovnih besedil niso vedno najboljši stilisti in svojih bralcev v tem pogledu ravno ne razvajajo.

Za prevajalca, ki ni domači govorec, se težave začnejo, ko pri kakem strokovnem besedilu slog prevzema pomembne vsebinske funkcije in je zato dobro jezikovno razločevanje nujno. Primer: mednarodne pogodbe, pri katerih naj bi bile različne razlage v nekaterih primerih čim bolj omejene, v drugih pa je zaveštno dopuščenega veliko razlagalnega prostora. Tako so se sestavljenci nemško-českega pravnega sporazuma ubadali z jezikovnimi rešitvami, ki bi bile take, da bi pogodbo lahko potrdila oba parlamenta. Sporen je bil predvsem pojem *pregnanstva*.

Na naslednje problemsko področje sodijo navodila za uporabo, opisi pripomočkov in orodij, obratovalna navodila ipd. Ta morajo biti tako natančno napisana, da po možnosti izključimo napačno oz. neustrezno rabo, sicer obstaja nevarnost, da bosta izdelovalec oz. prevajalec dobila zahtevke za povrnitev škode z nepredvidljivimi finančnimi posledicami. Na tem področju prevajalcu v materni, še posebej pa v tuj jezik priporočamo tesno sodelovanje s strokovnjaki iz obeh kulturnih prostorov, saj so le ti zmožni razbrati, presoditi in ovrednotiti, kje so morebitne nevarnosti in tveganje.

V praksi je gotovo vsak izmed nas že naletel na nerazumljiva ali težko razumljiva navodila

za uporabo strojev in naprav. Ker pa uporabnik na podlagi kakovosti prevoda zlahka sklepa o kakovosti izdelka, so se veliki priznani izdelovalci že pred časom odločili, da pisanje tovrstnih besedil zaupajo le domačim govorcem.

2. Kulturno znanje

Kar zadeva družbenokulturno znanje – pridobivanju tega je treba pri izobraževanju prevajalcev in tolmačev posvečati posebno pozornost –, med izhodiščnimi pogoji za domačega govorca in nekoga, ki to ni, ne vidim nobenih razlik. Vsak prevajalec mora poznati kulturo svoje dežele in si pridobiti ustrezno znanje o tuji kulturi. Le kdor se v obeh kulturnih prostorih giblje brez občutka negotovosti, lahko opravlja kakovostno delo. Tako lahko nemški izraz *Arbeitsdirektor* ustrezno prevede le tisti, ki pozna nemški model soodločanja v gospodarstvu. In kdor ničesar ne ve o ustavi francoske 5. republike in zgodovini njenega nastanka, temu *règlement* ne pove ničesar. Tudi tisti, ki ni domači govorec, si lahko pridobi prav tolikšno znanje o tujem kulturnem prostoru kot domači govorec. Zanimiva je ugotovitev, da je znanje o tuji kulturi tujega govorca pogosto celo bolj temeljito od znanja domačega govorca, saj lahko ta poznavanje svoje kulture lahko miselno precenjuje ali zanemarja.

3. Strokovno znanje

Največji kompetenčni primanjkljaj in s tem največjo potrebo po znanju ima prevajalec nedvomno pri strokovnem znanju. Idealen bi bil seveda strokovni študij, a ga je zaradi dolgotrajnosti in visoke cene le redko mogoče izpeljati. Nepremostljiva ovira so predvsem zahteve okolja, naj bo prevajalec vseveden. Od njega se pričakuje, da ga je mogoče uporabiti povsod. Ker tej zahtevi seveda ni mogoče zadostiti, se mora prevajalec v praksi osredotočiti na nekaj redkih strokovnih področjih, na katerih bo delo lahko opravljal kvalificirano. Pri izobraževanju prevajalcev je težišče torej na seznanjanju z metodičnimi načini dela, ki prevajalcu omogočajo, da po študiju glede na potrebe samostojno širi in pogloblja kvalifikacijo. Med izobraževalne vsebine sodi eksemplarično posredovanje strokovnega znanja na

nekaj izbranih strokovnih področjih, pa tudi prevodno usmerjeno obravnavanje terminologije, ki se ne omejuje le na navajanje izrazov, temveč predvsem upošteva frazeologijo, saj ta, pa naj se to še tako čudno sliši, prevajalcu pogosto povzroča večje preglavice kot sama terminologija. Tu bi bila v veliko pomoč kolo-kacijska raziskava, katere predmet bi bili strokovni jeziki. Pridružujejo se še tale vsebinska področja: leksikografija, dokumentacija, pa tudi uporaba najrazličnejših pomožnih sredstev skupaj z računalniško obdelavo podatkov.

Splošno znano je, da je prevajalčevo strokovno znanje nujen pogoj za njegovo delo. Vendar vse prepogosto spregledujemo, da to strokovno znanje potrebuje v obeh jezikih. Le malo mu koristi, če strokovno znanje pojmovno obvlada, a ga jezikovno ne zna izraziti. Naj pojasnim na primeru: Kitajec pride v Nemčijo, da bi študiral ekonomijo. Ko se vrne v domovino, ugotovi, da sicer razpolaga s pojmovnostjo stroke, vendar pojmov ne zna poimeno-vati v maternem jeziku; o gospodarskih vprašanjih se je torej zmožen sporazumevati le po nemško in ne po kitajsko. Tu je težava še v tem, da je na Kitajskem gospodarska ureditev drugačna in so tudi pojmi značilni le zanjo, tako da je vzpostavljane ekvivalenc, ki so za prevajanje nujno potrebne, dodatno oteženo.

Ker je torej nujno strokovno znanje in poznavanje strokovnega jezika iz obeh kulturnih prostorov, domači govorec teoretično ni v nič boljšem položaju od tistega, ki to ni. Stopnja težavnosti ni odvisna predvsem od smeri prevajanja, temveč veliko bolj od kulturnih prostorov, kjer se mora gibati strokovni prevajalec. Strokovni prevodi znotraj jezikovnega para npr. nem.-angl. so enostavnejši kot strokovni prevodi v paru nem.-kit., ker je dostop do informacij pri nem.-angl. lažji in obseg informacij večji kot pri nem.-kit. Na voljo je več publikacij, po katerih lahko sežemo, in te so kakovostnejše, poleg tega pa so kulturne razlike manjše.

Meje strokovnega prevajanja

Strokovni prevajalec bo subjektivno naletel na meje tam, kjer se končuje njegovo strokovno znanje, objektivno pa tam, kjer je treba

posredovati izredno specializirano strokovno znanje, kakršnega si strokovni prevajalec ne more več pridobiti, bodisi ker bi za to potreboval preveč časa bodisi ker si tega znanja ne more pridobivati sam. Tu so izvedenci prisiljeni, da za medkulturno sporazumevanje izberejo neko *linguo franco*. Danes je to angleščina, univerzalni jezik znanosti. Tako na izvedenskih kongresih v zadnjem času ne tolmačijo več in tudi ne prevajajo besedil, če pa že, to počnejo kvečjemu strokovnjaki. Samo po sebi se razume, da tudi taka komunikacija kljub enojezičnosti ne poteka vselej brez motenj. Čeprav morajo komunikacijski partnerji v vsakdanjem življenju angleški jezik stalno uporabljati, vendarle niso vsi jezikovno tako podkovani, da bi se lahko s tujim jezikom aktivno in brez težav znašli. V nasprotju s prevajalci – ti so omejeni s svojim strokovnim znanjem – meje strokovnjakov določa stopnja obvladanja jezika.

V prevajalski praksi so pogoste situacije, ko se od prevajalcev zahtevajo prevodi v tuj jezik, tudi kadar bi bilo smiselneje, da bi jih prepustili domačim govorcem. Razlogi za to so lahko:

a) stroški – večina podjetij od svojih prevajalcev zahteva, da prevajajo v obe smeri in pogosto celo tolmačijo. Tako lahko prevajalce bolje izkoristijo. Številni naročniki tudi pretehtajo, v kateri državi je mogoče dobiti najcenejši prevod, tako da navsezadnje odloča cena in ne toliko kakovost dela;

b) majhne skupnosti so pogosto prisiljene same prevajati v tuj jezik, ker je v tujini le težko najti kvalificirane prevajalce, ki bi obvladali njihov jezik, ali pa jih sploh ni mogoče najti.

Sklep

1. Na splošno velja, naj se prevaja v materni jezik, saj se človek v maternem jeziku znajde precej bolj samoumevno kot v tujem jeziku. Obvladovanje jezika je plod celotnega človekovega socializacijskega procesa, jezikovno znanje pa si pridobivamo in širimo tako rekoč vse življenje. Enakovredno aktivno in pasivno znanje dveh ali več jezikov je zato izredno redko. Ker človek ne more rešiti vprašanja ubikvitete, bo tudi dvojezično odraščajoči vselej

lahko živel le v enem kulturnem prostoru, drugega pa je mogoče pojmovati kot "kulturno stanovanje" z omejenim razgledom.

2. Čim bolj je pomen sloga v besedilu v ozadju, ker je v ospredju vsebina, tem več je možnosti za prevajanje tudi v tuj jezik. Prevajanje filozofskih in leposlovnih besedil je pridržano za domače govorce, strokovna besedila pa je vsekakor mogoče prevajati tudi v tuj jezik, če razpolagamo s potrebnim strokovnim,

strokovnoslogovnim in kulturnim znanjem, ki si ga je mogoče pridobiti, če se jezikoslovec "ne zanima le za jezike". Smer prevajanja pri tem ni pomembna, pomembnejši je verjetno jezikovni par.

3. Povsem praktični razlogi pogosto govorijo v prid prevajanju v tuj jezik celo takrat, kadar bi to domači govorec opravil bolje. Kar zadeva poučevanje, pa to pomeni, da se ne smemo odreči vajam iz prevajanja v tuj jezik.

Prevod: *Amalija Maček - Mergole*

Andrej Skubic

Računalniški programi za prevajanje

*Warren Weaver, eden utemeljiteljev tako imenovanega **strojnega prevajanja** (machine translation), je leta 1947 izjavil: »Povsem naravno si je predstavljati, da bi bilo možno prevajanje obravnavati kot problem kriptografije. Ko pogledam članek, napisan v ruščini, si rečem: "To je v resnici napisano v angleščini, vendar je bilo kodirano v nekakšnih čudnih simbolih. Zdaj se jih bom lotil in jih dekodiral."«*

Računalniško prevajanje naravnih jezikov pa se je kmalu izkazalo kot veliko trši oreh, kot je sprva kazalo. Prvi programi, ki naj bi nadomestili delo človeških prevajalcev, niso bili bistveno boljši od nekakšnih samodejnih slovarjev. Problem slovnice razsežnosti besedila – skladenjske organizacije stavkov in dinamičnih povezav različnih jezikovnih ravnin, ki vplivajo na pomen – je bil povsem prezrt. Jezikoslovje tistega časa ni bilo dovolj razvito, da bi ponudilo orodja, ki bi bila kos tej nalogi; že samo stališče, da ima vsaka beseda preprosto svojo ustreznico v drugem jeziku, se je izkazalo kot prehuda poenostavitev. Razvoj kontrastivne analize (del prevajalske vede, ki se ukvarja izrecno z razlikami med besedišči in slovnici različnih jezikov), je opozoril na številne ovire. Če omenimo le nekaj najpreprostejših: kreativno rabljene metafore, ki jih lahko človeški prevajalec hitro razume, so za »samodejni slovar« neresljiv problem; kar se v enem jeziku izrazi z eno samo besedo, je treba v drugem izraziti s celim stav-

kom ali morda s kako posebno slovnico obliko (slovenska členka »še« in »že« se npr. v angleščino navadno prevajata kar s časovno obliko *present perfect* ipd.); besedni red je v nekaterih jezikih prožen in včasih odvisen le od »občutka« govorca, včasih pa ima tudi znatno pomensko težo. Besedila so pri strojnem prevajanju potrebovala fazo priprave, v kateri jih je posebej usposobljeno osebje predelalo v skladenjsko in besedno poenostavljeno obliko (besedni red v stavku je bilo treba prilagoditi predpisanemu obrazcu, počistiti metaforično rabljene besede in besedne zveze), po samem prevajanju pa še fazo temeljitega urejanja, v kateri so morali iz prevoda počistiti vse zgrešene domislice programa. Razvoj programov za strojno prevajanje je zašel v slepo ulico, ko je leta 1966 ALPAC (Ameriški svetovni odbor za obdelavo jezika) v svojem poročilu priporočil ukinitve državne podpore za te raziskave, ker je ugotovil, da je prevajanje, ki ga opravljajo ljudje, hitrejšo, natančnejše in cenejše. Strojno prevajanje je

tako v praktični rabi ostalo omejeno predvsem na projekte prevajanja določenih zvrsti besedil, zlasti besedil z omejenim besediščem. Zgled za tako rabo je npr. program **TAUM-METEO**, ki so ga leta 1977 izdelali na montrealški univerzi za prevajanje rednih vremenskih napovedi za Kanado. Za ta program povsem zadošča, da obvlada besedišče iz 2000 besed in pozna tipične stavčne strukture, iz katerih so sestavljene vremenske napovedi; ker deluje na tako preprosti podlagi, lektoriranja niti ne potrebuje.

Pozneje je strojno prevajanje dobilo nov polet z razvojem področja **umetne inteligence**. Raziskovalci so v prevajanju skušali združiti tako pomenske kot funkcijske informacije in se tako nekoliko bolj približali človeškemu prevajanju. Človeški prevajalec namreč nikakor ne zamenjuje besed z besedami, temveč skuša besedilo najprej *razumeti* (torej si ustvariti abstraktno predstavo o njegovem *pomenu* in *namenu*) ter potem poustvariti ta pomen in namen v drugem jeziku. Programi, ki ne bodo zgolj samodejno zamenjevali in premetavali besed, temveč bodo besedo »razumeli«, bodo v prihodnosti gotovo poželi večji uspeh na področju tehničnega prevajanja, pa tudi na področju omogočanja sporazumevanja med človekom in računalnikom v naravnem (in ne programskem) jeziku.

Na svetu obstaja več bolj ali manj uspešnih programov za strojno prevajanje. Gibljejo se od zverin v slogu nemško-ameriškega izdelka **METAL** (*Machine Translation and Analysis of Natural Language*, za delovne postaje SUN s SunOS in najmanj 32 MB pomnilnika, najcenejši stane 60.000 DEM) do igračk, kot je npr. nemški **TransDat**, ki je povsem zadovoljen z DOS 3.3 in stane 49,90 DEM. Zmogljivost in resnost uporabe teh programov sta med seboj povsem neprimerljivi, mnenje strokovnjakov ALPAC iz leta 1966 pa je tudi danes vredno premisleka.

V vsakem primeru pa vprašanje, strojno prevajanje da ali ne, za slovenska podjetja in prevajalske agencije ostaja precej obrobno. Današnji prevajalski programi namreč poznajo samo nekaj največjih svetovnih jezikov, poleg evropskih še japonščino, kitajščino, potem pa se seznam že konča. Dokler se to področje vsaj teoretično ne bo zadovoljivo razvilo, se tudi nobenemu drznemu slovenskemu razvijalcu

programske opreme ne splača, da bi se podajal na to zahtevno in nevhvaležno področje.

Medtem ko so prevajalci odpisali računalnike kot stroje za samodejno delo, pa se je pojavila celo vrsta orodij, ki so šla v nasprotno smer: namesto programov za računalniško prevajanje s človeško pomočjo se je razvila vrsta programov za človeško prevajanje s pomočjo računalnika. Pod pojmom **računalniško podprtega prevajanja** (*computer-aided translation*) danes razumemo predvsem dve skupini programske opreme: programe, ki temeljijo na uporabi tako imenovanega **pomnilnika prevodov** (*translation memory*), in **splošne jezikovne (referenčne) programe**. Izraz se pravzaprav pogosto uporablja v ožjem smislu samo za prvo skupino, zato si oglejmo najprej njo.

Programi s pomnilnikom prevodov

V življenju prevajalca zelo pogosto napoči trenutek, ko si ob kakem posebno zoprnem stavku zaželi, da bi imel znova pred očmi prevod zelo podobnega stavka, ki ga je že nekoč prevedel, pa se nikakor ne more spomniti kako; morda je v njem uporabljena enaka beseda, katere raba je nekoliko kočljiva (morda zaradi vprašljive rabe člena, predloga, vejice ipd.). Morda si je čisto preprosto zaželel samo, da bi lahko stavek, ki ga je že več desetkrat prevedel, pa ga mora vseeno tipkati vsakič na novo (npr. *Zdravilo hranite v suhem in hladnem prostoru, zunaj dosega otrok*), z enim samim pritiskom tipke ali klikom miške spustil v trenutno besedilo in se nato posvetil naslednjemu, manj dolgočasnemu. Na takega prevajalca so mislili razvijalci programov s pomnilnikom prevodov.

Zamisel je pravzaprav zelo preprosta. Program besedilo najprej razčleni na kratke segmente; običajno ti ustrezajo eni povedi oziroma nizu besed od pike do pike. Prevajalec piše svoj prevod neposredno prek izvirnika: postavi se v segment, napiše prevod povedi in izvirnik zbriše. Potem se loti naslednjega segmenta. Program medtem shrani kopijo izvirnika in prevoda segmenta v **pomnilnik prevodov**. Ko prevajalec dela, pomnilnik prevodov raste; kmalu se začnejo v besedilu pojavljati segmenti, ki so povsem enaki tistim, ki jih je prevajalec že prevedel, ali pa so jim vsaj zelo podobni

(razlikujejo se samo v besedi ali nekaj besedah, morda samo v besednem redu). Verjetnost za to je toliko večja, če deluje program v omrežju, v katerem pomnilnik obenem polni cela skupina prevajalcev, ki prevajajo besedila s podobno tematiko.

Če bi program kopije segmentov samo shranjeval, si s tem ne bi imeli kaj prida pomagati, saj bi morali vsako poved, za katero sumimo, da je že v pomnilniku, poiskati sami. Toda program lahko to stori namesto nas. Vsakič, ko prevajalec skoči na nov segment izvirnika, bo program prečesal celotni indeksirani pomnilnik prevodov in nam v posebnem oknu ponudil že prevedene segmente, za katere meni, da bi lahko ustrezali trenutnemu. Pri tem uporablja tehniko tako imenovanega **meglenega ujemanja** (*fuzzy matching*), kar pomeni, da lahko najde tudi segmente, ki se s trenutnim ujemajo le delno, recimo v najmanj sedemdesetih odstotkih uporabljenih besed. Pri tem nam lahko po želji ponudi tudi druge podatke o segmentu, npr. označi besede, ki se razlikujejo od segmenta, ki ga trenutno prevajamo, pokaže podatke o datoteki, iz katere segment izvira, o avtorju ponujenega prevoda in podobno.

Misel, da program ob skoku na vsak nov segment prečeše celoten pomnilnik prevodov z več tisoč segmenti, se sliši nekoliko sumljivo: kateri prevajalec bi si želel ob vsakem novem stavku čakati celo večnost, da program preuči morje podatkov in se iz njega vrne z ulovom sumljive uporabnosti? Na srečo opravi program večino dela že pred tem, ko se prevajanja dejansko lotimo. Preden začnemo prevajati, mora program besedilo namreč *analizirati*: razčleniti na segmente in najti njihove potencialne prevodne ustreznike. Pri krajših besedilih to niti ni prezamudno (nekaj minut), kadar pa je pomnilnik prevodov zelo obsežen in tudi besedilo dolgo, pa lahko damo besedilo analizirati ob koncu delovnega časa in nas bo že pripravljeno besedilo pričakalo zjutraj. Skok s segmenta na segment bo tudi v omrežnem okolju malone trenuten. Pri tem pa je pomembno tudi, da imamo svoje pomnilnike prevodov dobro organizirane: razdeljeni morajo biti na čim ožja področja glede na tematsko ali slogovno sorodnost besedil. Uporabljati isti pomnilnik prevodov za navodila za gostilniške jedilnike in

navodila za termoakumulacijske peči je zelo nesmotrno početje, saj ne bomo imeli od shranjenih prevodov prvih pri prevajanju drugih nobene koristi; poleg tega se bo pomnilnik nenehno večal, saj se vanj shrani vsaka nova prevedena poved. Kmalu bo postal preobsežen, prepočasen, njegova organizacija pa zaradi preobilice podatkov hitro pokvarljiva.

Večina programov s pomnilnikom prevodom pa nam nudi tudi druge možnosti. Ker naenkrat prevajamo le eno poved, nam računalniški zaslon nudi obilico prostora za druge koristne informacije, na primer slovarske; v posebnem okencu se nam lahko ob vsakem segmentu prikažejo težje besede iz trenutnega segmenta, ki smo jih med prevajanjem bodisi mi bodisi kolegi v omrežju sproti vnašali v slovar skupaj s prevodi, razlagami in drugimi koristnimi napotki. Besed nam torej ni treba iskati ročno, saj nam jih program sproti ponuja sam. S tem ne le prihranimo čas, temveč poskrbimo tudi za poenotenje izrazja v celotni prevajalski skupini in preprečimo, da bi npr. en prevajalec prevajal *double-click* z dvoklik, drugi z *dvojni klik* in tretji z *dvakratni klik* – tudi če se naša ekipa spreminja!

Kljub vsemu povedanemu pa obstaja kleč, ki uporabnost teh programov zelo omejuje. Prvič, za uporabo teh programov potrebujemo besedila v računalniški obliki: od stranke pa je še vedno zelo težko dobiti izvirnik na disketi. Prevajalci dobivajo povečini besedila v vseh mogočih oblikah, od časopisnih izrezkov in fotokopij do komaj čitljivih faksov. Drugič, ti programi so povečini neznansko dragi (4500 do 5000 DEM) in se splačajo le zelo specializiranim prevajalskim agencijam. In tretjič, njihova uporabnost je še vedno precej omejena. Izkažejo se predvsem pri dveh vrstah besedil: tistih z veliko mero ponavljanja, kot so različna navodila, seznami, jedilniki, nekatera pravna besedila (pogodbe s pogostim ponavljanjem formulacij) in podobno, ter pri besedilih, pri katerih pričakujemo več revizij: kadar dobimo v prevod novo različico besedila, jo preprosto prepustimo v analizo programu in ta bo vse že prevedene segmente samodejno zamenjal, za nekoliko spremenjene poiskal stare prevode in nam jih ponudil v preprost popravek, pa tudi za čisto nove bo pogosto našel že podobne. Tipični zgledi tovrstnih besedil so npr. pravni

predpisi, predvsem pa tudi računalniški programi (vmesniki, besedila pomoči itd.), ki nenehno izhajajo v novejših in dopolnjenih različicah. Tako je bil npr. celoten OS/2 Warp 4.0 preveden v slovenščino z izdatno pomočjo IBM-ovega orodja Translation Manager/2; prevod naslednje različice bo s pomočjo sedanjih pomnilnikov prevodov mnogo lažji in prevajalci se bodo namesto mrzlične naglice prevajanja neznanskih količin besedila lahko lotili tudi piljenja že narejenega.

Toda tudi tistim, ki se jim zdijo tovrstni programi za njihovo delo povečini neuporabni, ima svet prevajalske programske opreme kaj ponuditi.

Splošni jezikovni (referenčni) programi

Računalnik je prinesel prevajalcem veliko olajšanje že zaradi različnih dotlej nepredstavljenih prednosti urejevalnikov besedil pred pisalnimi strojem: nenazadnje preprosto zato, ker jim ni bilo treba več pretipkavati ročno popravljenih osnutkov, temveč so lahko vsak stavek poljubno popravljali in obračali ter si ga ogledovali v vseh mogočih oblikah, preden so bili z njim zadovoljni. Poleg tega so lahko uporabili črkovalnik ali morda celo slovnični pregledovalnik in odpravili tipkarske in nekatere slogovne napake. Nadaljnji napredek v tem pogledu so prinesle različne možnosti urejevalnikov za skupinsko delo, npr. možnost, ki se v Wordu skriva v meniju *Orodja* pod ukazom *Revizije*. Prevajalec lahko na primer prevede besedilo v angleščino in ga pošlje po omrežju slovenskemu ali angleškemu lektorju, ki ga bo pregledal in ga z vklopljeno možnostjo *Revizije* popravil. Zbrsane besede bodo ostale v besedilu prečrtane, nove besede pa označene z drugo barvo: ko lektor besedilo vrne prevajalcu, bo ta preletel popravke in se iz ustreznih popravkov česa naučil, odkril pa tudi morebitne pomenske napake, ki jih je morda zagrešil lektor, ki ni dobro razumel izvirnika niti slabega prvotnega prevoda.

Toda glavna odlika računalnika za prevajalca je gotovo njegova spodobnost hranjenja, organiziranja in iskanja velikanskih količin podatkov. Nekoč se je prevajalčeva delovna miza šibila pod težo slovarjev. Boljši (izčrpnější) je bil slovar, težje ga je bilo prekladati po mizi in

v njem poiskati ustrezen podatek. Danes zado-
stuje nekaj klikov in zasukov CD-ROM in že imamo pred očmi razlago besede v slovarju ali velikanski enciklopediji, ki je bila nekoč verjetno že cenovno nedosegljiva, zasedala pa je tudi zelo veliko prostora. Že vsi resnejši slovarji in tezavri so na voljo v različicah na CD-ROM ali za namestitvev na trdi disk (za angleščino npr. Collins, Oxford Concise/Unabridged, Random House Unabridged, Longman, American Heritage, Webster). Družbo jim delajo različni strokovni slovarji, od »resnih« izdaj znanih referenčnih del do različnih preizkusnih ali celo brezplačnih programov, ki jih ni nikoli odveč imeti na trdem disku.

Kogar ti programi zanimajo, si lahko obširnejši seznam ogleda posebej v okvirjih na koncu tega besedila, zdaj pa se posvetimo še posebnim programom, katerih obstoj je na žalost prenekateremu prevajalcu skrivnost. Pri tem mislim na programe za izdelavo lastnih slovarjev – bodisi manj zahtevnih za osebno uporabo bodisi »resnih«, v katerih lahko svoje terminološke baze vodijo prevajalske agencije, ki jih nameravajo kdaj pozneje celo objaviti.

Veliko prevajalcev se je po nakupu računalnika lotilo izdelave svojih terminoloških baz podobno kot prej, ko so si še zapisovali besede v zvezke: v urejevalniku besedil so jih zapisovali v besedilne datoteke in se veselili možnosti hitrega iskanja po besedilu. Kmalu se je izkazalo, da je ta tehnika zelo okorna tako za urejanje kot iskanje. Pozneje so se nekateri lotili programov za izdelavo baz podatkov; osebno se mi je sprva zdelo zelo simpatično orodje kar okenski *Cardfile*, dokler ni program kmalu po tisoči kartici zastokal, da ne zmore več in žalostno odpovedal. Tudi zmogljivejše baze podatkov se niso izkazale kot posebno praktične, nenazadnje zaradi tega, ker so ti programi tovorili v sebi preveč navlake, ki je slovarski program ne potrebuje, in s tem po nepotrebnem obremenjevali računalnik. Po drugi strani pa so pogrešale nekatere lastnosti, ki jih dober slovarski program mora imeti, predvsem prožnost pri sprotnem ustvarjanju dodatnih polj (slovarskih podgesel) in tudi njihova od dejanske velikosti vnosa odvisna velikost na zaslonu.

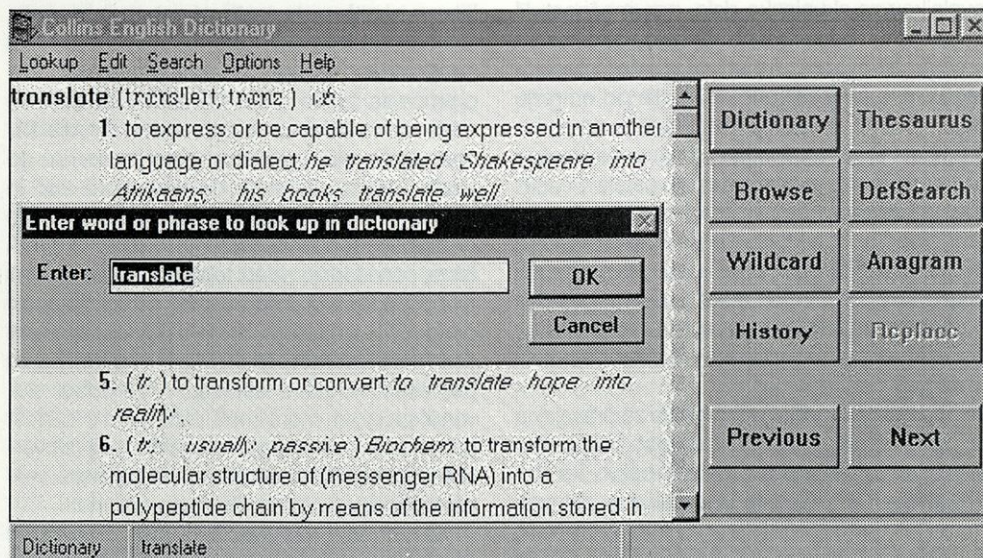
Za vodenje terminoloških baz je bil razvit drugačen, poseben format organiziranja podat-

kov. Ta format uporablja jezik SGML (*Standard Generalized Markup Language*), ki ima več narečij, zanj pa je značilno predvsem to, da njegove kode ne definirajo zapisov in polj kot klasične baze podatkov (tj. fiksne številke polj s fiksno velikostjo), temveč zgolj zakoličijo začetek ter konec posameznega slovarskega članka, med obema kodama pa je lahko ugnezdjeno poljubno število drugih kod, ki označujejo posamezne dele strukture članka (geslo, kvalifikatorje, definicije, prevode, zglede itd.). Struktura gesla je s tem zelo prožna, obenem pa dovolj hierarhično organizirana, da je zaželeni članek lahko in hitro najti, saj so gesla sproti indeksirana.

Kako praktičen in prožen je ta format dejansko, je zelo odvisno od programa, ki ga uporabljamo. Na trgu jih je kar nekaj, čeprav so zaradi svoje ozke ciljne publike slabo oglaševani in jih je torej nekoliko težje najti. Preden se odločimo za nakup, moramo dobro razmisliti o tem, kako zahteven program pravzaprav potrebujemo. Na internetu je pod geslom *terminology management software* možno najti izdelke različne kakovosti, nekateri po zmogljivosti ne prekašajo veliko starega *Cardfile*, nekateri so le nekoliko bolj specifično pripravljene baze podatkov, toda zavedati se moramo, da bomo za prave slovarske programe SGML verjetno

morali odšteti precej denarja. Razmislek je upravičen, če pomislimo, da stanejo boljši programi od približno 300 do 2000 DEM, toda če potrebujete program, s katerim si bodo prevajalci svoje informacije lahko učinkovito delili v mreži, po zadostni količini zbranih podatkov pa želite svoj slovar tudi preprosto natisniti, gre gotovo za dobro naložen denar, ki bo delo prevajalcev olajšal, izboljšal in pospešil.

Seveda pa lahko prevajalec s pridom izkoristi tudi vrsto programov, ki sicer niso izrecno namenjeni njemu. Odlično se npr. izkaže preizkusni program *dtSearch*, s pomočjo katerega si lahko izdelamo neke vrste pomnilnik prevodov tudi, če programi za računalniško podprto prevajanje za nas iz kateregakoli razloga niso primerni. Program indeksira besede v besedilnih datotekah in omogoča malone trenutno iskanje poljubnih kombinacij besed, s čimer nam nudi bliskovit dostop do že končanih prevodov ali izvirnikov, ki jih imate arhivirane kjerkoli v omrežju, če vanj le vpišete nekaj besed, povezanih z vašim trenutnim prevajalskim problemom. Nikoli več si vam ne bo treba razbijati glave, kako ste že na primer pred pol leta prevedli naslov določenega zakona, na katerega se sklicuje trenutno prevajano besedilo, kako se uporablja določena beseda, za katero nikakor ne najdete uporabnega zglada v

slovarju. Če se npr. ne spomnite, kako se po angleško reče »naročnik«, veste pa, da je »izvajalec« *contractor*, boste zelo verjetno našli prevod besede »naročnik«, če boste prečesali stare prevode in poiskali, kje se pojavlja *contractor*; zagotovo bo tudi naročnik takoj zraven. Seveda: imenuje se *client* (pozor: ne vedno).

Na hitro se lahko dotaknemo še koristi, ki jih prinaša internet. Poleg možnosti komunikacije in iskanja vseh naštetih programov in gradiva o njih nam omogoča dostop do večje količine bolj svežih podatkov kot katerakoli enciklopedija na CD-ROM ali knjižni polici. V našem besedilu nastopa »Evropska agencija za ocenjevanje zdravil«. Seveda je to preprosto prevesti, toda kdo nam jamči, da bomo pri tem resnično zadeli pravo uradno ime te agencije? Priključimo se na poljubni iskalnik po internetu, recimo Altavisto, in vpišimo besede *European medicines agency*. Iskalnik nam v nekaj trenutkih izpiše naslove dokumentov, ki jih je izdala *European Medicines Evaluation Agency*, in nam omogoči, da po njih pobrsamo za vsemi izrazi in informacijami, ki nas zanimajo. Naš angleški prevod bo vseboval prave pojme in sklice na dokumente s pravnimi imeni in strankinim partnerjem ne bo treba več ugiati, o čem njena besedila pravzaprav govorijo.

Sklep

Namen tega članka je bil predvsem opozoriti na nekatere možnosti, ki jih računalnik lahko ponudi prevajalcu, ter na nekatere najbolj uveljavljene programe, ki jih je možno dobiti na trgu (pri nas jih je še najlažje naročiti prek interneta). Obširnejši obdelavi te tematike in primerjavi posameznih programov se bomo morda posvetili kdaj drugič, za zdaj pa lahko opozorim vsaj še na nekaj naslovov, kjer je na voljo več zanimivih informacij. Izčrpen in ažuren seznam programov, zanimivih za prevajalce, najdete na Compuservu, v forumu *Foreign Language and Education*, razdelku *Translators, Library*, v datoteki CAT_MT.* (pripone so lahko različne). Zanimiv naslov je tudi <http://www.SciTechInt.com/slp/products.htm>, kjer najdete podatke o veliko programih za strojno in računalniško podprto prevajanje, ter naslov nemškega podjetja za prevajalske programe Trados <http://www.trados.com/>, kjer lahko pobere ali si kar na zvezi ogledate predstavitev programov MultiTerm 95, Translator's Workbench in drugih iz Tradosove ponudbe. Lahko pa se tudi preprosto zapejete do kakega internetovega iskalnika, vpišete »terminology management« ali »translation memory« ter se zapodite v več kot sto lokacij, ki vam bodo ponujene. Koristnih podatkov vam ne bo kmalu zmanjkalo.

PROGRAMI S POMNILNIKOM PREVODOV

DejaVu v.1.12

za Windows 3.x; preizkusno verzijo je mogoče pobrati s CompuServa, forum FLEFO, Library 11; distributer za Evropo: Atril Software (Španija), fax. +34 1 329 5425; cena 250 USD

Eurolang Optimizer

zahteva strežnik z MS-Windows NT ali Unixom, odjemalec z MS Windows 3.11 ali Windows 95; Sietec Systemtechnik, Carl-Wery- Str. 22, D-81739 München; faks: +49-89-636 49646; cena je odvisna od števila delovnih postaj, od 4.400 DEM dalje

TRADOS Translator's Workbench II

za Windows 3.1 ali Windows 95, sodeluje z MS Word for Windows 6.0/7.0; TRADOS GmbH, Hacklaenderstr. 17, D-70184 Stuttgart; faks: +49-711-16877-50; cena 4.800 DEM

Transit for Windows

za Windows 3.x; formati SGML, MS Word, Frame idr.; STAR GmbH, Herrschaftsgartenstr.

8/1, D-71032 Boeblingen; faks: +49-7031-227230; 4.650 DEM

TranslationManager/2

za Windows 3.1/95 ali OS/2; različni formati; podpora za evropske in azijske jezike; informacije pri zastopstvih IBM; pribl. 5.000 DEM

XL8

za DOS; posamezni moduli, posebej prilagojeni za prevajanje programske opreme (uporabniških vmesnikov (modul XL8 CODE), zaslonke pomoči za Windows (XL8 HELP) in dokumentov (XL8 TEXT)); podpora za evropske in azijske jezike; SAM Engineering GmbH, Kirchstr. 1, D-64367 Mühlthal; faks: +49-6151-91218, CompuServe 100073,2416; cene: posamezen izdelek 3250 DEM; trisistemski paket (XL8 CODE, HELP in TEXT): 8125 DEM

UREJANJE TERMINOLOGIJE**KeyTerm**

za Windows in Unix; neomejeno število jezikovnih parov; vnaprej strukturiran članek, prilagodljiva konfiguracija; CAP debis KSP GmbH, c/o Deutsche Aerospace AG, LDYKSP, Geb. 41.0, D-81663 München; faks: +49-89-60729968

MTX v2.20

za DOS (pritajen program) ali Windows; do 10 milijonov člankov, do 2000 znakov na članek; Eurolux Computers, 11, rue de Wormeldange, L-6180 Gonderange, Luxembourg; faks: 00352-789820; cene: od osnovne različice 700 DEM do 2.200 DEM, osnovna različica za omrežje 1.900 DEM

MultiTerm 95 for Windows

za Windows 3.x; podpora omrežju; do 4000 znakov na podatkovno kategorijo, do 32.000 znakov na članek; omogoča vstavljanje grafik/diagramov; TRADOS GmbH, Hacklaenderstr. 17, D-70184 Stuttgart; hppt://www.trados.com/; faks: +49-711-16877-50; 1.800 DEM

Superlex for Windows 1.0a

za Windows 3.1x, Windows NT, OS/2; podpora omrežju; geslo do 250 znakov, članek do 64 kB; Chris Blowers Übersetzungsdienst, Pf. 1220, D-71568 Oppenweiler, Germany; faks: +49-7191-44863; od 300 DEM dalje

Termbase

za Windows; podpora omrežju; V. Srinivasan, An der Luenette 3, 76726 Germersheim, Germany; tel/faks: +49-7274-6290; 1.500 DEM

TermStar

za Windows 3.x; podpora omrežju; prožna struktura člankov, brez omejitev velikosti; lahko se uporablja samostojno ali skupaj s TRANSIT for Windows; STAR GmbH, Herrschaftsgartenstr. 8/1, D-71032 Boeblingen, Germany; faks +49-7031-227230; 1.650 DEM

REFERENČNI PROGRAMI

Collins Electronic English Dictionary & Thesaurus

za Windows, pritažen program za DOS; 3,5 milijonov besed besedila, 190.000 definicij; tezaver ima 16.000 člankov s 275.000 sopomenkami; Word Perfect UK; fax: +44-932-843376

Collins COBUILD CD-ROM

zbirka referenčnih del COBUILD: slovar angleškega jezika, slovnica, slovar rabe (pravopis); več kot 5 milijonov besed besedila; v Sloveniji prodaja knjigarna Epicenter, Ljubljana

Concise Oxford Dictionary Electronic Edition

za DOS/Windows; 120.000 gesel, 190.000 definicij; Consumer Services, Oxford University Press Distribution Services, Saxon Way West, Corby, Northants NN18 9ES, U.K.; 50 GBP

Languages of the World

CD-ROM za Windows 3.x s 17 slovarji v 12 jezikih; Kucera Compact Dictionary of Exact Science and Technology EN/DE; Anaya EN/SP; Esselte Studium EN/SV; Gylendal DA/EN; Harrap's Shorter EN/FR; Harrap's Dictionary of Data Processing EN/FR; Harrap's Concise EN/DE; Harrap's Business EN/FR; Harrap's Science EN/FR; Kunnskapsforlaget EN/NR; NTC's American Idioms Dictionary; Sanshusha Dictionary of Science and Technology EN/DE/JP; EN/JP; Gendai EN/CH; Söderström EN/FI; Wolters-Noordhoff EN/NL; Zanichelli EN/IT. Oscar Brandstetter Verlag, Postfach 1708, D-65007 Wiesbaden, Germany; fax: +49-611-3083785; cena 850 DEM

LexiROM

del serije Microsoft Home za Nemčijo; vsebuje MEYERS STANDARD LEXIKON, DUDEN Vol 1 Rechtschreibung, DUDEN Vol 5 Fremdwörterbuch, DUDEN Vol 8 Sinn- und sachverwandte Wörter, Langenscheidts Taschenwörterbuch Englisch; prek 450.000 gesel, prek 2000 slik in zemljevidov; Bibliographisches Institut/Brockhaus Mannheim/Germany; ISBN 3-411-06691-0; 398 DEM

Microsoft Bookshelf

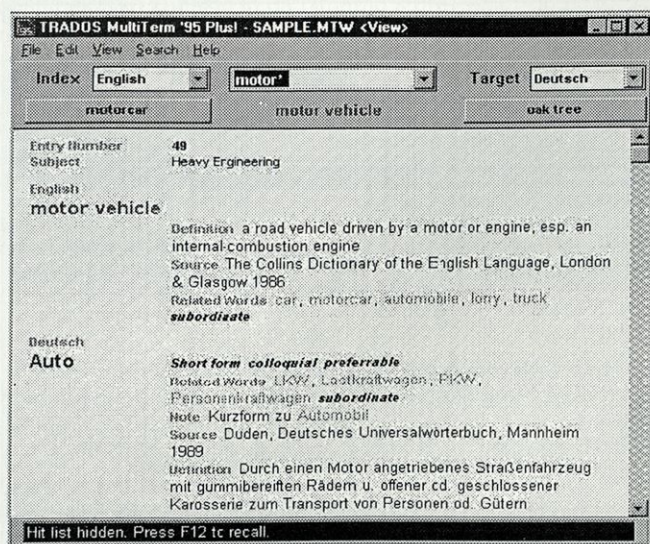
del serije Microsoft Home; referenčni paket: American Heritage Dictionary, Roget's Thesaurus, enciklopedija, atlas, almanah, slovar citatov

Oxford Thesaurus Electronic Edition

za DOS ali Macintosh; 275.000 sopomenk. Consumer Services, Oxford University Press Distribution Services, Saxon Way West, Corby, Northants NN18 9ES, U.K.; 50 GBP

Random House Unabridged Dictionary

za DOS, Windows, Macintosh; 350.000 gesel

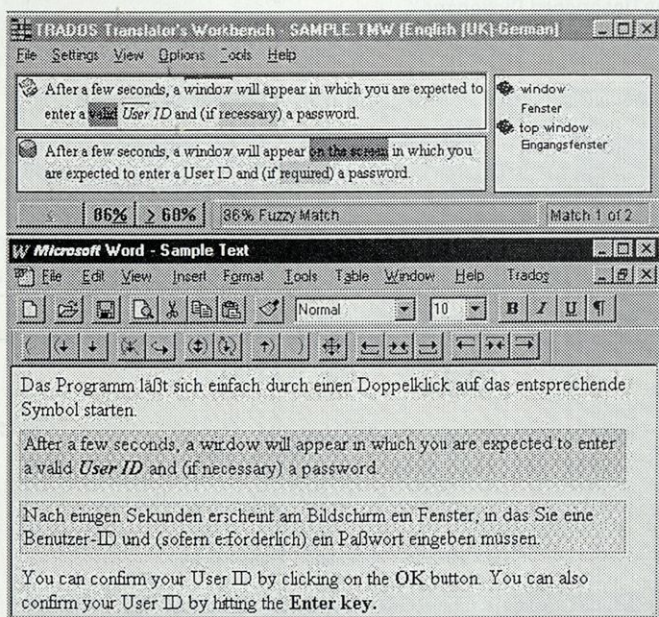
TRADOS MULTITERM 95

Eden boljših SGML-programov za vodenje lastnih terminoloških baz je gotovo MultiTerm 95 nemškega podjetja Trados. Razlika med tem programom in klasično bazo podatkov je vidna že na prvi pogled, predvsem v prožni strukturi slovarskega članka in preglednosti obrazca. Gesla lahko iščemo po popolnem (exact match) ali "meglenem" ujemanju (fuzzy match), kar je pri terminološkem iskanju še posebej koristno, saj pogosto ne vemo točno, kako je geslo zapisano v slovarju. Vnašanje v slovar je lahko neposredno, s klikom desnega gumba miške na prazen obrazcu se prikaže meni, iz tega pa izberemo vrsto polja, ki ga želimo dodati: izberemo lahko indeksno (vanj vnesemo samo geslo ali njegov prevod), besedilno (vanj vnašamo zglede, opombe, vire) ali opisno polje (vanj vnašamo področne, slogovne ipd. kvalifikatorje – ti so navadno že vnaprej definirani). Ta tehnika je primerna, če izdeluje slovar en sam človek, v delovni skupini, kjer ni zaželeno, da bi vsak vnašal gesla po svoje, pa zlahka naredimo red z izdelavo šablone. V šablono določimo, katera polja so za vnos obvezna, katero polje se lahko v članku pojavi večkrat (če npr. uporabnik želi vnesti več zgledov ali več kvalifikatorjev), in uporabniku, ki bi želel vnesti nov slovarski članek, bo ponujen že izdelan obrazec, v katerega bo samo še vpisal zelene informacije.

MultiTerm odlično deluje pri delu v skupini. Glavni terminolog (ta tudi izdelava šablone) posameznim uporabnikom dodeli različne ravni bralnega in pisalnega dostopa do terminološke baze. Tako bazo preprosto ureja, saj jo lahko občasno prefiltrira in izloči članke, ki so jih vnesli prevajalci s posameznimi ravnmi pooblastil, ali jih preveri, in če so kakovostni, prenese v dokončni in pred pisanjem zaščiteni del baze. Poleg tega lahko podjetja, ki bi rada zbrano terminološko bazo (komercialno ali brezplačno) distribuiral, dokupijo dodatek MultiTerm Dictionary, s katerim MultiTermovo bazo pretvorijo v pred pisanjem zaščiten obliko in svoj slovar izdajo kot samostojen program (MultiTerm Dictionary seveda ni poceni, saj želi tudi Trados dobiti zaslužni del pogace; cena programa je odvisna od števila izvodov programa, ki jih nameravamo izdelati).

Smer prevajanja v slovarju je mogoče kadarkoli obrniti (polji levo in desno zgoraj: SLO > ANG ali ANG > SLO) ali celo zamenjati jezike (SLO > ANG ali SLO > NEM). Tako lahko vodimo večjezične terminološke baze skupaj, kar pogosto pride prav (če npr. ne najdemo prevoda slovenskega izraza v angleščino, bomo morda našli prevod v nemščino, potem pa poiskali angleški izraz v kakem dobrem nemško-angleškem slovarju – ti so pogosto (čeprav ne nujno) izčrpnější in zanesljivejši od slovenskih).

Argumenti za in proti, na kratko: za – vse naštet, saj gre za idealno orodje za skupinsko terminološko delo; proti – cena (1800 DEM); pa še naslov: <http://www.trados.com/> ali faks +49-711-16877-50.

TRADOS TRANSLATOR'S WORKBENCH

Vse napisano o programih s pomnilnikom prevodov velja tudi za Tradosov Translator's Workbench. Nekateri programi imajo vgrajene svoje urejevalnike z možnostjo uvoza besedil v različnih formatih (IBM-ov TM/2 pri tem na primer omogoča tudi ogled oblikovalnih in hiperbesedilnih kod, ki pa so zaščitene pred popravljanjem), TW pa se za dejansko obdelavo besedila raje nasloni kar na zelo razširjeni urejevalnik Word za Windows (6.0/7.0). V posebni predlogi dobimo zalogo makrov in orodjarno, ki se naseli na vrh zaslona in s katero se pomikamo po besedilu od segmenta do segmenta. Kot vidimo v Wordu, je trenutno prevajani segment prikazan dvakrat: v modrem okvirčku vidimo izvirnik, v spodnjem (zelenem ali rumenem) pa nam bodisi TW ponudi prevod, ki ga najde v pomnilniku prevodov, bodisi vnesemo povsem nov prevod, če TW ne najde nič pametnega. Ko skočimo na naslednji segment, ostane v besedilu le prevod, izvirnik pa ostane shranjen poleg njega kot skrito besedilo, tako da lahko še vedno opravljamo tudi revizije. Šele ko smo s prevodom popolnoma zadovoljni, to povemo TW in ta bo skrito besedilo zbrisal iz datoteke.

V oknu TW nad Wordovim oknom so tri okenca: v zgornjem levem vidimo izvirnik trenutnega segmenta, v spodnjem levem izvirnik ponujenega prevoda (sam prevod nam je ponujen v že omenjenem barvnem okvirčku v Wordu), skozi desno okence pa kukamo v glosar, ki prikazuje vse besede (s prevodi) iz trenutnega segmenta, ki so bile kdaj vnesene vanj.

Kadar TW v pomnilniku prevodov najde segment, ki se popolnoma ujema s trenutnim, bo ponudil že obstoječi prevod v okvirčku zelene barve. V tem primeru bosta stavka, prikazana v okencih izvirnikov (tj. zgoraj levo in spodaj levo v oknu TW), povsem enaka, mi pa lahko prevod mirno sprejmemo in skočimo na naslednji neprevedeni segment. Če je ujemanje le približno (»megleno ujemanje«), bo TW ponudil prevod v okencu rumene barve, v okencih izvirnikov pa bo barvno označil besede, ki se v obeh stavkih razlikujejo oziroma v drugem stavku manjkajo. Če nam prevod ustreza, preprosto popravimo tistih nekaj besed; če ugotovimo, da je TW v svoji gorečnosti nekoliko zaneslo in da nimamo s prevodom kaj početi, ga preprosto zberemo in napišemo na novo. Če TW v pomnilniku ne najde ničesar, kar bi dosegalo prag podobnosti segmentov, ki mu ga v odstotkih predpišemo na začetku, nam ponudi prazno okence, naš prevod pa si zapomni za naslednjo priložnost.

Odlična možnost, ki nam jo ponuja TW tudi, kadar ne more ponuditi primerne prevoda našega stavka, pa je možnost iskanja besed po pomnilniku prevodov (neke vrste razširjeni slovar). Če v Wordu izberemo poljubno besedo in poženemo tako imenovano indeksno iskanje (*concordance search*), nam TW nemudoma prikaže vse segmente v pomnilniku prevodov, ki vsebujejo dano besedo, s celotnimi prevodi teh segmentov. Tako lahko najdemo ne le že dejansko uporabljene prevodne ustreznice besede same, temveč tudi zglede, kako je možno stavke v to besedo popolnoma parafrazirati in namesto dobesednega prevoda besede (ki morda ne obstaja) zadevo povedati drugače.

Postopek se zdi na prvi pogled morda hudo zapleten, ko pa se ga navadimo, lahko postane neprecenljivo orodje, ki prihrani veliko časa. Translator's Workbench je le eden od tovrstnih programov, ki temeljijo na uporabi pomnilnika prevodov, je pa v mnogočem dober zgled. Nekatere druge programe in naslove, kjer jih je možno dobiti, si lahko ogledate na priloženem seznamu. Veliko sreče pri iskanju!

PREDSTAVITEV

Miran Željko

Predstavljamo vam Olgo Shrestha

Na občnem zboru DZTPS marca 1997 je bila za predsednico društva izvoljena Olga Shrestha. Prelistali smo nekaj Mostov iz prejšnjih let, in ker o njej nismo našli nobenega zapisa, smo jo želeli spoznati malo поблиže.

Katere jezike obvladaš in zakaj si se odločila za študij jezikov? Bi se danes odločila enako?

“Uradno” obvladam najprej in predvsem slovenščino, nato pa še angleščino in ruščino. “Neuradno” pa je tako, da bi dala “roko v ogenj” le za prva dva jezika, moje znanje ruščine pa bi bilo treba pred uporabo temeljito preveriti.

Za študij angleščine in ruščine sem se pravzaprav odločila dokaj naključno, kot sem tudi v gimnazijo zašla po naključju. Vse odkar sem dobila v roke prvi svinčnik, sem si namreč želela postati modna oblikovalka, in prepričana sem bila, da se bom po osemletki vpisala na šolo za oblikovanje. Tam pa so mi, ko sem prišla na sprejemne izpite, vljudno pojasnili, da so bili ti že prejšnji dan in da tudi sicer ne bi imela kaj prida možnosti, saj je bilo prijavljenih 150 kandidatov, sprejemali pa so jih takrat le po 15... Pristala sem torej na gimnaziji, in to na Poljanski gimnaziji, ki je bila že takrat jezikovno usmerjena. Od tam je vse kar nekako samo od sebe steklo v smeri proti cilju, ki sem ga takrat bolj slutila, kot videla jasno pred seboj. No, ker sem v gimnaziji imela kot drugi tuj jezik ruščino, se mi je zdelo samo po sebi umevno, da s tem nadaljujem tudi na fakulteti. Če bi imela možnost ponovne izbire, bi se danes verjetno odločila drugače: izbrala bi čisto germanistiko oziroma angleščino in nemščino, predvsem pa prevajalsko smer že od vsega začetka.

Katero (nejezikovno) področje te je pred izbiro študija še zanimalo (ali kaj bi bila, če ne bi postala prevajalka)?

Že v začetku sem omenila, da me je od nekdaj neustavljivo privlačilo modno oblikovanje, in

moram priznati, da se temu kljub drugačni izbiri poklica nisem nikoli mogla ali želela v celoti odpovedati. Seveda pa so ostali le zametki nečesa, kar bi lahko sicer v mojem življenju imelo enako pomembno mesto kot prevajanje. Danes je to le simboličen beg v svet barv, oblik in materialov, kjer je vse dovoljeno, kjer – v nasprotju s prevajanjem – ni nemogočih kombinacij in kjer meje določa le ustvarjalčeva domišljija, ne pa stroga pravila slovnice, sintakse in stilistike ...

Kaj bi svetovala mladim, ki so ravnokar končali študij in se želijo preživljati kot prevajalci?

Predvsem bi jim svetovala, naj ne obupajo, če v začetku ne bo šlo vse tako gladko, kot so si zamislili. Zgodilo se bo, da se bodo, oboroženi s solidnim teoretičnim znanjem in kopico sodobnih slovarjev, spravili k prvemu besedilu in ob naravnost grozljivo neracionalni porabi časa ustvarili svoj prvi prevod, ki bo jezikovno neoporečen, naročnik pa z njim ne bo zadovoljen! Od nekod iz arhiva bo privlekel sorodno besedilo v ciljnem jeziku in ga pomolil prevajalcu pod nos: "Poglejte, takooo mora biti to napisano! Ne vem, kje ste našli te vaše čudne besede, ..." Prevajalec se bo zgrožen zastrmel v "vzorec", v katerem bo kar mrgolelo izrazov, ki jih ni najti v nobenem slovarju, jezik pa bo v posmeh vsemu, kar uradno velja za lepo izražanje. In tu je že moj drugi nasvet: novopečeni prevajalec se mora zavedati, da se nihče od nas ni izognil tej mučni začetni fazi, ko se teorija sooči s prakso. Čeprav ima v žepu uradno veljavno diplomu, se njegovo resnično prevajalsko izobraževanje šele začneja. Sprijazniti se mora s tem, da se bo odslej učil, vse dokler se bo ukvarjal s tem delom. Nikakor ne želim podcenjevati pomena teoretičnega znanja in formalne izobrazbe; oboje je nujno potrebno, da sploh lahko začneš kompetentno opravljati ta poklic. Vendar je enako pomembno – to velja še zlasti za t. i. strokovne prevajalce – tudi zunaj-jezikovno znanje oz. poznavanje področja, na katero sodi besedilo po vsebini. Zdi se mi, da se prevajalec začetnik najčlovečnejše izogne nepotrebnim stresom in težavam, če se sprva pridruži kakemu prevajalskemu timu. Pomanjkljivost, da se bo moral do neke mere podrežati skupini, odtehtajo številne prednosti: lažje bo prišel do dela (večja socialna varnost), vsak trenutek bo

lahko koga z več izkušnjami vprašal za nasvet (učenje) in ne bo mu treba odgovarjati za končni izdelek, saj bo vodja tima ali kdo drug lektoriral njegov prevod (porazdelitev odgovornosti).

Katera je tvoja strokovna specialnost?

Najožje je to onkologija, nekoliko širše pa medicina, stomatologija, veterina, farmakologija in še nekatera druga področja, ki se bolj ali manj prepletajo s prvim navedenim. V zadnjih nekaj letih pa sem – spet čisto po naključju – zašla še na eno področje, ki nima nobene zveze z medicino. Kolega prevajalec in dober prijatelj, ki ve, kakšno naklonjenost čutim do glasbe, me je priporočil za prevajanje spremnega besedila k zgoščenki, ki jo je izdala Založba kaset in plošč RTV Slovenije. Sprejela sem izziv in začelo se je trajno, uspešno sodelovanje v tej smeri. V poplavi besedil o zdravstvenih tegobah vseh vrst je takle "odklop" prava osvežitev.

Kako poskrbiš za svoje izobraževanje danes?

Resnici na ljubo – premalo skrbim za to! Del krivde je treba pripisati pomanjkanju sredstev, ki jih ima za to na voljo ustanova, kjer sem zaposlena, del krivde – čeprav manjši – pa je moj. Če bi se dovolj zavzela, bi se tudi zame verjetno našel kje kak sponzor... Prejšnja leta sem se redneje udeleževala seminarjev za prevajalce, ki jih prireja OST, sedaj pa se zadovoljim s tem, da se "dokopljem" do gradiva in nato z obžalovanjem ugotavljam, kaj sem zamudila. No, sem in tja mi vseeno uspe narediti kaj tudi na tem področju: tako sem se pred dvema letoma s štipendijo Britanskega sveta udeležila izjemno dobrega 14-dnevnega tečaja za prevajalce besedil iz medicine v Londonu. Ne smemo pa pozabiti tudi izobraževanja, ki ni povezano s stroški in potovanjem, to je spremljanje strokovne literature s področja prevajalčeve specialnosti. Na Onkološkem inštitutu v Ljubljani imamo specialno knjižnico, ki je dobro založena s strokovnimi knjigami in periodiko, poleg tega je v neposredni bližini še Centralna medicinska knjižnica, s svojega osebnega računalnika v pisarni pa imam tudi dostop na internet. Vse te vire uporabljam, kolikor le utegnem, in tako dograjujem svoje znanje, kar zadeva strokovno terminologijo, hkrati pa poglobljam razumevanje vsebin, ki jih prevajam.

Kje in kaj si delala doslej in kaj je bil razlog za menjanje oz. nemenjanje službe?

Včasih je pogosto menjavanje službe veljalo za nekaj slabega: kazalo je na človekov nestanovitni značaj in nelojalnost do podjetja, v katerem je bil zaposlen. Danes pa – zlasti še v razvitem svetu – velja ravno nasprotno: ljudje, ki velikokrat zamenjajo zaposlitev, so navadno ambiciozni, podjetni in uspešni. Sama sem glede tega nekak anahronizem. Moja sedanja služba je hkrati tudi moja prva in edina do sedaj. Kako se je to zgodilo, še sama ne vem prav dobro. Saj sem bila včasih, zlasti še na začetku, ko se je bilo treba veliko prilagajati, "z eno nogo" tako rekoč že drugje, v odločilnem trenutku pa sem se nato vedno premislila in ostala. Mislim, da razlog za to mojo navidezno pasivnost tiči v specifikah dela strokovnega prevajalca. Leta in leta se izpopolnjujemo na določenem (nejezikovnem) področju, in ko končno dosežemo zadovoljivo znanje, se naši zdravi pameti upira, da bi vse to zavrgli in odšli drugam, kjer bi morali začeti znova ... V Sloveniji je en sam onkološki inštitut in "iti stran" bi zame pomenilo "začeti znova", za to pa je potrebno ogromno energije in časa ter predvsem močna motivacija. A če bi naletela na dovolj močan izziv, tudi te možnosti ne izključujem ...

Ti je ostalo v spominu kako zanimivo delo pri kakem zahtevnem projektu?

Moram reči, da mi vsako večje delo ostane tako ali drugače v spominu, bodisi zaradi stresa, ki sem ga doživljala zaradi postavljenih rokov, ali zaradi kakih anekdotičnih "sopojavov". Posebej bi omenila neko delo, pri katerem sem se kot prevajalka počutila najbolj izpostavljena. Leta 1993 smo pri nas izdali publikacijo – monografijo ob 55-letnici Onkološkega inštituta, ki naj bi našo ustanovo predstavila doma in v svetu. Prispevke so napisali različni avtorji in nastalo je zelo heterogeno besedilo, ne le po vsebini, temveč tudi jezikovno-stilistično. Nato je bilo treba vse to prevesti v angleščino, po možnosti tako, da angleško besedilo ne bi bilo daljše od slovenskega – pač zaradi lažjega grafičnega oblikovanja: levo slovensko, desno angleško. Moralo bi biti narejeno že včeraj, vendar bomo nekaj dni

že še potrpeali. Zadeve sem se lotila s precejšnjim odporom, saj sem bila neprestano v dilemi, ali naj besedilo stilistično poenotim in naredim eleganten prevod ali naj pustim, da pridejo razlike do izraza, in tako ohranim avtentičnost besedila. Nazadnje sem se odločila za slednje, z argumentom, da smo vendar multidisciplinarna ustanova, kar venomer poudarjamo, pa naj se to vidi tudi v prevodu! Ta publikacija je bila zame svojevrsten izziv in še sedaj mi ni vseeno, če jo kdo prelistava v moji navzočnosti. Vedno pomislim, da primerja izhodiščno in ciljno besedilo in išče prevajalske napake.

Se spomniš kakega zabavnega dogodka iz svoje prevajalske prakse?

O, zelo veliko se jih je nabralo v teh dvajsetih letih. Včasih pomislim, da bi se jih splačalo ovekovečiti v samostojni publikaciji. Tukaj pa bi omenila le enega, prav z začetka moje prevajalske prakse.

Vodja registra raka prof. dr. Vera Pompe - Kirn mi je zaupala v prevajanje povzetek svojega članka o nekih statističnih značilnostih incidence raka v Sloveniji. Delo mi je šlo še kar dobro od rok, vse do mesta, kjer se je nenadoma pojavil izraz "parjenje mrtvih". Menila sem, da gre za tipkarsko pomoto, potem pa sem zgrožena ugotovila, da se isti izraz ponovi še nekaj vrstic naprej, torej ni šlo za pomoto! Le kaj bi lahko to pomenilo? Po glavi so mi rojile najbolj čudne in nadrealistične asociacije. Je to črni humor? Več ljudi sem vprašala, na kaj pomislijo, če slišijo izraz "parjenje mrtvih", a so se vsi samo muzali in dajali neprimerne pripombe. Eden pa mi je le svetoval, naj vprašam dr. Pompetovo, češ da bi ona utegnila vedeti, kaj to pomeni. In res je vedela. Izkazalo se je, da je to neka statistična izmišljotina, v angleškem prevodu "linkage", pomeni pa, da za določenega umrlega posameznika v populaciji rakavih bolnikov ugotavljajo, ali se morda ne pojavlja hkrati tudi v kaki drugi populaciji, npr. med zdravimi ...

Kako vidiš vlogo in pomen prevajalca v naši družbi (v podjetjih, državnih ustanovah ...)?

To vprašanje bi raje obrnila: Kako naša družba (podjetja in državne ustanove) vidi vlogo in pomen prevajalca in kakšen odnos ima do njega?

Bojim se, da bi bil odgovor na to vprašanje vse kaj drugega kot odgovor na prvotno postavljeno vprašanje.

Menim, da ima naša družba, gledano v celoti, še vedno mačehovski odnos do prevajalcev. To, da je naš status skrajno neurejen, nikogar ne moti, dokler prevajalsko delo nemoteno poteka. Šele ko pride do sporov zaradi slabe kakovosti prevoda ali neupoštevanja rokov, se začne ugotavljanje odgovornosti seveda najprej pri prevajalcu. Z našim trkanjem na vrata Evrope pa se bodo stvari morale zasukati na bolje. Po tem, ko smo si po osamosvojitvi s tujino pogledali iz oči v oči, je postalo prevajanje nujna, prevajalec pa "nujno zlo" oz., lepše povedano, nepogrešljiv element v tem procesu. Hočeš nočeš ga bomo morali začeti upoštevati in mu zagotoviti ustrezne možnosti za delo. Brez primerne spodbude se bo v skromni dvomilijonski populaciji premalo ljudi odločalo za ta sicer deficitarni poklic. K tej svoji trditvi pa lahko z veseljem pristavim še majhen post scriptum: pravkar sem se vrnila s Filozofske fakultete v Ljubljani, kjer je potekala slovesna podelitev indeksov prvi generaciji študentov, vpisanih v novoustanovljeni štiriletni študijski program za prevajalce. Predavalnica je bila nabito polna, kar pomeni, da prevajalci še ne bomo tako kmalu izumrli. Povabljeni sem bila, da jim v imenu DZTPS izrečem dobrodošlico, in to sem z veseljem storila.

Zdaj si predsednica DZTPS. Kako vidiš to svojo vlogo?

Predvsem je moja vloga v tem, da DZTPS "obrnem navzven" in ga približam tistim, zaradi katerih pravzaprav sploh obstaja, to je njegovim članom. Trudim se, da bi se v upravnem odboru manj ukvarjali z notranjeorganizacijskimi problemi organov društva in njihovim delovanjem, bolj pa s problematiko, ki zadeva vse prevajalce. Tu najbolj izstopajo neurejen status prevajalcev, njihova preslaba povezanost in nezadostna obveščenost, možnost kontinuiranega izobraževanja in še vrsta drugih stvari.

Nimam kakih posebnih osebnih ambicij, želela pa bi postati in ostati do konca mandata, ki mi je namenjen, predsednica s posluhom za članstvo. Menim, da bi vse pomembnejše odločitve, ki jih sprejme upravni odbor, morale izražati interese in voljo članstva. In kako omogočiti tako nepo-

sredno dogovarjanje med upravnimi organi društva in članstvom? Prav gotovo ne moremo pred vsako sejo sklicati občnega zbora, lahko pa pred bistvenimi odločitvami povprašamo člane za mnenje z vprašalnikom in nato sprejmemo odločitev v skladu z mnenjem večine, ki se je potrudila odgovoriti na vprašalnik. Menim, da predsednik ne more in ne sme biti oseba, ki po zakonitostih hierarhije neposredno upravnemu odboru, posredno pa vsem članom vsiljuje svoje zamisli in odločitve. Vloga predsednika je še najbolj primerljiva z vlogo dirigenta v orkestru. Dirigent je potreben le za to, da ne pride do zmešnjave in da omogoči vsakemu posameznemu izvajalcu, da odigra svojo partituro čim bolje in seveda usklajeno z drugimi.

Kakšne cilje si si zastavila za čas predsednikovanja?

To je zelo konkretno vprašanje, zato mora biti tudi odgovor konkreten. Vsi cilji, ki sem si jih zastavila, so v skladu s temeljno usmeritvijo društva, ki sem jo nakazala v odgovoru na prejšnje vprašanje. Naj jih kar naštejem:

- boljše komuniciranje s člani društva (bilten in občasni vprašalniki),
- izboljšanje statusa prevajalcev v Sloveniji (pobuda za ustanovitev prevajalske zbornice),
- vzpostavitev povezav z drugimi društvi in prevajalskimi agencijami doma in v svetu (internet),
- oživitve dela terminoloških sekcij na ustreznih strokovni ravni (v obliki raziskovalnega projekta, ki bi ga skušali izpeljati prek MZT),
- skrb za izobraževanje prevajalcev (subvencioniranje njihove udeležbe na strokovnih seminarjih doma in v tujini in organizacija občnih predavanj),
- sodelovanje pri izdajanju strokovnih publikacij (glosarjev, priročnikov ipd.),
- skrb za medsebojno povezovanje članov (pripravljanje občnih družabnih srečanj in izletov).

Kakšen pomen in vpliv naj bi imel DZTPS v Sloveniji?

Upam si trditi, da naše društvo vpliv že ima, nima pa pristojnosti, da bi ta vpliv obrnilo svojim

članom v prid. No, pa smo že spet pri nevraltični točki neurejenega statusa prevajalcev, pomanjkljivega pravnega varstva, uradno veljavnih cenikov storitev, normativov za ocenjevanje kakovosti, delovnih razmer, pogojev glede izobrazbe in še bi lahko naštevali. Žalostno je, da se DZTPS popolnoma zaveda vseh teh problemov, svojim članom pa vseeno ne more ponuditi kake konkretne pomoči. Omejuje nas namreč Zakon o društvih, saj nam strogo odmerja področje delovanja in pristojnosti. Rešitev vidim v tem, da bi DZTPS postal pobudnik za ustanovitev prevajalske zbornice, ta pa bi se lahko uspešno spoprijela z vsemi naštetimi problemi.

Društvo bi lahko odigralo pomembno vlogo pri vključevanju Slovenije v Evropsko unijo, saj bo posledica tega velika potreba po prevajanju pravnih dokumentov, pa tudi različne tehniške dokumentacije in standardov. Društvo bi lahko pomagalo organizirati ustrezne prevajalske skupine ali našlo posameznike za posamezna področja, skrbelo za logistiko pošiljanja prevodov naročnikom in obračun storitev. Lahko bi tudi postalo pomemben posrednik baz podatkov, glosarjev in sodobne prevajalske programske opreme znanstveno-tehničkim prevajalcem po vsej Sloveniji.

Danes se veliko govori o internetu, vendar se številni prevajalci njegovega pomena ne zavedajo. Kako bo po tvojem mnenju vplival na delo prevajalcev? Ali poleg številnih in očitnih prednosti vidiš pri njegovi uporabi tudi kake slabosti? Kaj bo na tem področju naredil DZTPS?

Prepričana sem, da je dandanes vse manj prevajalcev, ki se ne zavedajo pomena interneta ali njegovi uporabi celo odkrito nasprotujejo. Morda je bilo pred leti, ko je bila oprema še slabša in povezave nezanesljive, teh zadržkov več. Besedila so se izgubljala ali so prišla do naročnika popačena do nespoznavnosti. Zdaj pa imamo na razpolago že toliko dodatne zaščitne opreme, protivirusnih programov, kodirnih sistemov in podobnega, da so pri pravilni uporabi težave

skoraj izključene. Predvidevam in trdno verjamem, da bo internet na prevajalsko delo vplival bolj, kot si sploh lahko predstavljamo. Vzpostavile se bodo navzkrižne povezave med različnimi mednarodnimi prevajalskimi agencijami in posamezniki, prevajanje "na razdaljo" pa bo postalo vsakdanja praksa. Težavo vidim pravzaprav le v prehitrem razvoju tega sistema, ki mu nekako še nismo dorasli. Začeli smo sodelovati, nimamo pa še izdelanega kodeksa oz. pravil "fair-playa", ki bi varovala interese naročnika in tudi prevajalca. Ta trenutek se mi zdi pomembno, da se vsi slovenski prevajalci konsolidiramo in pri "pogajanjih" z zunanjimi agencijami in naročniki nastopamo enotno, glede cene prevodov, pa tudi glede pogojev za delo, jamstev ipd. Nelojalna konkurenca ne bo prizadela le našega "konkurenta", temveč se bo že v kratkem času vrnila kot bumerang, ko se bomo morali z EU pogajati za ceno naših prevajalskih storitev. Najpomembnejša prednost interneta pa se mi zdi v tem, da bo občutno povečal dotok zahtevkov po prevajanju in tako zagotovil redno delo tudi tistim, ki ga v zadnjem času morebiti niso imeli dovolj. Zdi se mi, da je naše društvo to perspektivo dovolj zgodaj prepoznalo in se primerno opremilo. Prav te dni končno pošiljamo v internet našo domačo stran, ki nas bo predstavila svetu. Društvo namerava tudi pripraviti nekaj tečajev, v katerih bi se člani, ki jih to zanima, seznanili z osnovami uporabe interneta in elektronske pošte.

Sem te pozabil vprašati kaj, kar bi rada povedala sama?

Ne, mislim, da sva povedala vse bistveno. Bojim se, da sem bila pri nekaterih odgovorih malo dolgovezna, vendar niti, ki se je začela odmotavati s klobčiča, kar nisem znala prestriči. Včasih česa preprosto ne znam povedati enostavno; vedno naredim nekaj uvod, nato sledi tisto, zaradi česar je nastal uvod, na koncu pa še pojasnilo, da ne bo pomote.

POGLEDI NA PREVAJANJE

Ines Perkavac

Si dice o non si dice?

(povzeto po istoimenski knjigi **avtorja A. Gabriellija**)

Relax

Si sente spesso in giro la parola relax, che una volta nessuno diceva e che anzi tutti ignoravamo. Serve forse ad esprimere un fenomeno nuovo, una cosa nuova, che ai miei tempi non esisteva?

No, nessuna cosa nuova. Questo *relax* (che tutti pronunciano com'è scritto ma che correttamente dovrebbe pronunciarsi "rilàks") è una delle tante parole di moda, giunta attraverso il linguaggio degli psichiatri, e largamente diffusa dal cinema e dalla radio; essa ha sostituito i nostri vecchissimi termini *rilassamento* e *distensione*.

Quando una persona, in passato, si rilassava, faceva esattamente quello che fa oggi una persona quando si concede un po' di *relax*... L'origine del vocabolo italiano e di quello inglese è naturalmente comune: il verbo latino *relaxare*, rilassarsi, calmarsi, da cui anche l'altro nostro verbo *rilasciare*, spesso usato nello stesso significato.

Con cortese sollecitudine

Mi capita spesso di leggere, specialmente in lettere commerciali, frasi come questa: Vi preghiamo di restituirci con cortese sollecitudine ... Non le sembra che quel cortese possa suonare offesa al destinatario, quasi che venga invitato ad agire contraria alle sue abitudini?

Non mi sembra. Provi a togliere quell'aggettivo *cortese*, e vedrà come suonerà imperiosa la

sua preghiera: "Vi preghiamo di restituirci con sollecitudine...". Qui non si vuol certo dire al destinatario ch'egli è abitualmente poco o punto cortese; gli si chiede soltanto un atto di cortesia al quale egli non è affatto tenuto. A una lettera rispondiamo quando fa comodo a noi, non già, quando fa comodo al nostro corrispondente. Del resto, formule affini a questa sono comunissime nelle lettere, e non solo in quelle commerciali: "Conto sulla sua cortesia per chiederle...", "Sia tanto gentile da dirmi...", "Lei è stato molto cortese a rispondermi..." e via di questo passo.

c/o

Desidererei sapere che cosa significa l'abbreviazione c/o che spesso si usa negli indirizzi.

E' l'abbreviazione della formula inglese *care of*, che significa propriamente "a cura di"; come dire, cioè, che la lettera, il pacco deve essere recapitato al destinatario a cura della tale persona o del tale ufficio presso cui esso risiede. L'italiano dice *presso*; e non si capisce davvero perché molti si ostinano a usare una formula straniera di cui, come si vede, spesso non si conosce neppure il significato.

Tamponare

Vorrei cortesemente da lei una breve notizia sul verbo tamponare che, ni dicono, non è di buona lingua.

Le "nebbie persistenti" della Val Padana (la frase è monotonamente ripetuta dai bollettini

meteorologici per tutti i mesi dell'autunno e dell'inverno) hanno, oltre il resto, inondato i giornali di un verbo, *tamponare*, e di un sostantivo, *tamponamento*, che ricorrono puntualmente nelle cronache delle sciagure automobilistiche causate appunto dalle nebbie. *Tamponare* e *tamponamento* nel corretto linguaggio italiano non dovrebbero usarsi. I due termini infatti discendono da un *tampone* che non è italiano ma francese smaccato, anche se da tempo nell'uso e specialmente nell'uso medico. Deriva dal francese *tampon*, che è variante di *tapon*, tappo, derivato di *taper*,appare. Per il primitivo *tampone* l'italiano aveva *batuffolo*, e anche *piumacciolo* e perfino *stuello*. Da *tampon* il francese fece *tamponner*, e l'italiano lo ricalcò con **tamponare**; poi il francese fece *tamponnement* e l'italiano lo ripeté con *tamponamento*. Fermatosi il francese, ci siamo fermati anche noi a questo punto. Nel linguaggio medico, dicevo, il termine s'usa da un secolo e mezzo almeno. Ma ora è dilagato nel linguaggio comune, al punto che sta sommergendo termini schiettissimi che dicono la stessa cosa. Si chiama *tampone* il *cuscinetto* dei timbri; si chiamano *tamponi* i *respingenti* delle locomotive. E si usa *tamponare* invece di *urtare* o *investire*, che servirebbero benissimo per le cronache degli

incidenti automobilistici dovute alle nebbie persistenti della Val Padana. Un séguito di tamponamenti, dunque, non è altro che un séguito di urti, di investimenti, una macchina che ne tampona un'altra non fa nient'altro che investirla.

Recepire

Ho avuto una discussione con mio marito sul verbo recepire, che egli usa nel significato di ricevere, accogliere, prendere, assorbire e simili. Che verbo è?

E' un verbo proprio del linguaggio giuridico, foggato sul latino *recipere* (dove anche il comune verbo *ricevere*) con passaggio dalla seconda alla terza coniugazione. Dicono i signori avvocati, per esempio, "atti recepiti nella causa tale", "disposizioni che verranno recepite nel nuovo ordinamento giudiziario" e simili; si tratta semplicemente di atti, di disposizioni che saranno accolte, ricevute, acquisite, assorbite, fatte proprie, e niente di più. In antico esisteva già un verbo *recèpere*, che almeno rispettava la coniugazione latina: "Acqua recepe Raggio di luce permanendo unita" dice Dante; ma i giuristi hanno preferito foggiare questo nuovo *recepire*. Lasciamolo ai giuristi.

Amalija Maček - Mergole

Gospod Janez ali don Juan?

Nekaj razmišljanj ob prevajanju iz španščine

Na splošno se prevajalec pri poslovenjanju besedil, napisanih v španskem jeziku, spoprijema s podobnimi težavami kakor pri prevajanju iz kateregakoli drugega svetovnega jezika. Gre za prilagajanje, približevanje izhodiščnega jezika ciljnemu, prizadevanje za natančnost, ki pa je vendarle na ravni informativnosti, gre za vprašanje, kako izraziti isto na drugačen način, z drugačnimi sredstvi. Temu se pridružujejo še težave zaradi značilnosti vseh milijonskih jezikov, ki so v rabi na širnih

območjih sveta – notranje razslojenosti (pomislimo le na razlike med avstrijsko nemščino, švicarsko nemščino in nemščino Zvezne republike Nemčije, med angleščino in amerikanščino ipd.). Tako se tudi na španskem govorjem območju pojavljajo pogoste, včasih celo "usodne" razlike med pomeni in rabo posameznih izrazov v posameznih delih Pirenejskega polotoka, še toliko bolj pa v Južni Ameriki. Med bistvenimi slovničnimi razlikami med španskim in slovenskim jezikom bi poleg

tako rekoč "standardnega" pomanjkanja dvojine, značilnega za druge evropske jezike, omenila predvsem opisnost – pogosto uporabo predlogov in predpon pri izražanju odnosnosti med samostalniki (naši skloni), pa tudi pri opisovanju glagolskega vida (tega španski jezik ne pozna v taki obliki kot slovenščina) z glagolskimi zvezami ali perifrazami. Sicer pa ima vsak prevod svoje lastne zakonitosti in zanke, s katerimi se mora spoprijeti prevajalec sam.

Na nekaj takšnih "orehov" sem naletela pri prevajanju dela Megla (1914) španskega filozofa, pesnika in pisatelja Miguela de Unamuna (1864–1936). Opravičujem se za ekskurz v malo bolj literarne vode; zanj sem se odločila, ker upam, da bo tudi splošno zanimiv, kajti izognila se bom literarno-teoretskim podrobnostim o različnih ravneh fikcije, ki se prepletajo v tem filozofsko-literarnem delu, in se posvetila predvsem dvema jezikovno-prevodnima vprašanju.

Prvi problem se je pojavil pri prevajanju nazivov. Španska družba je že od nekdaj zelo aristokratska in notranje diferencirana; to ne nazadnje kaže že osebni zaimek pri vikanju. "Vi" ali po špansko "Usted" namreč kot okrajšava izhaja iz besedne zveze "vuestra merced", kar pomeni toliko kot "vaša milost". Podobno je španski jezik še do nedavnega poznal tudi razlikovanje med nazivoma "don" in "señor". "Don", če pogledamo njegov etimološki izvor, izhaja iz latinskega "dominus", se pravi dejansko iz gospod, "señor" pa iz izraza "senior", ki je komparativna oblika pridevnika "senex", star (tudi v pomenu častitljiv). Zanimivo je, da se izvirni "gospod" v svoji španski različici "don" vse redkeje uporablja. Poglavitna razlika med izrazoma je, da "don" vedno postavljamo pred osebno ime in nikdar pred priimek (don Antonio ...), poleg tega pa ga (predvsem v zadnjem času) pogosto uporabljamo tudi v prenesenem pomenu ali zasmehljivem kontekstu, npr. "don dificultades" ("gospod težave" – z njim so same težave), in v stalnih besednih zvezah, kot je "don Nadie" (nihče, nemanič). Po semantičnem izvoru "señor" nasprotno povsem resno in dobesedno označuje pripadnika višjih slojev, praviloma definiranega kot tistega, ki ne opravlja fizičnega dela, v prejšnjih obdobjih tudi gospodarja,

posestnika. Iz te višje plasti se je izraz postopoma razširil in postal v španskem jeziku splošen naziv za neznane ali spoštovanja vredne osebe, ki jih naslavljamo s priimkom.

Morda prav zato izrazu "señor" še najbolj dobesedno ustreza prevod "gospod". Ker slovenščina prej omenjenega razlikovanja ne pozna in ne razpolaga z ustreznim izrazjem, se postavlja vprašanje, kaj storiti z oznako "don". V skladu s prevajalsko teorijo, predvsem na področju literarnega prevajanja, se prevajalski inštitut iz Heidelberga zavzema za čim temeljitejše prevajanje v smislu popolne prilagoditve in približevanja ciljnemu jeziku, okolju in celo mentaliteti ciljnega bralstva (s čimer se lahko strinjamo, ali pa tudi ne), pri čemer naj bi še tako neprevedljive besede, kot so na primer imena neznanih rastlin ali živali, v domačem jeziku pomenile tujek ali nepotrebno eksotiko. Zato naj bi tudi takšne izraze potemtakem prevajali z najprimernejšimi (čeprav netočnimi) podobnimi pojmi, glede na pomen ali podobo, ki jo ima izraz v posameznem besedilu. Tako se naziv "don" v nekaterih slovenskih ali nemških prevodih besedil iz španskega jezika pogosto prevaja kar z "gospod" ali "Herr".

Pri Unamunu v tej zvezi ne gre toliko za socialno razlikovanje literarnih junakov, temveč predvsem za drobne podtone, ki pogosto mejijo na ironijo. Še posebej vprašljivi so primeri, ko avtor hudomušno uporabi oba naziva (ali njuno obliko v ženskem spolu) skupaj, na primer že takoj v II. poglavju, ko glavni junak poskuša napisati pismo svoji izbranki in se nanjo obrača s "señorita doña Eugenia". Že samo zaradi takšnih podrobnosti bi bilo vredno razlikovanje ohraniti, za uporabo besede "don" tudi v prevodu pa sem se kljub morebitnim očitkom glede eksotizma in uvajanja tujih izrazov odločila predvsem na podlagi besedne igre, ki jo uporabi pisatelj, prav tako v II. poglavju. Tam glavni junak Augusto pravi, da se naziv "don" ne prilega vsakemu imenu in da obstaja velika razlika "med Juanom in don Juanom" (razlikovanje bi v slovenščini lahko še zaostri, če bi poslovenili tudi ime Juan in ga zapisali kot Janez). Zato sem tudi na drugih mestih obdržala besedico "don", pa čeprav se skupaj z glavnim junakom zavedam, da "don Augusto" ali "don Avgust" ni nikakršna stalni-

ca literarne zgodovine, kakor sta na primer "don Juan" ali "Don Quijote", pri katerih sta oba dela že postala nekakšno enovito osebno ime, kjer je "don" nenadomestljiv z gospodom.

Kakor je razvidno iz povedanega, je Unamuno ljubitelj besednih iger, pisanja posameznih črk ali besed z drugačno pisavo, pa tudi privrženec kovanja povsem novih izrazov. Večinoma ne gre za popolne novotvorbe, temveč za pogosto duhovite izpeljave iz že znanih besed. Ne bom se posvečala vsem primerom, zanimivo pa je, da je Unamuno uporabil skovanko celo za oznako literarne zvrsti, v katero sodi njegovo delo. V besedilu jo večkrat tematizira in pojasnjuje. Zato se mora prevod tam še toliko bolj približati izvorni zamisli, tako da se bom ob tem vprašanju pomudila nekoliko dlje.

Vprašanje, ki se v literarni vedi pojavlja vedno znova in se glasi, koliko se lahko delo oddalji od uveljavljenega žanra, da še sodi vanj, Unamuno rešuje povsem po svoje. "Nihče ne bo imel pravice reči, da (njegovo delo, op. A. M.) krši zakonitosti svojega žanra ... Iznašel bom žanr, in iznajdba novega žanra ni nič drugega, kot da mu daš novo ime...", brezskrbno zatrjuje v XVII. poglavju. Na tem mestu se sklicuje na pesnika Manuela Machada; temu je Eduardo Benot ob branju neke njegove pesmi očital, da ta sploh ni nikakršen sonet ali špansko soneto. Pesnik pa mu je mirno odvrnil: "Ne, ni sonet, je sonit (sonite)." Na temelju te resnične anekdote je tudi Miguel de Unamuno

za svoje delo Megla po analogiji iz izraza NOVELA ustvaril besedo NIVOLA, njene literarne značilnosti pa bom pojasnila v nadaljevanju. Ob poskusu prevoda v slovenščino je treba seveda najprej upoštevati, da španska oznaka novela ne pomeni novele v našem pomenu besede, temveč ROMAN. Glede na to, da Unamuno v delu samem, pa tudi v svojih zapiskih to novoutemeljeno zvrst pojmuje kot nekaj tekočega in igrivega, ter v skladu s samoglasniškimi premenami O, E in I že pri besedi soneto – sonite (tu pa novela – nivola), predlagam za slovensko različico izpeljanke nivola izraz RIMAN. Rešitev se približuje področju poezije, to pa deloma ustreza tudi konceptu sproti razvijajoče se, bežne in neotipljive narave nivole kot žanra. Izraz riman lahko razumemo tudi kot zunanji namig na pogosto vpletanje poezije ali vsaj poskusov nekakšnega pesnjenja, ki se jih lotevajo junaki dela.

Končamo lahko, da bodo ob branju tega prispevka popolnoma upravičeni očitki, da opisana problema nista ravno pogosta v znanstveni ali tehniški prevajalski praksi, vendarle se mi zdi, da predstavljena razmišljanja kljub vsemu tudi splošneje kažejo, kako problematičen je lahko včasih prevod enega samega izraza – glede na kontekst, jezikovno-zgodovinski okvir in vzporednost s slovenskim jezikom – pa naj gre za besedilo z znanstvenega ali leposlovnega področja, še posebej, če je polno duhovitih filozofsko-jezikovnih domislic kakor v našem primeru.

Anton Omerza

V kakšnih razmerah delujejo slovenski strokovni prevajalci

Slovenski strokovni prevajalci so se šolali in delajo v razmerah, kakršne prevajalec, pripadnik naroda, ki govori bolj razširjen jezik, le težko razume. To se je pokazalo tudi na mednarodni konferenci, ki jo je maja 1997 pripravila Filozofska fakulteta v

Ljubljani. Številni udeleženci iz tujine so le težko razumeli razmere, v katerih delajo slovenski strokovni prevajalci.

Ustrezne razmere za delo strokovnih prevajalcev sestavljajo:

1. možnost izobraževanja za poklic strokovnega prevajalca in tolmača,
2. strokovna literatura, predvsem dvojezični strokovni slovarji in glosarji, in to, če govorimo o razmerah v Sloveniji, slovensko-tujejezični in tujejezično-slovenski,
3. terminološko usposabljanje (novi strokovni izrazi).

Opisali bomo, kako je z naštetim pri nas, in skušali ugotoviti, ali se je položaj glede tega v zadnjih letih kaj izboljšal.

Možnost izobraževanja

V Sloveniji obstaja le ena institucija, Filozofska fakulteta v Ljubljani, ki naj bi se ukvarjala z izobraževanjem strokovnih prevajalcev. Vendar so bili doslej vsi, ki prevajajo v praksi, deležni le šolanja za poklic profesorja tujega jezika. Tudi kasneje, v drugi polovici 80. let, ko so na katedri za angleščino pripravili študij prevajanja, ta ni v celoti dosegel svojega namena. Zaradi pomanjkanja terminološkega gradiva so se morali izogibati pomembnim strokam, kot so pravo, ekonomija, poslovanje. Vseeno pa so v študij vnesli nekaj novega (v primerjavi s siceršnjim študijem angleščine), učili so tehnike pisnega prevajanja.

Filozofska fakulteta je dobila več pobud in predlogov v zvezi z izobraževanjem strokovnih prevajalcev, a dolga leta ni bilo nanje nobenega odziva. V vseh teh letih pa so se diplomanti oddelkov za tuje jezike vse pogosteje odločali za prevajalsko delo, čeprav so bili za poučevanje tujih jezikov že usposobljeni, za prevajanje pa so se morali sami usposobiti z delom.

Prva resna pobuda za ustanovitev Oddelka za prevajanje in tolmačenje (za angleški in nemški jezik) na Filozofski fakulteti v Ljubljani je nastala okrog leta 1990. Oktobra 1997 se je začelo prvo šolsko leto na tem oddelku, čas pa bo pokazal, koliko se bodo diplomanti usposobili za prevajanje in tolmačenje v praksi. Vsekakor bo ta šola zelo koristila prihodnjim rodovom strokovnih prevajalcev, vprašanje pa je, kaj bodo od nje imeli tisti, ki že prevajajo. Teh naj bi bilo v Sloveniji od 1200 do 1600.

Vsi, ki prevajate, veste, koliko truda ste morali vložiti v to, da sploh lahko prevajate.

Zato lahko mirno trdimo, da so slovenski strokovni prevajalci le priučeni prevajalci, razen tistih, ki so se šolali v tujini, na šolah za prevajalce in tolmače. Ti praviloma prevzemajo najbolj odgovorne naloge prevajanja in predvsem tolmačenja v državi.

Predstavljajmo si, da je naša država že članica Evropske skupnosti. Po podatkih prevajalk iz Ministrstva za zunanje zadeve RS, ki so se izpopolnjevale v Bruslju, bi morali v Bruselj, kjer je sedež za prevajanje, poslati sto slovenskih prevajalcev. Menimo, da jih toliko, ki bi ustrezali vsem merilom, zdaj še ne bi mogli zbrati.

Strokovna literatura

Strokovne literature za prevajalce ne sestavljajo le splošni slovarji, ki povezujejo slovenski in tuj jezik. Glavna značilnost teh slovarjev, če malo karikiramo, je, da so v njih vsi izrazi, le tistega ni, ki ga iščemo. Prevajalci potrebujejo slovarje, ki se ukvarjajo z besediščem ene same stroke ali celo samo dela stroke, in to v dveh jezikih, od katerih mora biti eden slovenski. Strokovna literatura mora "pokriti" jezik strok. Vendar niso vse stroke enako zahtevne. Najbolj zahtevne in najtežje za prevajanje so stroke, pri katerih so sistemi v različnih državah različni. To pa so pravo, ekonomija, finance, poslovanje ipd. Stroke, kot so tehnika, medicina, farmacija, računalništvo, temeljijo na sistemih, ki so povsod enaki.

Doslej je izšel le en strokovni slovar, Apovnikov nemško-slovenski (1989) in slovensko-nemški (1996) slovar pravnega in poslovnega jezika, pa še ta v Celovcu. Izdanih je bilo več manjših dvo- ali večjezičnih glosarjev, založila pa so jih podjetja ali posamezne strokovne zveze. Med njimi je bil največji petjezični glosar Papir in celuloza (1990).

V pravi in ekonomiji, kjer bi nujno potrebovali slovarje za angleški, nemški in italijanski jezik, ni bilo še nič narejenega, čeprav smo se leta 1990 znašli v tržnem sistemu, ta pa je prinesel številne povsem drugačne izraze, kot smo jih poznali do takrat.

Pripravlja se Leksikon pravnih izrazov, v katerem bo najprej razlaga pojma v slovenščini, sledili pa bosta ustrezni v nemškem in italijanskem jeziku. Namenjen bo predvsem

sodnim tolmačem, obsegal pa bo okrog 2000 gesel. Avtorja sta dr. Apovnik iz Celovca in dr. Primožič iz Gorice v Italiji. Predvidoma bo izšel jeseni 1998. Založnik je OST v sodelovanju z DZTPS.

Iz navedenega je razvidno, da so razmere, kar zadeva strokovno literaturo, take, da ta nikakor ne ustreza potrebam strokovnih prevajalcev. Tudi tega tuji udeleženci omenjene konference, večinoma z univerz, nikakor niso mogli razumeti. Še toliko slabše pa se počuti naš strokovni prevajalec, ko spozna kakega kolega iz Avstrije ali Italije, in ugotovi, kakšno literaturo imajo tam. Upamo si trditi, da slovenski prevajalec zaradi pomanjkanja literature porabi za iskanje terminov polovico več časa kot prevajalci iz omenjenih držav. Zato mora pripravljati svoje lastne glosarčke; ti nastanejo kot stranski proizvod vsakega prevoda in so njegova najdragocenejša literatura.

Terminološko usposabljanje prevajalcev

Vse stroke so živi organizmi, kjer se porajajo novi izrazi, stari pa opuščajo. Če ne bi bilo tako, bi kupili en sam slovar in ga mirno uporabljali do smrti.

Vse te terminološke novosti, ki se sčasoma naberejo ali pridejo do nas, je treba predstaviti tudi prevajalcem. Vzemimo notarsko izrazje. Razlikuje se od tistega, ki so ga sodni tolmači uporabljali doslej, nimajo pa nobenega gradiva niti za slovenske izraze. Zato je treba prirejati izobraževanje v različnih oblikah, primernih prav za strokovne prevajalce. Pri tem ne mislimo posvetovanj in konferenc prevajalcev, saj se tam predvsem izmenjujejo informacije, veliko manj je možnosti, da prevajalci izvejo kaj novega iz jezikov strok.

Društvo znanstvenih in tehniških prevajalcev Slovenije, stanovska institucija prevajalcev, je ustanova, ki mora skrbeti za terminološko usposabljanje prevajalcev. Pa ne le svojih članov, ampak vseh prevajalcev v Sloveniji. V 70. letih je društvo prirejalo večdnevne simpozije in o njih tudi poročalo v Mostovih. Tam se je, poleg drugega, vedno našlo še kaj terminološko koristnega. Delo te prve garniture vodstva DZTPS smo pozneje nadaljevali in začeli pripravljati predavanja, nato pa prirejati eno- ali dvodnevne seminarje. Od leta 1989 do 1992

smo pripravili pet angleških, štiri nemške, tri italijanske in dva slovenska seminarja.

Pozneje sta se DZTPS in OST dogovorila, da bo prvi občasno pripravljaval predavanja, drugi pa seminarje. Od oktobra 1994 do maja 1997 je OST pripravil 35 seminarjev, udeležilo se jih je več kot tisoč prevajalcev, predavalo pa je 21 predavateljev iz Slovenije, Avstrije in Italije. Vsebina, ki jo OST zdaj ponuja, je:

Jeziki

- angleščina
- nemščina
- italijanščina
- slovenščina

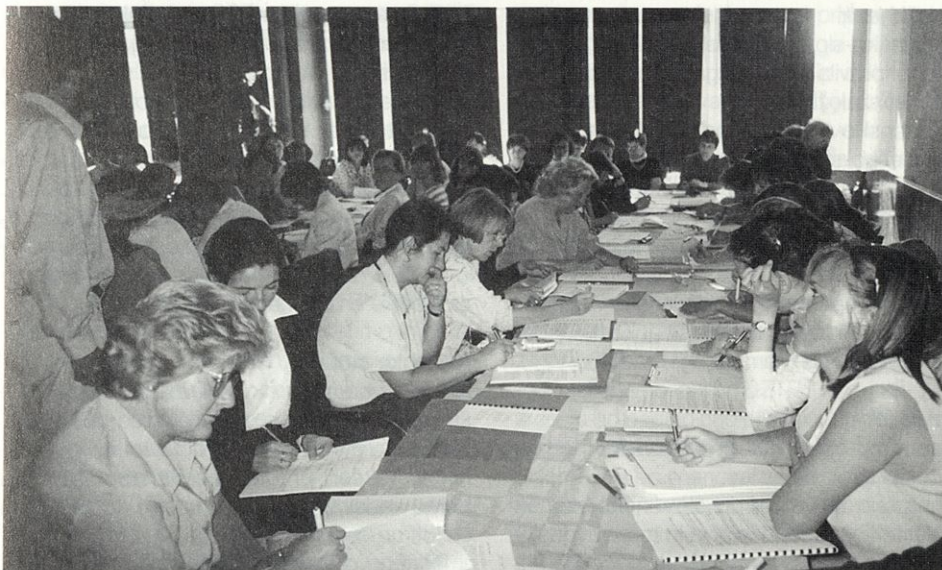
Področja izobraževanja

- gospodarsko pravo – tuji jeziki
- procesno pravo – tuji jeziki
- šola prava – v slovenščini
- poslovni jezik
- računovodsko izrazje
- kako pristopamo k prevajanju (kako se lotevamo prevajanja)
- analiza prevoda
- konsektivno tolmačenje
- izpopolnjevanje v slovenščini
- samolektoriranje prevodov v slovenščino

V zadnjih dveh šolskih letih smo imeli po 14 seminarjev, za leto 1997/98 pa načrtujemo 17 seminarjev. Udeležuje se jih okrog 80 samostojnih prevajalcev ter okrog 160 prevajalcev iz podjetij in ustanov.

Na mesec sta povprečno po dva seminarja, enega pa se v povprečju udeleži 22 prevajalcev, zato lahko rečemo, da se je OST v treh letih dejavnosti razvil v pomembno izobraževalno institucijo za slovenske strokovne prevajalce. Zakaj? Ker je nadomestilo za več tistih sestavin, ki sestavljajo možnosti za delo prevajalcev.

Najprej opravlja izobraževalno funkcijo. Marsikateri seminar se s svojo vsebino približa tudi vsebinam temeljnega izobraževanja prevajalcev, ki ga ti prej niso bili deležni. O terminološkem izobraževanju ni treba posebej govoriti, navedli bomo le izjavo dr. Ericha Prunča, predstojnika Inštituta za prevajanje in tolmačenje iz Gradca: "Kar nadaljujte, saj ste v Sloveniji edini, ki razvijate jezik strok v povezavi s slovenščino."

Alan McConnell-Duff v množici prevajalk (fotografija: A. Omerza)

Ukvarjamo se še s strokovno literaturo za prevajalce, saj je gradivo s seminarjev na voljo vsem prevajalcem. OST pa skupaj z DZTPS pripravlja tudi Leksikon pravnih izrazov, kar smo že omenili.

Možnosti za delo strokovnih prevajalcev so bile v 80. letih resnično zelo slabe, v 90. letih

so se bistveno izboljšale, predvsem zaradi delovanja DZTPS in OST. Upamo lahko, da se bo v prvem desetletju prihodnjega stoletja že poznalo delovanje Oddelka za prevajanje in tolmačenje na Filozofski fakulteti v Ljubljani, pa ne le za študente, ampak tudi za strokovne prevajalce, ki se s tem delom že ukvarjajo.

Anton Omerza

Strokovni slovarji v Sloveniji

Strokovni prevajalci potrebujemo različne vire za pridobitev ustreznih za slovenske izraze v tujih jezikih. Splošno izraze najdemo v velikih dvojezičnih slovarjih, kot sta zadnja dva slovarja Debenjakov. Čeprav je v tovrstnih slovarjih poleg splošnega izrazja tudi veliko besed iz posameznih strok, nikakor ne morejo nadomestiti specializiranih dvojezičnih slovarjev. To pomeni, da potrebujemo oboje, velike dvojezične splošne slovarje – te uporabljamo kot

osnovo – in dvojezične strokovne slovarje, oboje pa v kombinaciji enega svetovnega jezika in slovenščine ter v obeh smereh.

Katere slovarje potrebujemo

Na prvi stopnji, torej v prihodnjih desetih letih, potrebujemo, če se želimo resno vključevati v mednarodne politične in gospodarske tokove, naštetje slovarje.

Angleški jezik

- 1) angleško-slovenski poslovni slovar (tega je že pripravila Lidija Šega, izšel je pri Can-karjevi založbi),
- 2) slovensko-angleški poslovni slovar,
- 3) angleško-slovenski in slovensko-angleški slovar financ, bančništva in računovodskih izkazov,
- 4) angleško-slovenski in slovensko-angleški pravni slovar,
- 5) angleško-slovenske in slovensko-angleške slovarje tehnike, računalništva, kemije (eden je izšel pri FNT), farmacije in medicine.

Nemški jezik

- 1) nemško-slovenski in slovensko-nemški poslovni slovar,
- 2) nemško-slovenski in slovensko-nemški slovar financ, bančništva in računovodskih izkazov,
- 3) nemško-slovenski in slovensko-nemški pravni slovar (Apovnikova slovarja že imamo),
- 4) nemško-slovenske in slovensko-nemške slovarje tehnike, računalništva, kemije, farmacije in medicine.

Italijanski jezik

- 1) italijansko-slovenski in slovensko-italijanski poslovni slovar,
- 2) italijansko-slovenski in slovensko-italijanski slovar financ, bančništva in računovodskih izkazov,
- 3) italijansko-slovenski in slovensko-italijanski pravni slovar.

Napisali smo, da gre za slovarje, ki jih potrebujemo v prvem obdobju, v drugem pridejo na vrsto francoščina, ruščina in španščina, od strok pa gradbeništvo, arhitektura, kultura in druge, manj pogoste stroke.

To je velik zalogaj za tako majhen narod, kot je slovenski, še posebej zaradi nepovezanosti avtorjev in premajhnega zanimanja velikih slovenskih založb za projekte takšne vrste. Slovarjev, ki bi bili namenjeni predvsem strokovnim prevajalcem in strokovnjakom iz posamezne stroke, se velike založbe ne lotevajo rade, zaradi prevelikega tveganja. Institucije in skladi, ki bi morali takšne slovarje

financirati, se vprašanja ne zavedajo dovolj, saj se preveč ukvarjajo sami s seboj. Poleg tega je vsak slovar interdisciplinarne narave, zato sta pri njegovi pripravi nujna tesno povezovanje med avtorji ter usklajenost založbe in financerjev. Na žalost pa Slovenci raje, kot da bi se povezovali v delovne skupine, vlečemo vsak na svojo stran. O tem se prepričate, če pogledate, koliko slovarjev smo izdali po letu 1945 in so delo dveh avtorjev ali več. Večinoma gre za izdelke enega samega avtorja.

Kaj lahko storimo

Najprej moramo v okviru DZTPS popisati vse strokovne slovarje in glosarje, ki so doslej izšli, ter napraviti seznam njihovih avtorjev in založnikov. Takšen pregled bo za izhodišče, da bomo vedeli, kje je kaj in kdo je kdo, preden se lotimo česar koli drugega.

Namen delovanja DZTPS ni, da pripravlja, financira ali izdaja strokovne slovarje in glosarje, prav gotovo pa ima edinstveno vlogo povezovalca med avtorji slovarjev in ljudmi iz strok, kakršne nima nobena institucija ali društvo v Sloveniji. Prav to povezovalno funkcijo DZTPS moramo oživiti, če ne že v tem, pa v prihodnjem tisočletju.

Tega, da se znajo prevajalci hitro dogovoriti, če gre za skupni prevzem večjega naročila za prevajanje, ni treba posebej poudarjati. Uporabimo to tudi pri sestavi avtorskih skupin za kak strokovni slovar. Časi, ko je skoraj vsak prevajalec pripravljal svoj glosar, so minili zaradi naglega razvoja informatike in računalništva. To pa pomeni, da imamo nekaj ljudi za pripravo slovarjev, manjka nam le čudežna paličica, ki bi povezala avtorje ter pritegnila založnike in sofinancerje k projektu.

Pri projektu Leksikona pravnih izrazov nam je to že uspelo. V njem bo razlaga pojma v slovenskem jeziku, ustreznice pa bodo v nemškem in italijanskem jeziku. Avtorja sta pravnik, dr. Apovnik iz Avstrije in dr. Primožič iz Italije, dr. Primožiču pa bo pomagal še njegov asistent dr. Feri. Vsi trije so po rodu Slovenci. Recenzenta sta dr. Petrovec in dr. Dolinar, oba iz Ljubljane. Prvi dela na Pravni fakulteti v Ljubljani, na Inštitutu za kriminologijo, poleg tega pa je predsednik republiške komisije za sodne tolmače. Dr. Dolinar je sodnik Višjega sodišča v Ljubljani. Urednik leksikona je Anton

Omerza, založnik je OST, sofinancer pa DZTPS – ta bo kril večino stroškov avtorskih honorarjev. Delati smo začeli jeseni 1996 in smo v enem letu v grobem pripravili polovico od predvidenih 2000 gesel. Izid leksikona načrtujemo novembra 1998.

Čeprav je opisan projekt nekoliko zapleten, saj pri njem sodelujejo avtorji iz treh držav, ga v DZTPS lahko uporabimo za vzorec pri načrtovanju naslednjih projektov.

Druga pomembna naloga DZTPS je obveščanje javnosti. Slovenci malo slišimo in bremo o strokovnih prevajalcih, književni prevajalci pa se redno pojavljajo v občilih. Prav zato vas imajo takoj, ko slišijo, da ste prevajalec, za književnega prevajalca, in redki vedo kaj o strokovnem prevajanju.

Pri tem ne bo zadoščalo le, da bomo poslali Mostove na več pomembnih naslovov, ampak se bo treba odločno spoprijeti z novinarji in uredniki, da si v medijih izborimo svoje mesto. To delo bo dolgotrajno in ga ne bo mogel opraviti en sam človek.

Kaj storiti, ko čakamo na strokovne slovarje

Doris Debenjak je svoja slovarja pripravljala več kot deset let, Lidija Šega svojega več kot pet let. Čeprav strokovni slovarji, ki jih potrebujemo, ne bodo obsegali 60.000 ali 120.000 gesel, bo treba nanje še dolgo čakati. Za vsak slovar, recimo dvojezični s 4000 do 5000 gesli, je treba delati tri do pet let.

V tem času si lahko sami pripravimo strokovno gradivo. Nekaj bo zmožel pripraviti kak prevajalec, kmalu bo kaj pripravil tudi novi Oddelek za prevajanje in tolmačenje na Filozofski fakulteti v Ljubljani, večino gradiva pa še vedno pripravi OST. Zdaj so na voljo angleško, nemško, italijansko in pravno gradivo s seminarjev. V njem so obdelani izseki iz pravne in poslovne stroke, je dvojezično in večinoma zajema tudi kratke glosarje.

OST misli takšno delo nadaljevati, pri tem pa ne bi bili radi sami, zato vabimo vse, ki so že pripravili kak glosar, naj nam telefonirajo.

Predlagamo, naj bo DZTPS tisto prevajalsko srce, ki bo bedelo nad pripravo strokovnih slovarjev in glosarjev. Pri tem od njega ne pričakujemo, da bo financiral vse te projekte. Sploh ne, daje naj strokovno in informacijsko, predvsem pa povezovalno podporo pri pripravi vseh strokovnih glosarjev in slovarjev.

Razvoj strokovne literature za prevajalce je zelo težka naloga. Literaturo potrebujejo vsi prevajalci, a tisti, ki bi pri njeni pripravi morali sodelovati, so večinoma še neosveščeni. Zato morata DZTPS in OST vložiti veliko truda v to, da se bodo stvari spremenile na bolje. To pa bosta lahko storila le z združenimi močmi in v tesnem sodelovanju z Oddelkom za prevajanje in tolmačenje na Filozofski fakulteti. Naj bo to sodelovanje pristno, potrpežljivo in zagnano, sicer nam lahko zmanjka časa in ostali bomo brez temeljnih strokovnih slovarjev.

SEMINARJI

Maja Dolanc

Seminar za prevajalce medicinskih besedil

Od 20. do 31. januarja 1997 sem se udeleževala seminarja za prevajalce medicinskih besedil v angleščino v podiplomskem centru univerzitetnih bolnišnic Guy's in St. Thomas's v Londonu. To zanimivo in kakovostno strokovno izobraževanje je že desetič pripravila in uspešno izpeljala lingvistka in prevajalka gospa Karin Band z občudovanja vredno energijo in ljubeznijo do dela. Ker sama prevaja v tri jezike (po rodu je Nemka), je bil seminar zastavljen trijezično (franc., nem., angl.), s poudarkom na ciljnem jeziku, tj. angleščini. Takšna oblika pritegne več udeležencev, vendar je delo zahtevnejše. Naši voditelji je uspelo z delovnim žarom, suverenim "preigravanjem" jezikov in pretanjenim poslušom za čeri in težave, s katerimi se spoprijemamo prevajalci, ves čas seminarja obdržati visoko stopnjo motiviranosti udeležencev.

Udeleženci tečaja – številni so se ga udeležili že večkrat – so bili večinoma prevajalci in tolmači v svobodnem poklicu, mnogi od njih so bili dvojezični, materni jezik večine pa je bil eden od obravnavanih treh svetovnih jezikov. Med udeleženci nas je bilo nekaj, ki se s prevajanjem medicinskih besedil ukvarjamo že več let, precej pa je bilo tudi kolegic in kolegov, ki so bili – kljub sicer odličnemu jezikovnemu znanju – na tem področju še bolj ali manj novinci.

Kot na vseh prejšnjih seminarjih je naši organizatorki tudi tokrat uspelo pritegniti k sodelovanju več uglednih strokovnjakov,

zaposlenih v glavnem v bolnišnici St. Thomas's. Tako se je program vsako jutro začel s predavanjem s posameznega področja medicine, po predavanju pa je bil na voljo čas za vprašanja in pojasnitev vsebinskih in terminoloških zagat. Vprašanja so seveda kar deževala, predavatelji pa so rade volje odgovarjali in pri tem zatrjevali, da na tako ukaželjne poslušalce ne naletijo prav pogosto, še zlasti ne med svojimi študenti. Terminološko delo se je nadaljevalo tudi popoldne s Karin; ta ob koncu vsakega seminarja strne zbrano gradivo v aktualen glosar. Udeležencem ga je obljubila tudi letos. Sklepni del programa je bil vsak dan namenjen praktičnemu delu udeležencev.

"Domače naloge", ki so obsegale prevode strokovnih besedil v angleščino ali sestavo glosarjev za ožja področja, smo si razdelili že po prvem dnevu tečaja. Delali smo lahko v skupinah, vedno pa je bila dragocena pomoč "domačih govorcev", predvsem pri premagovanju transkulturnih ovir v besedilih. Na voljo nam je bila bogata medicinska knjižnica, pa tudi gora slovarjev, glosarjev in priročnikov z najrazličnejših področij medicine, s katerimi je naša prizadevna organizatorka dobesedno napolnila enega od seminarskih prostorov.

Ob koncu za "pokušino" dodajam drobtinico s seminarske mize. Karin Band, ki je tudi recenzentka slovarjev, na kratko svetuje, kako učinkovito "pretipati" slovar preden se odločimo zanj, dodaja pa še nekaj dragocenih namigov in nasvetov, ki bodo koristili vsem pre-

vajalcem, ne le tistim, ki se posvečajo prevajanju medicinskih besedil.

Preberite jih!

(Pri vsem tem naj ne bo odveč še nasvet, ki je bil tudi vodilo našega seminarja: Prevajalci, pri delu uporabljajmo predvsem izvirne angleške

strokovne prispevke, komentarje, članke, priročnike itd. in se ne zanašajmo le na slovarje!)

Za nasvete in pojasnila se lahko obrnete na Mrs Karin Band, 88 Ditton Road, Surbiton, Surrey, KT6 6RH, Great Britain, tel.: +44 181 399 1778, telefaks: +44 181 390 1667.

HOW TO VET A DICTIONARY

- Never buy a dictionary sight unseen (and remember that reviews may be unduly flattering, and sample pages misleading).
Find a library, a friendly bookshop, a dictionary owner, who will let you spend some time with the dictionary.
- Do not go by the name of the publisher - small companies can be good, big ones can be bad.
- Ask yourself:
Who is the author (or editor)?
Is he/she an expert in the field covered?
Does he/she acknowledge contributions from experts?
- Look at the details in the dictionary:
Does it provide practical information on such things as gender, pronunciation, etymology, faux amis, and other pitfalls?
If it gives several translations of a particular term, does it tell you which should be used where?
- If there is a "gold standard" dictionary already on the market:
Is the new dictionary better/more comprehensive than its established predecessor, or is it a "me-too" publication?
- If the dictionary gives definitions:
Are the definitions in line with those given by authoritative monolingual encyclopaedias/encyclopaedic dictionaries, or by textbooks?
- Are the terms included relevant and up to date?
- Does the dictionary cover technical jargon/slang?
- (In the case of a general rather a technical dictionary)
Does the dictionary cover idiomatic phrases and slang?

As a general rule, **read** as much as you can, to absorb language patterns and terminology.

- Make your own list of terms (from all sorts of fields) that you think should be covered;
- Collect a list of "transcultural" problem terms;
- Keep a list of problem terms from previous translations (e.g. from this Course) and see if these terms are covered.

Select a text from a newspaper/magazine/technical journal/textbook, and see how useful the dictionary would be in translating this material.

Take a technical text - find an equivalent one (**not** a translation) in another language (e.g. 2 articles on arteriosclerosis) - make your own word list from this material **then use the list to check the dictionary.**

Keep a look-out for official word lists (from international agencies, firms, professional bodies, standards organizations, etc.) - they are invaluable in themselves, and useful to judge dictionaries by.

The problem with vetting dictionaries is that this is really a Catch 22 situation: The less experienced one is, the more one needs the dictionaries - and the more one needs the dictionaries, the less able one tends to be to judge them.

But remember:

- The more you read (good material, in your active and passive languages), the more aware you will be of the terminology used by the experts; the better able you will be to judge whether the style (of definitions in a dictionary; of a translated article/ textbook; of someone else's translation) is O.K.; the more knowledge you will gain.

And

The more parallel reading you do (similar texts in the various languages), the more authoritative your word and phrase lists will be - and the more readily you will be able to get away from having to use dictionaries in the first place (after all, bi- and multilingual dictionaries are a poor substitute for the real thing - knowledge of the subject and of "how they say it").

Anica Rant

Posvetovanje o slovenskem naravoslovno-tehničnem izrazju

Znanstvenoraziskovalni center SAZU, Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša, Sekcija za terminološke slovarje, je 22. in 23. maja 1997 v Ljubljani pripravil Posvetovanje o slovenskem naravoslovno-tehničnem izrazju. Kot številni drugi udeleženci sem se posvetovanja udeležila, da bi dobila pregled nad stanjem na področju strokovne terminologije, izvedela, kdo vse se ukvarja s terminologijo, kako so organizirani in kakšno je medsebojno sodelovanje in usklajevanje. Sem prevajalka in čutim veliko pomanjkanje dvojezičnih strokovnih slovarjev, prav tako pa enojezičnih terminoloških slovarjev, tako da sem pričakovala tudi podatek, kakšni slovarji so v pripravi.

Po pozdravnem govoru se je posvetovanje začelo s prispevkom Franceta Adamiča Pregled starejše terminološke literature – ob 50. obletnici terminološke komisije. Avtor je izčrpno opisal

začetke in razvoj terminološke dejavnosti na Slovenskem, nastanek Tehniške sekcije terminološke komisije (sedanja Tehniška podkomisija Sekcije za terminološke slovarje Inštituta za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU) in najpomembnejši plod teh prizadevanj – Splošni tehniški slovar.

Druga je nastopila direktorica Inštituta za slovenski jezik Marjeta Humar s prispevkom o slovenskem strokovnem slovaropisju po osamosvojitvi. Govorila je predvsem o delu pri pripravi Slovarja slovenskega knjižnega jezika (SSKJ) kot vzorcu in šoli pisanja slovarjev. Napravila je tudi kratek povzetek strokovnih slovarjev v različnih strokah. Malce neprijetno nas je zadelo zelo negativno obarvana pripomba glede manj obsežnih terminoloških slovarčkov, ki jih izdajajo avtorji iz različnih strok. Glavna pripomba avtorice je bila, da ti

slovarčki niso pripravljeni po vseh pravih stroke (niso pripravljeni v sodelovanju z Inštitutom za slovenski jezik).

Ob tej izjavi sem se začela zavedati nekakšnega prepada med slovenisti in prevajalci, prepada, ki nastaja predvsem zaradi težav časovne narave. Prevajalec mora terminološki problem rešiti do izteka roka za oddajo prevoda, slovenisti pa se strokovnega izrazja lotevajo z arheološko hitrostjo. Kot drugi prevajalci tudi sama zbiram drobne slovarčke, v vezani ali nevezani obliki, včasih so to samo listi papirja ali računalniške datoteke, v katerih je nekdo zbral nekaj izrazov. Seveda se povsem strinjam, da bi bilo lepo, če bi bili vsi terminološki in tudi drugi slovarji pripravljeni po vseh pravih stroke in bi pri njihovi pripravi sodelovali vsi, ki imajo ustrezno znanje. Žal pa prevodi ne morejo čakati tako dolgo. Zakaj taki slovarčki sploh nastajajo? Svet okoli nas se spreminja vedno hitreje, vsak dan se pojavljajo novi izrazi. Vsi, ki se tako ali drugače ukvarjajo s strokovnim izrazjem, se vsak dan sproti spoprijemajo ne samo s problemom pomanjkanja prečiščenega strokovnega izrazja v slovenščini, ampak tudi s tem, da ni ničesar, kar bi človek lahko vzel v roke kot pomoč. In raje imamo nekoliko slabši izdelek danes, kot da čakamo na nekaj strokovno neoporečnega leto, dve ali 21 let (čas, ki je pretekel med izdajo prvega in petega dela SSKJ (1970–1991)). Pa ne želim omalovaževati Inštituta za slovenski jezik, le sprašujem se, ali bi številni zelo uporabni slovarčki sploh nastali, če bi njihovi avtorji težili k preveliki popolnosti. Za vsako tako delo je potrebnega veliko časa in ne nazadnje tudi precej denarja. Ali je v naši državi mogoče dobiti finančna sredstva v ta namen? Če že, kako dolgo traja postopek in kakšne pogoje moraš izpolnjevati?

Iz prvega, splošnega dela posvetovanja velja omeniti še prispevek Andreja Pavlina Idejni pristop k pripravi tretje izdaje Splošnega tehniškega slovarja (STS). Kot smo izvedeli, je v začetku leta 1988 tehniška sekcija tedanje Terminološke komisije Inštituta za slovenski jezik ZRC SAZU sklenila, da bi s kritičnim pregledovanjem 2. izdaje STS začela pripravljati 3. izdajo tega slovarja. Maja 1988 so tako pričeli kritično branje črke A. Vendar

se je že kmalu pokazala potreba po sistemski razlagi nosilnih razlagalnih gesel, torej tistih izrazov, ki se pogosteje uporabljajo v razlagah drugih izrazov (na primer stroj, naprava, postroj, oprema ...). Kot pravi gospod Pavlin, še nekaj let ni pričakovati, da bi bilo delo pri pripravi 3. izdaje končano.

Sledil je prispevek o težavah pri uveljavljanju slovenske tehniške terminologije, saj si raziskovalci prizadevajo objavljati predvsem v tuji strokovni literaturi (zaradi zbiranja točk iz citiranosti) in premalo pišejo v slovenščini. V nadaljevanju smo poslušali o nekaterih problemih pri tehniškem pisanju; ti po eni strani izhajajo iz tega, da se slovnica s svojimi primeri opira na literarna besedila, posebnosti tehniškega pisanja pa v njej niso obdelane, po drugi strani pa iz tega, da strokovnjaki (in prevajalci tudi, op. p.) dan za dnem potrebujejo prevode novih strokovnih izrazov, za pravo in pravilno obliko teh pa naj bi bila pristojna terminološka komisija.

Preostanek prvega dne posvetovanja je bil posvečen strokovnemu izrazju po posameznih strokah (geologija, gozdarstvo, matematika, rudarstvo, merski podatki v geodeziji, kratice v gumarskem strokovnem izrazju, varilstvo, gradbeništvo, medicina, farmacija, analizna kemija).

Iz vsebine predavanj drugega dne posvetovanja moram posebej poudariti mnenje Jožeta Toporišiča, da je pri prevajanju treba čim bolj poslovenjati. Za neprimerno je označil tudi dodajanje tujega izraza v oklepaju, ko se to avtorju zdi potrebno zaradi boljše razumljivosti. Najbrž se vsi strinjamo, da je treba skrbeti za lepoto jezika, najbrž se strinjamo tudi, da je treba uporabiti slovenski izraz, če ta obstaja in je uveljavljen. Vendar se nemalokrat zgodi, da slovenskega izraza preprosto ni ali pa obstaja nekaj prevodov, od katerih ni še nobeden prevladal. Če sem pri prevajanju v dvomu, ali naročnik ali širša javnost pozna kak prevedeni izraz, se čutim dolžno, da prevedeni izraz opisno razložim in/ali da napišem tudi izraz v izvirniku, saj moj cilj ne more biti samo jezikovni purizem, temveč predvsem, da bo naročnik prevod razumel in bo prevod tako lahko uporabljen za tisto, čemur je namenjen. Ne morem si predstavljati, zakaj bi ga naročnik sicer plačal.

Eden od razpravljalcev se je obregnil ob način dela terminoloških komisij, kar se tesno navezuje na predhodni odstavek. Kako taka komisija deluje? Ali zbira in pregleduje različne možne pojavne oblike in pomene posameznega izraza, jih tehta in ugotavlja uveljavljenost ipd. ali se sestaja zato, da si "izmisli" izraz, ne glede na razmere v okolju. Kot primer iz razprave navajam predlog za prevod angleške besede "communication" s slovenskim izrazom "sporočilo". Predlog je seveda sprožil nekaj protestov, predvsem da izraz "sporočilo" pomeni enostransko obveščanje, to pa ne drži za izraz "communication". Da se ne bomo vedno spraševali, kaj je zgoščenega v zgoščenci, kako bomo torej prevedli "computer communication"? Ko dva računalnika "komunicirata", kaj počneta? Se sporočata? Se pogovarjata? Občujeta? Vzpostavljata zvezo? Izmenjujeta podatke? Kateri izraz uporabiti v kateri situaciji? Prevajanje je daleč od "pretipkavanja v drug jezik", zato tudi odgovor ni en sam.

Rdeča nit posvetovanja je bila nujnost skrbi za lepoto in pravilnost slovenskega jezika pri strokovnem pisanju in pri prevajanju. Poudarjeni so bili tile problemi: da se slovnica ne ukvarja s posebnostmi strokovnega pisanja, da manjka ustrezne terminologije, da se je tuja terminologija, v zadnjem času zlasti angleška, preveč zakoreninila v slovenskem jeziku.

Posvetovanje sem zapustila z mešanimi občutki. Drži, dobila sem odgovor na svoje temeljno vprašanje, kakšen je položaj. Ni res, da se nič ne dogaja, vendar se dogaja premalo in prepočasi.

Veliko ljudi opravlja dobro in hvalevredno delo na tem področju. Vendar se novi izrazi pojavljajo veliko hitreje, kot jih je mogoče terminološko obdelati. Najbrž sploh ne moremo več govoriti, za koliko v časovni enoti se poveča količina novih pojmov, ampak kolikokrat v časovni enoti. Ali je mogoče spremeniti pri-stop?

Lidija Šega

Podiranje tabujev

Mislim, da bi s tema besedama najbolje opisala svoje vtise s konference o prevajanju v nematerne jezike, ki jo je konec maja 1997 pripravil na novo ustanovljeni Oddelek za prevajanje in tolmačenje Filozofske fakultete v Ljubljani. Z njo je sklenil zelo uspešno sodelovanje v evropskem projektu Tempus.

To, da se je v dveh dneh konference v ple-narnem delu in v dveh delovnih skupinah zvr-stilo kar 50 predavateljev, med katerimi smo z veseljem pozdravili tudi najuglednejše evropske strokovnjake s področja teorije in prakse prevajanja ter izobraževanja prevajalcev in tolmačev, dokazuje, da je bila konferenca odlično pripravljena in da ljubljanska filozofska fakulteta očitno izredno dobro sodeluje s kolegi z drugih univerz in iz drugih izobraževalnih ustanov za prevajalce in tolmače. Tako se kar nisem mogla znebiti občutka, da smo se tudi

v Ljubljani, kar zadeva prevajalstvo kot stroko, že uspešno utirili v evropske poti in da pomeni ustanovitev Oddelka za prevajanje in tolmačenje na naši univerzi le še piko na i oziroma zapolnitev tiste vrzeli v izobraževanju, ki smo jo starejši rodovi slovenskih prevajalcev in tolmačev pri nujnem iskanju drugačnih, individualnih rešitev boleče občutili.

Toda vrnimo se k vsebini ali k pomembnemu prispevku konference ne le za slovensko prevajalsko srenjo, ampak za prevajalsko stroko nasploh. Saj je bilo poleg številnih zanimivih predavanj in predstavljenih izkušenj iz izobraževanja prevajalcev v različnih evropskih državah na konferenci mogoče jasno in glasno slišati tudi kar nekaj zelo drznih trditev o prevajanju v nematerne jezike, s temi pa se je začela odkrita razprava o temah, ki smo se jih doslej – morda tudi pod pritiskom velikih jezikov ali v

preveliki skromnosti in zaradi občutka majhnosti – nekako izogibali. Take trditve so bile nekakšen tabu in malokdo se jih je upal izreči naglas.

Zato se mi zdi vredno opozoriti na nekatere trditve predavateljev, ki mi jih je iz množice referatov uspelo izluščiti kot posebej pomembne, ker v marsičem pogumno in odkrito utemeljujejo prav tisto, kar smo številni med prevajalci, ki smo nešteto krat prisiljeni prevajati v 'tuje' jezike, prav potihoma in vsak zase vedeli in počeli že doslej, malokdo pa se je upal glasno povedati, da je tako morda vendarle tudi najbolj prav. Ravno te potrditve, ki so jo strokovno utemeljili ugledni prevajalci in teoretiki ter izobraževalci novih rodov, sem bila na konferenci najbolj vesela.

Že tema konference je pomenila izziv in terjala odkrito razpravo o prevajanju v nematerne jezike, saj je to po ustaljenem pravilu veljalo za nesprejemljivo ali celo popolnoma neprimerno, kot je v uvodnem referatu poudarila Meta Grosman. Vendar bi tako stališče vsaj za kulture narodov z manj razširjenim jezikom pomenilo, da so zaradi pomanjkanja primernih prevajalcev obsojene na molk in se ne morejo predstaviti svetu ter uveljaviti svoje identitete. Zato je treba taka stališča preseči, z dobrim usposabljanjem prevajalcev pa doseči boljšo kakovost prevajanja z enako kritično presojo, preverjanjem in lektoriranjem vseh prevodov, tudi tistih, ki naj bi bili a priori dobri, ker so jih pripravili 'domači govorniki'.

To drzno trditev je drugi dan konference še podkrepil zagrebški profesor Vladimir Ivir; v utemeljevanju pogojev za dober prevod je naredil velik korak naprej, saj je njegov referat izzvenel kot dokaz, da je prevod v tuj jezik lahko celo veliko boljši, ker je prevajalec v tem primeru bolj povezan z avtorjem izvirnega besedila in okoljem, v katerem je besedilo nastalo. S tem je ovrgeto drugo ustaljeno miselno šablono, da je razumevanje besedila v izvirnem jeziku bistveno lažji del prevajanja kot njegovo prenašanje v ciljni jezik.

Kar dvakrat drzen se mi je v svojih razmišljanjih zdel naš rojak Erich Prunč z graške univerze, ko je utemeljeval razloge za očitna nasprotja med teorijo in prakso. Najprej se je vprašal o ustreznosti izraza 'materni jezik' za

jezik, ki ga prevajalec najbolj obvlada oziroma v katerem se najbolj izraža. To še zdaleč ni nujno samo jezik okolja, kjer se je rodil, ali morda samo jezik okolja, kjer se je izobraževal in socializiral. Zato bi bilo pravilneje govoriti o prvem in drugem jeziku in pri tem upoštevati tudi, da je sposobnost razumevanja in izražanja lahko na nekaterih področjih boljša v enem, na drugih pa v drugem jeziku.

Druga izzivalna trditev profesorja Prunča, ob kateri je na konferenci kar 'završalo', se je nanašala na standarde jezikovnega oblikovanja ciljnega besedila. Drznil si je namreč glasno povedati, da včasih glede na okoliščine prevajanja in ne nazadnje tudi glede na prejemnika prevoda naši izdelki ne morejo biti in dejansko tudi niso najboljši ali vsaj optimalno kakovostni in da je med optimalnim in nesprejemljivim prevodom cela paleta bolj ali manj dobrih prevodov. Tako prevajanje je označil z novim pojmom 'preračunana podoptimalnost' (kalkulirte Suboptimalität). Ta pojem smo potem na konferenci še večkrat slišali in bo očitno našel svoje mesto tudi v teoriji prevajanja.

V več referatih so se udeleženci, podobno kot Prunč, spraševali, kaj pravzaprav je materni jezik in ali ga je pri prevajalcih res treba tako posebej poudarjati. Všeč mi je bila misel, da je v angleškem prevajalskem etičnem kodeksu zapisana definicija za "native language", ki sploh ne navaja, da bi moral biti to materni jezik, ampak je to preprosto jezik, ki ga najbolj obvladamo.

Precej pozornosti je bilo posvečene internacionalizaciji angleščine kot jezika medsebojnega sporazumevanja različnih narodov, kar pomeni, da je angleščina danes postala racionalizirana in standardizirana lingua franca; Mary Snell - Hornby z univerze na Dunaju jo je malo zlobno poimenovala kar 'McAngleščina'. V nasprotju z drugimi angleščinami (britansko, ameriško itd.), ki so izraz kulturne identitete posameznih narodov, je to samo jezik mednarodnega sporazumevanja in je kot hamburger povsod enak in brez začimb. Vendar je prevajanje v angleščino kot nematerni jezik dejstvo sodobnega življenja in strokovnjake je treba za tako prevajanje usposobiti, je svoj pikri referat sklenila Hornbyjeva.

Prav gotovo šokanten in ne samo drzen pa je bil referat Tomaža Longyke, saj je ta v njem

podrobno obrazložil, kakšen bi namesto zapletene angleščine kot jezika svetovnega sporazumevanja bil nakakšen novi esperanto, ki ga je poimenoval "neutral" in bi ga Slovenija lahko predlagala mednarodni javnosti.

V zagovor prizadevnim prevajalcem v nematerne jezike je bilo slišati nekaj kritik prevodov domačih govorcev, saj si ti včasih jemljejo preveč svobode in se zaradi leporečja v svojem jeziku oddaljujejo od izvirnika. Pa tudi (slovnicihne) napake delajo včasih – vendar jih njim nekako lažje oprostimo in nismo tako kritični kot pri prevajalcih v nematerne jezike. Vsekakor so si bili vsi edini, da je najboljši prevod opravljen v tandemu in da je lektura, ki jo opravi domači govorci, praktično vedno nujna. To je morda najlepše izrazil naš prijatelj Alan Duff z besedami: "Slovenski prevajalci praviloma zelo dobro prevajajo v angleščino in pri nas, domačih govoricah iščejo bolj potrditev kot dejansko pomoč. Mi jim prevodov ne popravljamo, le izboljšamo jim jih včasih."

Proti koncu konference – ko smo bili že vsi prepričani, da je za strokovna besedila in mednarodno sporazumevanje prevajanje v tuje, torej nematerne jezike ne samo nujna, ampak tudi zelo pravilna rešitev – se je oglasila še Nike

Kocijančič in še enkrat razburila duhove s trditvijo, da so tudi literarna besedila primerna za prevajanje v nematerne jezike. Na primeru prevodov Hlapca Jerneja je drzno in uspešno utemeljila, da je za prefinjena literarna besedila izjemno pomembno pravilno razumevanje avtorja, okolja in kulture naroda, v katerem je literarno delo nastalo.

Takih in podobnih tem so udeleženci konference obdelali ali vsaj načeli verjetno še kar nekaj, pa kaj, ko je bilo vseh, ki so prijavili referate za to zanimivo konferenco, toliko, da je delo potekalo vzporedno v dveh skupinah in pri najboljši volji ni bilo mogoče slišati vsega. Izbrati skupino, v katero si se pri sklopu obravnavanih tem vključil, pa je bilo vsaj za tiste, ki jih jezik posamezne delovne skupine (del referatov je bil v nemščini, del v angleščini) ni omejeval, zaradi zanimivosti in aktualnosti večine referatov zelo težko.

Samo upamo lahko in si želimo, da bo Filozofska fakulteta v Ljubljani tudi v prihodnje še večkrat pripravila kako tako in podobno izmenjavo mnenj in izkušenj. Naj končam s tem, da novemu Oddelku za prevajanje in tolmačenje želim uspešno delo, nam vsem pa veliko dobrih novih kolegov prevajalcev in tolmačev.

INFORMACIJE

Olga Shrestha

Poročilo z volilnega občnega zbora

Več kot pol leta je že minilo od občnega zbora DZTPS, zato je moja naloga – zbrati vtise in osvežiti spomin na ta dogodek – vse prej kot lahka. Zapis naj ne bi bil le povzetek zapisnika, ki ga je vestno pisala naša sodelavka Majda, temeljil naj bi na dejstvih in konkretnih podatkih, že sam naslov pa ne dopušča obilo "umetniške svobode". Takoj na začetku se želim bralcu opravičiti, če bom nekatere stvari morda pozabila omeniti, drugim, ki se bodo komu morebiti zdele docela nepomembne, pa bom namenila več pozornosti.

Tisto sobotno dopoldne, 15. marca 1997, smo se, kot je že tradicija, zbrali v Modrem salonu Hotela Union v Ljubljani. Bilo nas je "kar" 69; to glede na absolutno število članov DZTPS (več kot 720) ni veliko, hkrati pa se število navzočih ni opazno razlikovalo od števila udeležencev prejšnjih občnih zborov našega društva, in – to je bilo bistveno – zadoščalo je za sklepčnost.

Občni zbor je po že ustaljenem protokolu začela predsednica, gospa Doris Debenjak. Pred izvolitvijo delovnega predsedstva in začetkom uradnega programa smo z minuto molka počastili spomin na naše člane, ki so umrli v preteklem obdobju.

Delovno predsedstvo, ki so ga sestavljali Ivo Ban, Zvezdana Šter in Damjana Simončič, je predlagalo dnevni red, in ta je bil soglasno sprejet.

Kot prva in najpomembnejša točka je bilo na dnevni red uvrščeno sprejetje novega oz. "prenovljenega" statuta. Kolega Jože Perko, ki je temu "prenoviteljskemu" delu posvetil kar precej časa, je navzočim poročal, kako je delo

potekalo: v glavnem brez zapletov, če ne omenjamo popolnoma novega koncepta, ki ga je pripravil kolega Tomaž Longyka, a ga iz pragmatičnih razlogov nismo mogli upoštevati. Po veljavnem Zakonu o društvih namreč statut MORAMO imeti, in to do izteka določenega roka, sicer uradno prenehamo obstajati, to pa bi bila veliko previsoka cena za rešitev dileme, "al' prav se piše kaša ali kasha" ... Slišati je bilo tudi nekaj čisto pametnih predlogov, kaj vse bi še bilo dobro vnesti v naš statut, vendar se je v razpravi izkazalo, da te reči po vsebini ne sodijo v ta osnovni dokument, da pa bi bilo zelo dobrodošlo, če bi bile zapisane v ustreznem pravilniku. Ena od pripomb se je nanašala na pregled in ocenjevanje prevodov, ki jih člani dobijo prek društvene pisarne. Še pravočasno je dal utemeljeno pripombo na statut gospod Igor Kosmina, in sicer k 8. členu (ta govori o članstvu tujcev), saj je menil, da del stavka, iz katerega izhaja, da morajo imeti tujci dovoljenje za delo, ni primeren. Statut smo nato z vsemi temi pojasnili in pripombami vred soglasno sprejeli in potrdili ter tako rešili obstoj našega društva, ki je bil, vsaj formalno, resno ogrožen.

Sledila so poročila predsednice in blagajnika ter nadzornega odbora. Pred razpravo o poročilih se mi je zdelo primerno, da vsem navzočim razložim, kako je potekal postopek za izbiro najugodnejšega ponudnika za izvedbo priključitve DZTPS na internet. Za podjetje NIL smo se odločili po obravnavi vseh ponudb, ki so prispelo v določenem roku in so vsebovale dovolj podatkov, da je bila možna primerjava z drugimi ponudniki. Podjetje NIL se je po tej

primerjavi izkazalo za daleč najprimernejše tako glede cene, pa tudi glede kakovosti ponujene opreme in storitev. Ker je bilo slišati posamične odklonilne odzive na uvedbo interneta v DZTPS, sem še na kratko utemeljila pomen te pridobitve za vse člane.

Pri naslednji točki dnevnega reda je bila soglasno sprejeta razrešnica dotedanjim organom DZTPS, s čimer so bili razrešeni s svojih položajev predsednica gospa Doris Debenjak, vsi člani upravnega in nadzornega odbora ter člani častnega razsodišča.

Ker pa društvo brez predsednika in organov upravljanja vendar ne more obstajati, smo hitro sestavili volilno komisijo (predsednik Dragan Petrovec, člana Alenka Novak in Tomaž Hasel). Ta je med navzoče razdelila volilne listke z imeni kandidatov, ki so bili predlagani v kandidacijskem postopku, dodatno pa so bili predlagani še: Amarin Samir in Aleš Komavec za UO ter Alenka Novak za NO.

Takoj zatem so bile opravljene tajne volitve, volilna komisija je pobrala volilne lističe in se

umaknila v sosednji prostor, da v miru prešteje glasove, vsi drugi pa smo prišli do zasluženega odmora in pripadajoče kavice.

Po odmoru je bil "na sporedu" Program dela za leto 1997. Finančni načrt in vsebinski program dela je pripravil Jože Perko. Na dvanajstih rednih sejah naj bi UO poleg običajne tematike (sprejetje novih članov, določanje prevajalskih tarif, izobraževanje) obravnaval še problematiko urejanja Mostov in izdajanja občasnega informativnega biltena. Program predvideva tudi že tradicionalni izlet na Nanos ter novoletno srečanje – "Dan odprtih vrat". Članarina v letu 1997 naj znaša 5000 SIT.

Vsi navzoči so bili s predlaganim programom zadovoljni in so ga zato soglasno potrdili.

Občni zbor se je nato lotil vedno aktualne teme, cenika storitev. Razvila se je živahna razprava, v kateri je bilo izrečenih nekaj tehničnih pripomb: Marjana Kerševan je menila, da različne prevajalske agencije z nelojalno konkurenco zelo znižujejo ceno prevajalskim storitvam, s tem pa ne škodujejo le sebi, temveč

Fotografija: Savin Vilhar

celotni prevajalski dejavnosti. Prevajalci bi se morali med seboj bolj povezovati in dogovarjati. Ker je ta problem tudi po moje nevalgična točka, sem se oglasila še sama in ponovno poudarila nujnost ustanovitve prevajalske zbornice, ki bi združevala prevajalce vseh smeri, tj. znanstveno-tehniške in književne ter konferenčne in sodne tolmače. Taka zbornica bi kot nekakšna cehovska organizacija (po zgledu Zdravniške in Odvetniške zbornice) urejala statusna vprašanja prevajalcev, določala normative za kakovost in pogoje za njihovo delo ter še številne druge zadeve, ki jim strokovna združenja prevajalcev niso kos, saj zaradi omejitev, ki jim jih nalaga Zakon o združenjih, nimajo ustreznih pooblastil. Marjana Kerševan in tudi drugi razpravljalci so zamisli o ustanovitvi prevajalske zbornice pritrdili. Na splošno pa so bila mnenja o tem, ali so naše cene pre nizke ali previsoke, kot je že v navadi, različna. Andreja Markovič je menila, da je razpon med cenami za prevod v slovenski in tuj jezik prevelik in da bi te cene morale biti bolj izenačene. Milena

Kotnik pa je imela pripombo v zvezi s sklepom UO, po katerem naj bi člani društva cene za vladne službe zniževali za 5 odstotkov. Tudi Marjan Pikelj je menil, da prevajalci ne bi smeli zniževati cen, hkrati pa bi morali bolj paziti na kakovost prevodov. Enakega mnenja je bil Savin Vilhar. V razpravo sta se nato vključila še Tone Omerza in Marjana Kerševan ter ugotavljala, da je težko zagotoviti uradno določeno ceno in da je ta pogosto predmet dogovarjanja med prevajalcem in naročnikom, kot je v navadi tudi v tujini. Zadnjo trditev je potrdila Andreja Lovše, ki živi in dela v Italiji.

Zanimiva razprava bi se nadaljevala, če ne bi Dragan Petrovec sporočil, da je volilna komisija prešela glasovnice, in razglasil izida volitev. Glasovalo je 64 članov, vse glasovnice so bile veljavne, izvoljeni pa so bili tile kandidati: predsednica DZTPS in UO DZTPS je postala Olga Shrestha, v upravni odbor pa so bili izvoljeni Lidija Šega, Dragan Petrovec, Jože Perko, Marjan Golobič, Samir Amarín, Anica Rant, Mira Jakopc in Tomaž Saksida. Novi

Fotografija: Savin Vilhar

nadzorni odbor sestavljajo Doris Debenjak, Darinka Bjelakovič in Anton Omerza, z nadomestnima članoma Alenko Novak in Nado Vukadinovič, častno razsodišče pa Marjana Kerševan, Ines Perkavac in Slavko Blagotinšek, z nadomestnima članoma Andrejo Markovič in Ano Lončarič.

Nato se je nova predsednica vsem navzočim zahvalila za zaupanje in v svojem imenu, pa tudi v imenu drugih izvoljenih izrazila prepričanje, da je DZTPS na dobri poti, da se neha ukvarjati z notranjeorganizacijskimi problemi in se posveti uresničevanju interesov vsega članstva. To pa bo možno le, če se bodo vsi člani zavedali, da so društvo oni sami in bodo pri vseh aktivnostih kar se da dejavno sodelovali. Predsednica je ponovno poudarila, da bo v prihodnjem obdobju ena glavnih nalog prizadevanje za ustanovitev

Zbornice prevajalcev Slovenije. Tej zamisli je odločno pritrdila in jo podprla predsednica Združenja konferenčnih tolmačev Slovenije, ki je v imenu ZKTS pozdravila zbor in izrazila željo po poglobljenem sodelovanju med društvoma. Pohvalila je tudi revijo Mostovi in uredniškemu odboru zaželela veliko uspeha pri delu.

Pred koncem uradnega programa smo se prevajalci bolj sproščeno razgovorili o težavah, s katerimi se spoprijemamo pri svojem delu, o nelojalni konkurenci, o delu sekcije sodnih tolmačev, o izobraževanju, ki ga izvaja OST, in predavanjih, ki naj bi jih pripravljali DZTPS, ter ne nazadnje o potrebi po večji popularizaciji društvene dejavnosti v sredstvih javnega obveščanja. Vsi pa smo tudi soglašali, da si želimo več družabnih srečanj prevajalcev v okviru DZTPS.

Anton Omerza

Šegin slovar

Izšel je Veliki moderni poslovni angleško-slovenski slovar avtorice Lidije Šega, naš prvi specializirani veliki slovar. Temu, v kakšnih okoliščinah je slovar nastajal in kako smo ga napovedovali, je vsekakor vredno posvetiti nekaj besed.

Slovar smo težko pričakovali, saj nam ga je avtorica obljubljala že od januarja 1994, ko je založbi oddala končni rokopis, torej skoraj štiri leta, preden je dejansko izšel. Kaj se je ves ta čas dogajalo? Avtorica nikakor ni bila brez dela; vneto je dodajala nova gesla, slovar po opravljeni lekturi slovenskega dela leta 1995 pregledovala, leta 1996 še enkrat podrobno izpili in nazadnje upoštevala še končno mnenje založnika.

V vseh teh letih je avtorica slovar predstavljala na Ostinih seminarjih in vsakokrat obdelala posamezno področje kot celoto. Vsebine, ki jo je predstavila na seminarjih, je zajemala tele teme:

- ☐ Viri za pripravo slovarja
- ☐ Company, Partnership, Corporation
- ☐ EuroSpeak
- ☐ Terms of Sale
- ☐ Buzzwords – Business-Speak
- ☐ A Stock of shares
- ☐ Short is sweet
- ☐ Money, money
- ☐ Whereas ... now therefore
- ☐ Protokol – obiski in posebni dogodki
- ☐ Ecological aspects of environmental management towards sustainability
- ☐ Synonyms and near synonyms – are they really?
- ☐ Can you manage management terminology?

Za drugi seminar je pripravila še izbor okrog šest tisoč kratic, ki se uporabljajo v angleškem poslovnem jeziku.

Njenih predstavitev na seminarjih se je udeležilo veliko ljudi in vsi so ji vselej postavljali le eno vprašanje: Kdaj bo slovar izšel?

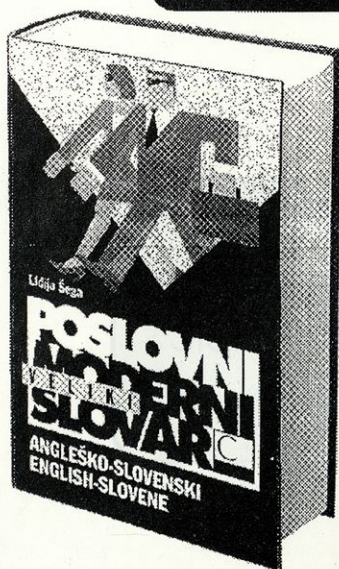
V sodobnem svetu prevladujeta v strokovnem jeziku zlasti dve področji: poslovni in pravni jezik. Z izidom Šeginega slovarja smo dobili dragoceno literaturo mi prevajalci, pa tudi poslovni ljudje nasploh. Več kot 950 strani in več kot 82.000 gesel, to sta podatka, ki povesta vse. Imamo v širino in tudi v globino temeljito pripravljen zelo uporaben slovar in že je slišati vprašanja, kdaj bo izšel obrnjeni, slovensko-angleški slovar. Avtorica zagotavlja, da je mislila tudi na to, vendar slovarja ni mogoče kar preprosto "obrniti", saj ne moremo pozabiti in prezreti posebnosti slovenskega poslovnega jezi-

ka. Pri pripravi slovarja je treba vedno izhajati iz izvirnega jezika, vse drugo je lahko le vpomoč.

Slovar je torej končno med nami. Pri njegovi prodaji se je angažiral tudi OST, saj so ga prevajalci, udeleženci seminarjev, lahko kupili s popustom.

Predstavitev slovarja pa s tem še ni konec. Na Ostinem seminarju 15. januarja 1998 bo Lidija Šega podrobno predstavila ves slovar. Upamo, da bo pri tem izvedela tudi za prve odzive vas, uporabnikov, ker so prav ti izjemno dragoceni za vsakega avtorja. Pohvalo prav gotovo zasluži, saj se je na izdelavo slovarja pripravljala zelo dolgo, ga dobra štiri leta sestavljala, dopolnjevala in pilila pa še dodatna tri leta.

STOPITE KORAK NAPREJ

VELIKI MODERNI ANGLEŠKO-SLOVENSKI POSLOVNI SLOVAR

Naročila

Tel./ Faks:

061/ 302 695

*vse knjigarne in
naši zastopniki.*

24.780,00 SIT

Cankarjeva založba d.d.

Novi člani DZTPS, sprejeti od oktobra 1996 do oktobra 1997:

Alidžanović Mujo (angl.)	Mehle Grčar Brigita (angl., nem.)
Angelova Krivec Violeta (mak.)	Metcalfe Roger (ang.)
Baumgartner Olivera (angl.)	Misja Breda (nem., ang.)
Benevol Gabrijelčič Katja (ital.)	Muzica Snežana (ital., fra., hrv.)
Balint Julia (madž.)	Ogrinc Brigita (nem.)
Berišaj Djon (alb.)	Petek Lilijana (nem., hrv.)
Bertoncelj Marija (ital., fra.)	Praprotnik Silva (ital.)
Brinjšek Roman (nem., ang., špan.)	Shaqiri Xhavit (alb.)
Čič Robert (nem.)	Starman Janez (ital.)
Dellore Vladimiro (ital., hrv., srb.)	Stušek Anton (nem., angl.)
Dobnik Simon (angl.)	Šajn Danica (angl.)
Dolenc Janez (nem.)	Šabec Maja (špan., fra.)
Ferfolja Rabiya (hrv., srb.)	Špendov Janez (angl., nem., frac., ital.)
Furlan Anton (ital.)	Tušek Tomaž (nem., ang.)
Hassl Tomaž (nem.)	Zibelnik Monika (nem.)
Köhler Metka (nem.)	Zimerman Tanja (nem.)
Kovačič Ivan (nem.)	Zorman Sašo (ang.)
Kraigher Maja (angl., ital.)	Zsoldos Katarina (mad.)
Luin Janja (angl.)	Zupančič Martin (ang., nem.)
Maliqi Abedin (alb.)	Žuran Mihaela (nem.)

V zadnjem letu je umrl naš član

ARNOLD ZUPANČIČ

Naše iskreno sožalje

ARCHIDVCI FRANCISCO CAROLO
MDCCCLII.